Pierre Frank

Fjärde Internationalen

ett bidrag till den trotskistiska rörelsens historia

Översättning (från franska): Sven Vahlne

Franska originalet från 1969

Första svenska upplagan 1972 (René Coeckelberghs Partisanförlag AB)

Publicerat med tillstånd av *Bokförlaget Röda Rummet*

Innehåll

Inledning ... 1
1. Den historiska kontinuiteten ... 3
2. Från 1923 till 1929: den bolsjevik-leninistiska fraktionen i Sovjetunionen ... 4
   Politiken i Sovjetunionen ... 4
   Den Anglo-ryska kommittén (1926) ... 6
   Den andra kinesiska revolutionen (1925-1927) ... 7
   Permanent revolution eller socialismen i ett land ... 8
3. Från 1929 till 1933: bildandet av den internationella vänsteroppositionen ... 10
   Försvaret av Sovjetunionen ... 11
   Enhetsfronten mot den hitleristiska faran ... 12
   Kampen för korrigering av den Kommunistiska Internationalen ... 13
4. Från 1933 till 1938: Förberedandet av den Fjärde Internationalen ... 15
   ”De fyras deklaration” ... 16
   Det första utkastet till ett övergångsprogram ... 17
   ”Entrismen” ... 18
   Fascismens frammarsch och kriget ... 19
5. Från grundandet av Fjärde internationalen till Andra världskriget (1938-1948) ... 21
   Grundandet av Fjärde Internationalen (Övergångsprogrammet) ... 21
   Världskrigets prövning ... 23
   Den andra världskongressen ... 25
6. Från 1948 till 1968 ... 28
   I. Från den andra världskongressen till den internationella trotskistiska rörelsens splittring ... 28
   II. Internationalens splittringsperiod ... 39
   III. Internationalens återförening ... 48
7. Vändningen i den internationella situationen (året 1968) ... 59
8. Trotskisternas ”långa marsch” ... 67
9. De som dött för att Internationalen skall leva ... 73
Bilagor ... 79
   I. Återföreningens teoretiska och politiska grunder ... 79
   II. Världsrevolutionens aktuella dialektik (utdrag) ... 84

Inledning

Ännu har inte den trotskistiska rörelsens och Fjärde Internationalens historia blivit föremål för något vetenskapligt studium. Vissa arbeten utförs för närvarande inom universitetsvärlden, men dessa rör bara vissa perioder eller väl avgränsade frågor. Föreliggande arbete har till huvudsakligt syfte att ge de unga militanterna kunskap om den trotskistiska rörelsens förflutna. En första del av denna skrift, som var föremål för en kurs som hölls 1948 i en av den franska sektionens skolor, publicerades vid denna tid; vi har återgivit den utan nämnvärda förändringar och kompletterat den för att täcka den efterföljande perioden.

Vi har inom ramarna för detta arbete velat ge vad vi bedömde som det väsentliga i den Fjärde Internationalens historia. Ända tills nu har den trotskistiska rörelsen, av skäl som har att göra med storleken på dess kader, utövat sitt inflytande på klasskampen huvudsakligen inom idéernas område, genom sina analyser och genom utarbetandet av perspektiv och program. Den har i allmänhet inte kunnat mobilisera och leda massaktioner på sitt program och sina paroller; de objektiva orsakerna härtill ger vi i denna skrift. En redogörelse för Fjärde Internationalens historia bör sålunda framför allt framställa organisationens ståndpunkter i de gigantiska sociala strider som utmärkt världen under de fyrtiofem år, som den trotskistiska rörelsen har existerat, och visa hur den trotskistiska rörelsen under dessa strider har försvarat och berikat den revolutionära marxismen, såsom den formulerats från Marx till den Kommunistiska Internationalens första kongresser. Vi har försökt att belysa de viktigaste etapperna i Fjärde Internationalens historia, de problem som den har haft att lösa, de debatter som den har upplevt och de ställningstaganden till vilka den nått fram.

Vi har i denna bok begränsat oss till den internationella rörelsens historia och har inte behandlat dess olika sektioner annat än i de fall som en viss sektion i ett givet läge haft en ställning som varit av särskilt intresse för Internationalens historia.

Den trotskistiska rörelsens historia reser knappast några problem med avseende på det som historikerna kallar ”periodisering”. Övergången från kapitalismen till socialismens seger i världsskala, en övergång som inleddes med Oktober 1917, har visat sig vara mycket mera utdragen och komplex än någon hade kunnat föreställa sig då; ingen annan politisk rörelse har så nära följt den som den trotskistiska, vars olika etapper svarar mot själva historiens etapper efter 1923. Den föddes i Sovjetunionen vid slutet av den revolutionära våg som följde på första världskriget, en tidpunkt som inledde en period av relativ stabilisering av kapitalismen. Den fick internationell omfattning under 1929 års stora ekonomiska kris; den gick vidare mot skapandet av en ny revolutionär International efter den tyska arbetarrörelsens sammanbrott 1933; den grundade den Fjärde Internationalen strax innan andra världskrigets utbrott; den omorienterade sig under efterkrigstiden samtidigt som gigantiska omvälvningar gav sig tillkänna; den närmar sig nu en ny vändpunkt som svarar mot den vändpunkt som år 1968 inledde i världsskala.

Vi har i denna bok bara pekat på de gigantiska hopar av förtal som hävts över Trotskij och den trotskistiska rörelsen. Vi har likväl inte gått djupare in på denna fråga som – med de proportioner den har tagit och de rester som fortfarande gör sig gällande – utan tvekan kommer att utgöra ett viktigt ämne för framtidens historiker. Under förra seklet var det Vogt och andra som smädade Marx och hans anhängare och kallade dem för Frihetsrörelsernas *Schwefelbande* (skojarband). Hur obetydligt och blekt är inte detta mot det förtal som med understöd av mäktiga stater hopats över Fjärde Internationalen i ett försök att göra denna organisation till nittonhundratalets *Schwefelbande*.

Denna bok lämnar flera frågor obehandlade. Vi har inte kunnat gå in på en mängd detaljer på grund av det syfte och omfång som vi har uppställt för arbetet. Det kunde aldrig bli fråga om

att illustrera med en mängd citat, utan att riskera att sidantalet skulle tre- eller fyrdubblas. Vi var tvungna att välja ut det väsentliga: vi hoppas att vi har lyckats att ge en korrekt belysning av trotskisternas internationella marsch på teorins och praktikens områden, i försvaret av tidigare uppnådda ställningstaganden och i utarbetandet – som under hela denna tid varit svårt och som gjorts ännu svårare genom de förhållanden under vilka rörelsen har kämpat – av nya ställningstaganden inför de nya problem som omvandlingarna i världen har ställt oss inför.

Författaren till denna bok har sedan fyrtio år deltagit i denna trotskisternas ”långa marsch” och inträdde 1931 för första gången i den trotskistiska rörelsens internationella ledning. Även om detta arbete i stora drag uttrycker åsikterna hos flera ledande medlemmar inom Internationalen, så kan det inte betraktas såsom Fjärde Internationalens ”officiella” historia. Vi tror inte att det för marxister kan finnas någon ”officiell” historia, inte heller om den egna organisationen. Den senare är ett instrument för politisk kamp, vilket oundvikligen nödvändiggör en handlingslinje, som är bestämd enligt den demokratiska centralismens regler. Historien tjänar i stor utsträckning till att bestämma politiken, men historieskrivningen kan inte bestämmas av politiken. Stalinismen, som har övergivit marxismen på denna punkt, som på så många andra, tvingade de historiker som den hade i sitt grepp att skriva officiell ”historia” och ålade dem med jämna mellanrum att skriva om historien för att passa den linje som gällde för ögonblicket. De har därigenom bara lyckats ackumulera historiska förfalskningar, samtidigt som de gett prov på en växande oförmåga att dra de objektiva lärdomarna av historien.

15 november 1968

P.F.

1. Den historiska kontinuiteten

Den trotskistiska rörelsen, som föddes 1923 då den stalinistiska degenereringen tog sin början, är sedan dess oskiljaktig från alla de stora händelserna under vår epok och har i dessa garanterat den revolutionära marxismens kontinuitet. Mellan Kommunisternas Förbund och den Första Internationalen rådde på organisationens område en upplösning av kontinuiteten på tolv år (även om den politiska kontinuiteten garanterades av Marx och Engels personligen); från den Första till den Andra Internationalen rådde en upplösning av kontinuiteten på nära femton år (den politiska kontinuiteten garanterades personligen av Engels, som etablerade sig som en sorts internationellt centrum genom sin korrespondens med de viktigaste ländernas partiledare); mellan den Andra och den Tredje Internationalen återfinns första världskrigets år, med bolsjevikpartiet och Zimmerwald som garanter för upprätthållandet av den marxistiska rörelsen.

Vi föddes i den Tredje Internationalen. Från 1923 till 1933 kämpade vi, antingen inom Internationalen eller också uteslutna från den, som fraktion av den Kommunistiska Internationalen för att försöka beröva centristerna ledningen och återföra den på den revolutionära marxismens väg. När de objektiva omständigheterna inte längre gjorde det möjligt för oss att fullfölja denna målsättning, fortskred vi utan avbrott till byggandet av nya partier och en ny revolutionär International genom att ta vår utgångspunkt i den Kommunistiska Internationalens första fyra kongresser. Det har aldrig funnits någon spricka, något brott i den revolutionära rörelsens kontinuitet och detta trots arbetarrörelsens enorma tillbakagång från 1923, trots Oktoberrevolutionens degenerering, och trots den skändliga roll som stalinismen spelat inom arbetarrörelsen.

En revolutionär organisations kongresser och resolutioner är inte bara formaliteter. De har en betydelse som går utöver den att formulera en politik för den omedelbara framtiden. De registrerar för partiets kollektiv dess erfarenhet, dess handlingsregler, den ram inom vilken det fortsätter att utvecklas, samtidigt som det under tidens gång förnyar en del av sina styrkor. Om organisationen upphör att existera finns allt detta kvar som historiska fakta, som för vissa kommer att vara till hjälp för dem som, senare, vill återuppbygga det revolutionära partiet. Men bara i egenskap av historiska fakta! Oundvikligen kommer man att – ibland för en mycket lång tid – treva sig fram innan man finner och kan återskapa en adekvat ram för organisationen. Den Tredje Internationalens degenerering och den splittring som denna medfört har utgjort ett enormt hinder för utvecklingen av vår rörelse, som har upplevt talrika kriser. Men det räcker att man ett ögonblick föreställer sig vad som skulle ha blivit resultatet om tråden hade slitits av, om det vid ett givet tillfälle inte hade funnits något internationellt marxistiskt centrum, för att förstå hur mycket svårigheterna skulle ha mångfaldigats, för att göra sig en föreställning om de ännu större hinder som revolutionärerna skulle behövt övervinna för att återskapa en fast politisk rörelse och åter bygga upp en internationell ledning.

I hela Trotskijs verk – detta kommer historieskrivningen inte att underlåta att framhålla – har den historiska kontinuiteten ständigt tillförsäkrats den främsta platsen. Om namnen internationalistisk kommunist och bolsjevik-leninist har burits av våra olika organisationer, kommer namnet trotskist utan tvekan att vara det som historien – och det med rätta – tilldelar oss.

2. Från 1923 till 1929: den bolsjevik-leninistiska fraktionen i Sovjetunionen

Efter den revolutionära period som inleddes med den ryska revolutionen 1917 följde, från 1923 till 1929, en period av återgång för revolutionen och relativ stabilisering av kapitalismen. Den europeiska ekonomin återhämtade sig; den amerikanska kapitalismen trädde fram på den främsta platsen i världen och ersatte den engelska kapitalismen som upplevde sin första stora kris 1926. I Kina inleddes på ett på samma gång storslaget och tragiskt sätt de koloniserade massornas kamp mot imperialismen. I Sovjetunionen var de ekonomiska framstegen svaga; en hård inre politisk kamp följde i vilken byråkratin lyckades förflytta den sovjetiska politikens tyngdpunkt från världsrevolutionen till ”socialismen i ett land”. I flera länder i Europa satt socialistpartierna vid makten, medan den Kommunistiska Internationalen och dess sektioner kom in i en kris och fullbordade de första etapperna av sin byråkratiska degenerering.

Den första perioden av vår rörelse sträcker sig från 1923 till 1929. Under denna period fanns i egentlig mening ingen internationell bolsjevik-leninistisk rörelse; det fanns en bolsjevik-leninistisk fraktion av Sovjetunionens Kommunistiska Parti som stöddes av grupper eller individer i andra länder; men förbindelser mellan dessa grupper och individer och den bolsjevik-leninistiska oppositionen i Sovjetunionen inskränkte sig till brev, det fanns inget verkligt kollektivt internationellt utarbetande av politiskt tänkande och handling.

Den bolsjevik-leninistiska fraktionen i Sovjetunionen uppvisade från sitt bildande ett av de viktigaste kännetecknen för vår rörelse: dess *internationalism*. När den bildades 1923 tog den sin utgångspunkt i en bedömning av förändringarna i den internationella situationen; de stora striderna under dessa sex år gällde också lika mycket världsrevolutionens problem som de specifika frågorna i Sovjetunionen.

Utgångspunkten var *förändringen av den internationella situationen efter den tyska revolutionens nederlag i oktober 1923.* Det tyska KP går tillbaka medan socialdemokratin går framåt. Trotskij, som stod i motsättning till majoriteten i bolsjevikpartiets politbyrå (trojkan Zinovjev-Kamenev-Stalin), hävdade att den internationella situationen i grunden hade förändrats, att den revolutionära vågen efter första världskriget hade sinat ut, och att man hade kommit in i en period av relativ stabilisering av kapitalismen, något som medförde nya uppgifter, både när det gällde den Kommunistiska Internationalen och dess sektioner i de kapitalistiska länderna, och problemen i samband med det socialistiska uppbygget i Sovjetunionen.

Från 1923 till 1929 utkämpade den bolsjevik-leninistiska fraktionen i Sovjetunionen strider i följande tre huvudfrågor:

— ledningens politik i Sovjetunionen
— den Anglo-ryska kommittén (1926)
— den Andra kinesiska revolutionen (1925-1927)

Politiken i Sovjetunionen

Denna fråga har behandlats mycket utförligt av Trotskij i *Kritik av den Kommunistiska Internationalens program* och i *Den förrådda revolutionen.* Vi begränsar oss här till vissa allmänna drag.

Införandet av NEP efter inbördeskrigets slut och arbetarrörelsens tillbakagång fick mycket viktiga konsekvenser både för de sociala förhållandena i Sovjetunionen och inom bolsjevikpartiets led.

Politisk passivitet utvecklades inom arbetarnas led. En del av de bästa revolutionära elementen hade offrat sina liv på slagfältet. En annan del, som hade uppnått befälspositioner inom Röda armén, fick vid demobiliseringen andra ledande poster inom stat och ekonomi och förde befälsmetoderna från armén med sig dit. Kapitalistiska element utvecklades i städerna och på landsbygden på basis av NEP. Styrkeförhållandet utvecklades i en riktning som var motsatt den revolutionära periodens. Statsapparaten fick härigenom ökad makt och oberoende. Hela den sista delen av Lenins verksamhet ägnades åt att varna för denna fara. Vi har, sade han, en arbetarstat med byråkratiska deformationer. Man behöver bara läsa hans rapport till elfte partikongressen, för att se med vilken kraft han varnade för detta onda.[1]

Byråkratiseringen av staten åtföljdes och understöddes av bolsjevikpartiets byråkratisering. Detta förslöades i sin egenskap av revolutionärt instrument. Ett skikt av uppkomlingar, som var nöjda med de uppnådda resultaten, tog överhanden. Det mest adekvata politiska uttrycket för dessa sociala skikt och för statsapparaten var partiets organisationsapparat och ”den gamla bolsjeviken” Stalin.

De sista samtalen mellan Lenin och Trotskij rörde organiseringen av en fraktion för att föra kampen mot partiets organisationssekretariat. De två sista breven från Lenin till Centralkommittén, kända under namnet ”Lenins testamente”, varnade för faran av en splittring och föreslog att Stalin skulle avlägsnas från posten som partisekreterare.[2]

I oktober 1923 varnade Trotskij för de faror som tornade upp sig och föreslog en *Ny Kurs*; denna skulle dels utmärkas av en kamp mot partiets byråkratisering, varvid man skulle uppta unga erfarna proletära element i partiets ledande organ och utlysa val till dessa, dels av en industrialiseringsplan och ett antal åtgärder för att uppresa fattigbönderna mot kulakerna.

Till att börja med tillbakavisades inte den ”Nya Kursen” öppet av Politbyråns majoritet; men ingenting gjordes för att sätta den i verket. Tvärtom gav sig ledningens majoritet, bestående av Zinovjev-Kamenev-Stalin (detta var vid denna tid den ordning i vilken man nämnde namnen), i en våldsam kamp mot ”trotskismen”, varvid man drog fram tjugo år gamla motsättningar mellan Lenin och Trotskij – motsättningar som till största delen övervunnits genom händelsernas gång – samtidigt som man förvrängde deras innehåll. Senare erkände Zinovjev och Kamenev att de vid detta tillfälle hade uppfunnit ”trotskismen”. Efter att ha börjat uppnå vissa framgångar i Moskvas particeller tystades Moskvaoppositionen med byråkratiska medel. Detta var den första fraktion som samlades av Trotskij för att kämpa för den ”Nya kursen”, en fraktion som samlade en lysande skara av revolutionens och inbördeskrigets militanter och som utgjorde vår rörelses första organisation.

Striden om gamla meningsskiljaktigheter dolde – även för vissa av dem som en gång varit inblandade – de byråkratiska skiktens kamp mot den internationalistiska revolutionära politiken.

Den politik som fördes av bolsjevikpartiets ledning gled mer och mer åt höger. Zinovjev och Kamenev bröt 1925-26 med Stalin, som därefter fortsatte den i samförstånd med Bucharin,

---

[1] Se *Valda Verk*, band 2, andra delen s. 662-718.

[2] Dessa två brev förbjöds i Sovjetunionen. Vid två tillfällen var Stalin emellertid tvungen att nämna deras existens. Efter SUKP:s tjugonde partikongress bekräftades fullständigt, genom publiceringen i Sovjetunionen av dessa brev och andra skrifter av Lenin (se *Valda Verk*, band 2, andra delen s. 750-802) liksom av en ”Lenins sekreterares dagbok”, det som Trotskij hade skrivit, nämligen att Lenin, under den sista perioden av sitt liv, sökt och erhållit Trotskijs stöd för att bekämpa en uppluckring av monopolet på utrikeshandeln, Stalins repressiva åtgärder mot den ”nationalistiska” fraktion bland de georgiska bolsjevikerna som leddes av Mdivani, och framför allt för att på den kommande kongressen bekämpa byråkratin och i synnerhet dess språkrör Stalin. Lenins sjukdom och död hindrade honom från att göra detta. [Lenins ”testamente” finns på marxistarkivet: Brev till kongressen m m]

Rykov och Tomskij. Högerpolitiken sade sig vilja ”integrera kulaken i socialismen”, vilken skulle förverkligas med ”en snigels hastighet” (Bucharin); industrialiseringen förklarades vara nonsens (”bonden har behov av en ko och inte en grammofon”, förklarade Stalin).

Den opposition som 1926 bildades av blocket Zinovjev-Trotskij och som tvingades att genomföra sina möten i hemlighet, kämpade för att driva igenom ett industrialiserings-program och en politik riktad mot kulaken, NEP-mannen och byråkraten. En femårsplan accepterades slutligen 1927 av ledningen Bucharin-Stalin, men med en mycket reducerad framstegstakt från år till år, något som uttryckte ledningens skepticism och fientlighet. Under oppositionens tryck framställdes en annan plan med högre framstegstakt.

I slutet av 1927 tog byråkratin utan tillförsikt itu med den första femårsplanen. I början av 1928 – mindre än tre månader efter att ha sprängt partiets enighet och skickat oppositionen i exil till Sibirien – bröt slutligen Stalin, som blivit skrämd av kulakfaran och nu varnade för den, med Bucharins högerfraktion, gjorde en plötslig omsvängning åt vänster och inledde en ultravänsterpolitik (femårsplanen skulle realiseras på fyra år, landsbygdens kollektivisering genomföras till 100 % etc.). Denna linje, utförd byråkratiskt, med ryckiga dekret och stor brutalitet av ett parti som berövats allt politiskt liv ledde landet nästan till randen av en katastrof.

Det gamla bolsjevikpartiet existerade nu – efter elimineringen av höger- och vänster-oppositionerna – bara som en politisk maskin åt byråkratin. De revolutionära kadrerna var deporterade eller utplånade. Efter detta datum accentuerades byråkratins herravälde och dess politik utvecklades i en serie sicksack-rörelser, som gick från den mest slappa opportunism till den mest tygellösa ultravänsterism, men vars allmänna riktning till syvende och sist var en mycket utpräglad opportunism. De ultravänsteristiska sicksackarna har nu upphört.

Den Anglo-ryska kommittén (1926)

Det var med frågan om den Anglo-ryska kommittén som Stalinfraktionen, vilken avskilde Sovjetunionens öde från världsrevolutionens, började att ersätta den revolutionära kampen för Sovjetunionens försvar med påtryckningsaktioner på de kapitalistiska regeringarna. Dessa genomfördes framför allt med hjälp av politiska kombinationer och knep i vilka kommunist-partierna övergav en del av det revolutionära programmet under förevändning att få med sig större massor än de själva kunde mobilisera.

Världsreaktionens centrum utgjordes tiden efter första världskriget fortfarande av den brittiska imperialismen, trots att dennas nedgång redan hade inletts och den amerikanska kapitalismen hade börjat sin snabba uppgång. Den brittiska imperialismens politik var av desto större skäl riktad mot Sovjetunionen som den ryska revolutionens exempel smittade av sig på de koloniala folk som förtrycktes av Imperiet. Den engelska arbetarrörelsen upplevde vid denna tid en ur politisk synpunkt utomordentligt viktig utveckling. 1924 hade Labourpartiet vunnit valet, men avlägsnades snart från regeringsmakten, som det hade delat med liberalerna. Omkring 1926 uppstod en vänsterströmning inom de engelska fackföreningarna. Det engelska kommunistpartiet var mycket svagt – och är det än idag – och den Minoritetsrörelse som det inspirerade i fackföreningarna var också den mycket svag. För att bekämpa den brittiska imperialismen som hotade Sovjetunionen, föreslog Stalin bolsjevikpartiets politbyrå att man skulle arbeta på att skapa en kommitté av de engelska och ryska fackföreningarna under förevändning att återskapa en facklig enhet på internationell nivå. En enhetsfront av de ryska och engelska fackföreningarna i syfte att skapa internationell facklig enhet var politiskt sett godtagbart, även om faran fanns för att det framför allt skulle bli en åtgärd genomförd ovanifrån som basen skulle få svårt att kontrollera. Men det reella syftet med denna Anglo-ryska kommitté var för Stalin att göra den till ett ”centrum för kamp mot det imperialistiska

kriget", ett politiskt centrum i kampen att försvara Sovjetunionen. I ett svar till Trotskij, som vid denna tid fortfarande var medlem av politbyrån och som tryckte på nödvändigheten att bara förlita sig på proletariatets revolutionära kamp, sade Stalin: "Vad vill ni göra med 'era' engelska kommunister?".

Meningsmotsättningarna om den Anglo-ryska kommitténs syfte förblev inte en strid som fördes med ord. Klasskampen i Storbritannien gav den ett tragiskt innehåll. Vänsterströmningen bland de engelska arbetarna tog sig uttryck i en kamp för gruvornas nationalisering och ledde till en strejk bland gruvarbetarna som fick stöd av hela den engelska arbetarklassen.

I maj 1926 tvingades Imperiet av tio dagars generalstrejk att böja knä. Det var den första manifestationen av den engelska kapitalismens kris, en kris som nått sin fulla utveckling vid andra världskrigets slut. Den engelska kapitalismen kunde dra sig ur denna svåra prövning, framför allt tack vare den engelska fackföreningsledningens förräderi, som stoppade generalstrejken och lät gruvarbetarna fortsätta kampen ensamma under flera månader. För varje revolutionär som har några elementära begrepp om den leninistiska synen på enhetsfronten, krävdes från de ryska fackföreningarnas sida en omedelbar upplösning av den Anglo-ryska kommittén och en appell till de engelska arbetarna om att resa sig mot sin ledning. Men eftersom det väsentliga syftet med den Anglo-ryska kommittén var "försvaret av Sovjetunionen", vilket uppfattades som en uppgift skild från massornas revolutionära kamp, fortsatte Stalin att vidmakthålla kommitténs existens, vars aktivitet för övrigt begränsade sig till ändlöst prat månad efter månad. När de revolutionära militanterna inom det engelska kommunistpartiet och inom Minoritetsrörelsen fördömde sina fackföreningars reformistiska ledare, så var det de senare som satt inne med trumf och lugnt kunde svara: "Det är inte alls ryssarnas uppfattning, och ni kan väl inte säga att de är reformester och förrädare. Som ni ser är de förenade med oss i en och samma kommitté." Denna politik avväpnade och demoraliserade det engelska kommunistpartiet, liksom även Minoritetsrörelsen som sedan dess varit död.

Flera månader efter generalstrejken fördömde de engelska fackföreningsledarna, som nu inte längre hade någon användning för denna kommitté som de så grundligt hade utnyttjat, den finansiella hjälp som de ryska fackföreningarna hade gett de strejkande gruvarbetarna, kallade den en inblandning i deras organisationers inre liv och tog detta till förevändning för att upplösa den Anglo-ryska kommittén. Den bolsjevik-leninistiska oppositionen hade fördömt den stalinistiska politiken i frågan om den Anglo-ryska kommittén och fört en mycket häftig kampanj för att upplösa denna kommitté vid tiden för förräderiet av generalstrejken.

Den andra kinesiska revolutionen (1925-1927)

Den revolutionära rörelsen i Kina upplevde ett stort uppsving under åren 1925-27. Den kinesiska handels- och industribourgeoisin, vars parti var Kuomintang, försökte utnyttja detta revolutionära tryck för att ena Kina, som var uppdelat i ett antal provinser, vilka styrdes oberoende av varandra av krigsherrar, som förde krig med varandra för att utsträcka sitt herravälde över landet.

Under de år som följde på första världskriget hade ett kinesiskt kommunistparti bildats runt Chen Tu-hsiu, professor från Peking som hade deltagit i de revolutionära striderna i Kina redan på tiotalet. Det unga kinesiska kommunistpartiet hade ingen som helst erfarenhet, och det är ledningen för den Kommunistiska Internationalen som bär allt ansvar för dess politik under denna period. Den sovjetiska byråkratin, vars politiska uttryck var stalinismen, var fientligt inställd till utvecklingen av en autonom revolutionär kamp från det kinesiska proletariatets och fattigböndernas sida, för vilka den inte hade något förtroende. På grund av de behov som dess nationalistiska politik ställde, gynnade den en samförståndspolitik med den kinesiska bourgeoisin. För att rättfärdiga en sådan klassamarbetspolitik utvecklade Stalin-

Bucharin-ledningen för Kina en teori om ”blocket av fyra klasser” (ett förbund av arbetarna, bönderna, de intellektuella och bourgeoisin, där de senare betraktades som ”progressiva” i ett kolonialt eller halvkolonialt land), föreställningen om tvådelade partier för arbetare och bönder (tvåklasspartier) och nödvändigheten av en *revolution i etapper* med *”arbetarnas och böndernas demokratiska diktatur”* såsom mellanetapp mellan kapitalismen och proletariatets diktatur.

Denna klassamarbetspolitik innebar i praktiken att beordra det kinesiska kommunistpartiet att gå in i Kuomintang. Det kinesiska kommunistpartiet avsade sig sålunda en självständig politik och motsatte sig i synnerhet skapandet av sovjeter under revolutionens uppsvingsperiod och den agrara revolutionens utveckling, för att inte förgripa sig på Kuomintangofficerarnas områden. Den Kommunistiska Internationalen och dess sektioner höjde under flera månader Kuomintangledarna till skyarna såsom proletariatets allierade och förkämpar för den anti-imperialistiska kampen; detta gällde i synnerhet ledaren för Kuomintangs arméer, Chiang Kai-shek, som framställdes som den kinesiska revolutionens ”hjälte” (se *L’Humanité* i slutet av 1926 och början av 1927). Under den marsch som Kuomintangarméerna inlett från det handelsidkande Södern för att tåga norrut, gjorde arbetarna i Shanghai uppror och bemäktigade sig staden inför Kuomintangarméerna ankomst. Deras klassinstinkt ledde dem till att vägra Chiang Kai-sheks trupper tillträde till staden; men på order av den Kommunistiska Internationalen förmådde de kinesiska kommunisterna Shanghais arbetare att låta Chiang Kai-shek och hans trupper tränga in i Kinas största industricentrum.

De kinesiska kommunisterna återtog något senare, fortfarande på order av Kominterns stalinistiska ledning, samma klassamarbetspolitik, denna gång med en gren av Kuomintang, det s.k. ”Vänsterkuomintang”, med samma resultat som följd. När Chen Tu-hsiu, det kinesiska kommunistpartiets sekreterare, gick över till vänsteroppositionen, avslöjade han att Borodin, Kominterns representant, hade förklarat att ”arbetaren skulle vara Kuomintangs kuli”.

Den bolsjevik-leninistiska fraktionen i Sovjetunionen förde en allt intensivare kamp mot den stalinistiska politiken i Kina, och kulmen på denna kamp sammanföll med kulmen på de sovjetiska bolsjevik-leninisternas hela kamp mot stalinisterna.

Permanent revolution eller socialismen i ett land

De tre huvudfrågor som konstituerade Vänsteroppositionens kamp mot stalinismen kan på det teoretiska planet sammanfattas i en och samma fråga: *kampen för den permanenta revolutionen mot teorin om ”socialismen i ett land”*, kampen för upprätthållandet av en proletariatets revolutionära världspolitik mot den sovjetiska byråkratins nationalistiska, reaktionära politik. I denna kamp, som började 1923, rörde det sig varken om personlig maktkamp – vilket fortfarande hävdas av vissa personer som uppenbarligen är helt renons på varje politisk fattningsförmåga – eller om en kamp mellan två revolutionära skolor som var oense om vilken strategi man borde följa för att upprätta socialismen i världen; något som vissa borgerliga journalister och politiker fortfarande skriver – av okunnighet eller av vilja att framställa stalinismen som revolutionär fågelskrämma. Det rörde sig framför allt och i synnerhet om en *kamp mellan två politiska grupperingar som representerade två olika sociala grupper.* Vänsteroppositionen representerade medvetet världsproletariatets grundläggande historiska intressen; stalinfraktionen representerade stats- och partibyråkratins intressen, vilken var angelägen om att stabilisera, konsolidera och i sista hand utvidga sina privilegier. Ledarna för denna fraktion var komna ur bolsjevikpartiet, och deras glidning bort från den revolutionära politiken var till att börja med inte medveten för de flesta av dem; men de blev fångar hos de sociala skikt vars politiska språkrör de blivit, och efter några år blev denna fraktion den mest medvetna och farliga kontrarevolutionära *kraften inom arbetarrörelsen.*

Kulmen för kampen i Sovjetunionen kom på Oktoberrevolutionens tioårsjubileum, i november 1927, i samband med oppositionens deltagande i de officiella manifestationerna i Leningrad och Moskva under egna paroller, med egna plakat och banderoller riktade mot kulaken, NEP-mannen och byråkraten. Sedan månader tillbaka hade stalinfraktionen hopat provokationer över oppositionen, som tvingades agera hemligt; i synnerhet hade man försökt nästla in provokatörer i oppositionens led. För att inte tyna bort i skuggan var det nödvändigt att agera politiskt på den stora dagen. Manifestationen på tioårsdagen blev en förevändning för stalinfraktionen att fullborda partiets splittring och sända de bolsjevik-leninistiska militanterna i exil till Sibirien.[3]

Under det följande året fortsatte Sovjetunionens vänsteropposition att kämpa i organiserad form; dess centrum utgjordes nu av Trotskij i exil i Alma-Ata. Därför beslöt Stalin att förvisa honom från Ryssland.

Efter 1929 fann sig den trotskistiska oppositionen i Sovjetunionen, vår modersektion, mer och mer avklippt från sin främste ledare, Leo Trotskij; följaktligen kom tyngdpunkten i vår rörelse att omplaceras. Sedan dess har vi bara haft mycket få informationer om vår fraktion som slutligen krossades av den stalinistiska repressionen. Man kan finna vissa antydningar om det politiska liv som fördes av oppositionens ledande kärna i förvisningsorten Verchne-Uralsk, ett bra tag innan Moskvaprocessernas tid, i Ciligas bok ”I den stora drömmens land”. Man måste likväl ta dessa antydningar med de reservationer som är nödvändiga när det gäller en man som har brutit med bolsjevismen för att gå över till den småborgerliga liberalismens ståndpunkter.

Det grundläggande dokumentet om den bolsjevik-leninistiska fraktionens kamp under den nämnda perioden är *”1927 års plattform”* som utarbetades i samförstånd med Zinovjeviterna (vilka kapitulerade för första gången strax efter Bolsjevikpartiets femtonde kongress).

Ännu ett ord om vår fraktion i Sovjetunionen: dess ledande element utgjordes inte bara av gamla bolsjeviker, vars namn är välkända på grund av deras deltagande i ledningen för Oktoberrevolutionen, utan också av en hel rad unga kadrer som hade fostrats under revolutionsåren, i inbördeskriget, och som i många fall hade en mycket hög marxistisk bildning och aldrig vid något tillfälle kapitulerade. Vårt avskiljande från dem har utan tvekan inneburit en stor förlust för vår rörelse.

---

[3] Tio år efteråt, under ”Moskvaprocesserna”, påstod Stalin, för första gången, att det hade rört sig om ett försök till ”uppror”.

3. Från 1929 till 1933: bildandet av den internationella vänsteroppositionen

Perioden 1929-1933 utgör tiden för den största ekonomiska krisen i kapitalismens historia. Flera tiotals miljoner människor kastas ur produktionen eller kommer aldrig in i den efter avslutad skolgång. Den sociala kris som sålunda uppstått slutar inte till socialismens fördel utan genom nazismens seger i Tyskland. Koloniala revolter och revolutioner blir allt flera. De kinesiska kommunisterna inleder sin ”långa marsch”. I Sovjetunionen börjar femårsplanernas tid under ledning av Stalin, som lyckas strypa bolsjevikpartiet. Under denna period hålls i allmänhet de socialistiska partierna borta från regeringarna, detta trots deras klassamarbetspolitik (”det mindre onda”). Kommunistpartierna för en ultravänsteristisk och sekteristisk politik (”den tredje perioden”). Kombinationen av de två slagen av politik – den socialistiska och den kommunistiska – paralyserar proletariatet.

När Stalin förvisade Trotskij ur Sovjetunionen i början av 1929 trodde han, trogen sin föreställning om ”socialismen i ett land”, att han slutgiltigt blivit befriad från denne, som inte för första gången i sitt liv var i exil. Han skulle säkerligen redan vid denna tid gärna ha gjort sig mera grundligt av med Trotskij, men – som Zinovjev och Kamenev förklarade efter splittringen av trojkan – han fruktade att ett attentat skulle slå tillbaka på honom själv: hans position var ännu långt ifrån säker och Trotskij hade fortfarande en avsevärd auktoritet inom Sovjetunionen. I Sovjetunionen skulle Trotskij aldrig ha upphört med sin aktivitet; han hade tidigare vägrat att skriva under en förbindelse om detta som Stalin begärt av honom. Det var efter denna vägran som Stalin bara såg en enda lösning: att undertrycka varje relation, varje kontakt mellan Trotskij och Sovjetunionen. Det var detta som var syftet med Trotskijs exil. Vi får inte glömma att Stalin i det förgångna hade betraktat de revolutionära emigranterna innan 1917 med likgiltighet. Senare tvingades Stalin tillstå att han misstagit sig när han sände Trotskij i exil. Det är antagligen från detta ögonblick som han börjar förbereda sitt mord.

Redan vid sin ankomst till Turkiet satte Trotskij som sin uppgift att skapa en internationell fraktion av bolsjevik-leninister, för att bekämpa den internationella revolutionära rörelsens sönderfall.

Redan 1924 hade centrifugala tendenser visat sig inom Kommunistiska Internationalen och i de flesta av dess sektioner, men i praktiken fanns det inte, utom i Sovjetunionen, någon grupp med ett eget politiskt ansikte och ett väl genomarbetat program (kanske med undantag av de italienska bordigisterna). Tvärtom hade det under åren 1924-29 bildats en rad, små grupper – i allmänhet utan några solida band med arbetarklassen – som grälade sinsemellan och som saknade en reell politisk sammanhållning. Detta kan förklaras av det faktum att kommunistpartierna hade bildats utifrån strömningar av mycket olikartade ursprung inom arbetarrörelsen och av att tiden – innan degenereringen tog sin början – inte medgett en ny fostran och homogenisering av dessa partier på basis av bolsjevismens teoretiska, politiska och organisatoriska landvinningar. Så fort nedgången för den revolutionära rörelsen visade sig, så fort bolsjevikpartiets degenerering trängde in i den Kommunistiska Internationalen, uppstod reaktioner på de mest olikartade politiska grunder bland de som inte lät sig vinnas av den stalinistiska korruptionen. Sålunda uppträdde i Frankrike, från 1924 till 1929, ett halvt dussin sinsemellan olikartade oppositioner, där var och en av dem dessutom var mycket heterogen.

Trotskij hade knappt hunnit anlända till Turkiet förrän han till alla grupper och individer som stod i opposition till den stalinistiska politiken riktade ett brev (signerat Gurov), i vilket han emotsåg en internationell omgruppering och bad dem om deras ståndpunkter i de tre väsentliga frågorna: Sovjetunionen, den Anglo-ryska kommittén, och den kinesiska revolutionen. I detta brev, och i andra texter som följde kort efter, *skiljer Trotskij mellan tre*

grundläggande riktningar inom den Kommunistiska Internationalen till vilka de olika grupperingarna mer eller mindre tydligt är anslutna eller kommer att ansluta sig:

a) *Vänsteroppositionen*, som försvarar de grundläggande politiska och organisatoriska ståndpunkterna i leninismen, vilka stadfästs av Sovjetunionens bolsjevik-leninister;

b) *Högeroppositionen*, som orienterar sig efter bolsjevikpartiets höger (Bucharin) och bestod av grupperingar i opposition till stalinismen, inte på grund av dess grundläggande politik, inte på frågan om ”socialismen i ett land”, utan framför allt på grund av dess ”ultra-vänsteristiska” misstag. Dessa grupper, av vilka den viktigaste var Brandler-gruppen i Tyskland, bemödade sig var och en om att föra en nationell politik oberoende av varandra; på grund härav var de inne på en väg som närmade dem till vänstersocialdemokratin;

c) i centrum, *den stalinistiska fraktionen*, den byråkratiska riktningen i Kremls tjänst.

I sina brev framhåller Trotskij även att frågan om den inre partiregimen, hur viktig den än må vara, likväl bör underordnas de grundläggande politiska frågorna och att det inte kunde vara tal om att ingå något block med högern (brandlerianerna); ty även om vi hade samma kritik som de av den inre partiregimen, så rådde det å andra sidan en fullständig motsättning mellan oss och dem om de väsentliga politiska frågorna, om den huvudsakliga politiska inriktningen.

Perioden 1929 till 1933 är för vår internationella rörelse väsentligen en period av principiell avgränsning och kaderfostran. Det är den period under vilken en stor del av våra sektioner bildas och under loppet av vilken vi lär oss, om uttrycket tillåtes, ”tala trotskistiska”.

Det är under denna period som en grupp bildas i Frankrike, vilken ger ut *La Vérité* (september 1929) och 1930 bildar *La Ligue Communiste*. Det är i april 1930 som bolsjevik-leninisternas första Internationella Konferens samlas i Paris, vilket gav upphov till ett internationellt centrum, vid denna tid mycket svagt, som skulle bli det Internationella Sekretariatet. Vår rörelses utveckling ledde 1932 till Köpenhamnskonferensen (i vilken Trotskij deltog) och 1933 till en konferens som antog de ”elva punkterna”, i vilka vårt grundläggande program är koncentrerat.

Vilka var nu de viktigaste problem som den trotskistiska rörelsen stod inför vid denna tid?

Försvaret av Sovjetunionen

Redan 1929 ställdes stalinismens opponenter inför problemet om *försvaret av Sovjetunionen*; detta med anledning av de händelser som sommaren 1929 ägde rum på den öst-kinesiska järnvägen. Vid denna tid hade den transsibiriska järnvägen en del som gick genom kinesiskt territorium.[1] Det fanns avtal mellan Sovjetunionen och Kina om drivandet av denna järnväg på kinesiskt territorium. Dessa avtal hade slutits på jämställd fot mellan de två länderna, sedan Lenins regering frivilligt upphävt alla de fördrag som ingåtts av tsarismen och som var av typen ”ojämlika fördrag” mellan de imperialistiska makterna och Kina. Chiang Kai-shek ville med våld jaga iväg de sovjetiska funktionärer som garanterade drivandet av denna del av järnvägen. Från strategisk synpunkt utgjorde detta en stor fara för Sovjetunionen, eftersom Vladivostok, hamnstaden vid Stilla Havet, i så fall skulle blivit avskuren från hela Sibirien. Som svar till Chiang Kai-shek lät den sovjetiska regeringen Röda Armén intervenera för att genomdriva respekt för den sovjetiska statens rättigheter. Vid detta tillfälle hörde man hos vissa av stalinismens opponenter fördömanden av ”den sovjetiska imperialismen” och andra argument som vi ofta hört senare. Det var ungefär vid detta tillfälle som Urbahns, ledaren för upproret i Hamburg 1923, började att försvara teorier om ”statskapitalismen” i Sovjet-

[1] Sedan dess har en bana byggts som bara passerar sovjetiskt territorium.

unionen.[2] Trotskij skrev vid detta tillfälle en broschyr: ”Försvaret av Sovjetunionen och Vänsteroppositionen”, som utgör den första någorlunda fullständiga framställningen av denna fråga, som skulle resas i många omgångar sedan dess. Trotskij preciserar klassnaturen hos den sovjetiska staten, som är en produkt av Oktoberrevolutionen. Syftet med ett krig mot Sovjetunionen skulle vara att förstöra samhällets bas (det kollektiva ägandet ...) och inte polisregimen. Ett nederlag för Sovjetunionen skulle dessutom medföra att landet koloniserades av imperialismen, som på så vis skulle upprätta ett nytt arrendekontrakt. Ett sådant nederlag skulle framkalla en djup demoralisering av massorna i hela världen. Men försvaret av Sovjetunionen innebar ingalunda att man godtog eller stödde Stalins politik. Tvärtom hörde denna till en av de största farorna för Sovjetunionen, då Stalin sökte efter ”allierade” i världen till förfång för världsrevolutionen. Denna politik skulle fördömas hårt, även i krigstid. ”För Sovjetunionen, alltid! För den stalinistiska linjen, aldrig!” Det enda verkliga försvaret för Sovjetunionen, i händelse av en världskonflikt, var det internationella proletariatets revolutionära kamp i alla kapitalistiska länder, vare sig de var ”allierade” med Sovjetunionen eller inte.

Enhetsfronten mot den hitleristiska faran

Den kamp som vänsteroppositionen förde från och med år 1930 var huvudsakligen en kamp *för enhetsfronten i Tyskland,* mot den hitleristiska fascismens frammarsch. Dess politik skilde sig i grunden från den stalinistiska politiken under ”den tredje perioden”, vilken kan sammanfattas på följande sätt: kapitalismen har gått in i en period av slutgiltig kris, följaktligen blir (enligt den stalinistiska logiken) hela bourgeoisin fascistisk och med den dess parti inom arbetarklassen, det socialdemokratiska partiet, som blir socialfascistiskt; följaktligen blir faran av krig mot Sovjetunionen överhängande; och följaktligen existerar det en radikalisering av massorna som på sin dagordning har generalstrejker, revolutionära mobiliseringar, med sikte på ett väpnat uppror. Den politiska konsekvensen av denna ”logik”, av denna teori om ”socialfascismen”, var att det inte kunde bli tal om att gå i enhetsfront med ett socialfascistiskt parti; tvärtom var det nödvändigt att bekämpa detta socialfascistiska parti för att, bakom det och genom det, kunna angripa bourgeoisin och fascismen, ”socialfascismens tvillingbror”. Denna stalinismens internationella politik tog sig fruktansvärda uttryck och fick fruktansvärda konsekvenser i Tyskland, där arbetarna fann sig stå splittrade inför de hitleristiska banden. Ännu värre, i vissa fall (folkomröstningen i Preussen) röstade stalinisterna ihop med nazisterna mot socialdemokraterna. Ett annat fall: efter det att polisen, ledd av den socialdemokratiska prefekten Zörgiebel, hade mördat ett trettiotal berlinarbetare på Första Maj 1929, förklarade kommunistpartiet att alla socialdemokrater också var Zörgieblar som det var nödvändigt att slå mot. Socialdemokraternas barn var därefter ”små Zörgieblar” och man gav order åt de kommunistiska barnorganisationerna att slå mot de socialdemokratiska barnen i skolorna. Kort innan Hitlers maktövertagande hade medlemmar av det tyska kommunistpartiet och nazisterna gemensamma strejkpiketer inom Berlins offentliga transportmedel, vilka förvaltades av en socialdemokratisk stadsstyrelse. Denna ”den tredje periodens” politik skapade en klyfta mellan socialdemokratiska och kommunistiska arbetare och paralyserade det tyska proletariatet inför den nazistiska frammarschen.

Vänsteroppositionen förde en internationell kamp mot ”socialfascism”-politiken och för en enhetsfront mellan kommunistpartiet och det socialdemokratiska partiet i Tyskland, för att spärra vägen för Hitler. Denna kampanj stödde sig på en serie broschyrer av Trotskij, ”Och

[2] Denna teori om ”statskapitalismen” är emellertid inte ny: den hade konstruerats efter Oktoberrevolutionen av socialdemokrater som Otto Bauer, Kautsky, etc.

nu?", "Den enda vägen", "Brev till den tyske kommunistiske arbetaren", "Nyckeln till den internationella situationen är Tyskland".

Situationens utveckling och vårt ingripande fick stalinisterna, som ville smita undan frågan, att ta ställning också till den hitleristiska faran. I Frankrike sammankallade kommunistpartiets ledning ett informationsmöte i Parisregionen och partisekreteraren vid denna tid, Sémard, avfärdade den tyska frågan som "trotskisternas gräddtårta". Ett offentligt möte som kommunistpartiet anordnade i *Bulliersalen* gav upphov till våldsamma slagsmål mellan stalinister och trotskister.

För att svara på arbetarnas oro inför det hitleristiska hotet och även för att tjäna Kreml i dess spel mellan de demokratiska länderna och det hitleristiska Tyskland, organiserade den Kommunistiska Internationalen senare de s.k. "Amsterdamkommittéerna" för kampen mot fascismen. Detta var en av de första erfarenheterna av en organisation av "bred" typ kontrollerad av stalinisterna. Vår organisation "deltog" i dessa kongresser i Amsterdam och Paris (*salle Pleyel*) för att fördöma dem som undanflykter. De var så av flera skäl. Stalinisterna avskilde kampen mot fascismen och kriget från den revolutionära kampen om makten.[3] Sålunda spred man föreställningen om att man med en viss politik, *fast man stanna de inom ramen för den kapitalistiska regimen,* skulle kunna hindra fascismens utveckling eller spärra vägen för det imperialistiska kriget.

Detta var, redan vid denna tid, den "fredliga samexistensens politik" som grasserade. Den har inte uppfunnits av Chrusjtjov; han anpassade den bara till de nya förhållandena under efterkrigstiden.

Även på detta vis återinförde stalinismen, under leninismens och Oktoberrevolutionens fana, socialdemokratiska och opportunistiska idéer. Sålunda var dörren öppen för kollaborering med "borgerliga antifascister" eller "fredsvänner". Kreml började så de första stegen på den väg som skulle leda till Folkfronterna i Frankrike och Spanien, och därefter till de Nationella Fronterna. Dessa grupperingar utgjorde undanflykter, eftersom de stalinistiska cheferna gjorde anspråk på att upprätta en enhetsfront genom denna sorts organisationer, medan de i själva verket samlade bara dem som i förväg accepterade deras ledarskap. De förfalskade på så vis iden om en enhetsfront mellan revolutionära organisationer och massorganisationer inom arbetarrörelsen.

Kampen för korrigering av den Kommunistiska Internationalen

Ett stort antal av våra sektioner har, som vi redan sagt, sitt ursprung från denna tid, som också utmärktes av flera inre kriser i vår rörelse. Eftersom det i flera länder inte utkämpades några stora arbetarstrider, eftersom vår rörelse hade få band med massorna, kom, i våra interna diskussioner, ofta personaspekten att anta en oproportionerlig roll. Men de personliga elementen i dessa strider hämtade sin näring ur politiska och organisatoriska problem; alla dessa kriser var *faser i kampen för att etablera förbindelse med massorna och bygga revolutionära ledningar.* Bara brackor och centrister kan göra sig lustiga över dessa istället för att försöka förstå dem. Under denna period visade sig ett försök att samarbeta med bordigisterna i en och samma internationella organisation vara fruktlöst. Köpenhamnskonferensen visade på omöjligheten av att samleva inom samma internationella rörelse under de givna omständigheterna.

Under hela denna period hade vi som politik att motsätta oss skapandet av en ny International och nya revolutionära partier. Den hade sin *väsentliga tyngdpunkt i kampen för korrigering av den Kommunistiska Internationalen och dess sektioner.* Även om vi var uteslutna betraktade

[3] Det är självklart att specifika kampanjer och aktioner mot fascismen och mot det imperialistiska kriget bör föras av ett revolutionärt parti, men de bör ha en karaktär av antikapitalistisk kamp.

vi oss som en fraktion av den Kommunistiska Internationalen och kommunistpartierna, en fraktion som kämpade för att återge dessa organisationer en korrekt revolutionär politik.

Under denna period konfronterades vi med riktningar som ville bilda en ny International, riktningar som sade att det inte längre var något att göra åt den Kommunistiska Internationalen och dess sektioner. På detta svarade vi att vår attityd gentemot arbetarorganisationerna inte kunde dikteras av subjektiva överväganden såsom det faktum att vi var uteslutna, och inte heller bara av den politik som fördes av ledningen för dessa organisationer. Existensen och upprättandet av revolutionära partier, av en revolutionär international, svarar mot en historisk situation, mot givna objektiva villkor som man inte godtyckligt kan stryka ett streck över. Den Kommunistiska Internationalen och dess sektioner disponerade över ett historiskt kapital som härstammade från deras bildande, deras förbindelse med den ryska revolutionen, med år av kamp inom arbetarklassen. Dessa organisationer hade förbindelser med massorna. Stalinismen förskingrade den Tredje Internationalens historiska kapital, men bara stora historiska händelser skulle kunna visa om den var definitivt förbrukad och dömd från revolutionär synpunkt, trots våra försök att korrigera den. Från 1923 hade vi vid varje revolutionärt uppsving sett en vänsteropposition utvecklas inom kommunistpartierna till förmån för dessa arbetaruppsving. Det fanns ingenting som tillät slutsatsen att dessa partiers byråkratisering var oåterkallelig. Man får inte glömma att kommunistpartierna vid denna tid var något annat än dagens politiska maskiner, även om de redan styrdes av stalinisterna. De var fortfarande revolutionära organisationer. Emellertid hade vi i vår kamp mot den tredje periodens politik förklarat att ett nederlag för det tyska proletariatet och en seger för Hitler just skulle kunna vara den historiska händelse som fick oss att förändra vår linje gentemot den Kommunistiska Internationalen. Man måste komma ihåg situationen i världen vid denna tid. Den europeiska arbetarklassen utgjorde majoriteten inom världens arbetarklass, de koloniala rörelserna var bara i sin början. Vad man bör lägga märke till är att praktiskt taget ingen av dem som hade fördömt vår politik för reform av Kommunistiska Internationalen och gentemot oss förordat skapandet av en ny International, förenade sig med oss när vi senare inriktade oss på byggandet av en Fjärde International och nya revolutionära partier. De flesta av dem fortsatte att bilda ”ultra-vänstergrupper”. Detta visar att det mellan oss och dem som då kritiserade oss fanns betydligt djupare meningsmotsättningar än enbart frågan om möjligheten att reformera den Kommunistiska Internationalen; dessa skiljaktigheter gick i själva verket tillbaka på helt olika uppfattningar om partiet och dess förhållande till arbetarklassen.

4. Från 1933 till 1938: Förberedandet av den Fjärde Internationalen

Mellan 1933 och 1938 märktes en svag ekonomisk återhämtning som till stor del berodde på förberedelserna för ett nytt världskrig. Fascismens expansion i Europa hejdades knappast av massrörelserna i Frankrike (juni 1936) och i Spanien, där fascismen utlöste ett inbördeskrig med tragisk utgång för de arbetande massorna. I Fjärran Östern gav sig Japan in i ett krig mot Kina, som skulle visa sig vara omöjligt att vinna. I Sovjetunionen åtföljdes femårsplanernas genomförande av ett monstruöst undertryckande av de arbetande massornas levnadsstandard och friheter, av ett utrotande av de gamla bolsjevikkadrerna och hela det revolutionära avantgardet. I förhållandet mellan socialistpartierna och kommunistpartierna ersattes de föregående årens splittring med en ”enhetspolitik” för att skapa ”folkfronter”. Detta klassamarbete med fraktioner av bourgeoisin gav lika ohyggliga resultat för socialismens sak som den föregående periodens.

Den ekonomiska krisen 1929 fick stora politiska konsekvenser från och med 1932-33.

Vid slutet av 1932 blev Franklin Roosevelt Förenta Staternas president. För att gjuta nytt liv i ekonomin inledde han *The New Deal*, som gynnade fackföreningsrörelsens utveckling inom en arbetarklass, där yrkesbaserade fackföreningar alltid hade dominerat och där arbetarna inom de stora företagen ännu inte var organiserade. Skapandet av CIO kom att dra försorg om detta. Men den förändringen fick inga omedelbara konsekvenser utanför Förenta Staterna; det amerikanska proletariatets stora kliv framåt på det politiska planet återstår att göra, och detta kommer sannolikt att vara frukten av den kommande stora krisen, som i Förenta Staterna inte nödvändigtvis kommer att vara av uteslutande ekonomiskt ursprung.

I början av 1933 kom Hitler till makten i Tyskland till följd av den kombinerade effekten av de slag av politik som fördes av arbetarrörelsens två ledningar, den reformistiska och den stalinistiska. Båda två motsatte sig, av olika skäl och med olika medel, en aktionsenhet bland arbetarna. Bägge gav, var och en på sitt sätt, upphov till tröghet, passivitet och brist på motståndsvilja hos hela det tyska proletariatet inför den hitleristiska rörelsens tillväxt. Bägge uppträdde som konkurrerande krämare och lät de motsatta klickarnas intressen gå före de klassintressen på vilka de åberopade sig. Hitlers maktövertagande blev anledning till en förändring av vår allmänna inriktning. Vi övergav kampen för reform av Tredje Internationalen och satte kurs mot byggandet av Fjärde Internationalen och nya revolutionära partier.

Detta beslut togs inte på en gång. Vi hade, under de första månaderna av 1933, börjat med att ta avstånd från kampen för en reform av det tyska kommunistpartiet, eftersom det var uppenbart att ett parti som hade svikit i en så allvarlig situation var dömt av historien (se Trotskijs artikel: ”Den tyska arbetarklassen kommer åter att resa sig, det tyska kommunistpartiet aldrig”). Vi väntade på reaktionerna i de andra kommunistpartierna och i den Kommunistiska Internationalen. Dessa var obetydliga och Kommunistiska Internationalens Exekutivkommitté godkände enhälligt en rapport – framlagd av Heckert – som svalde hela den tidigare stalinistiska politiken i Tyskland. Detta trots att de flesta ledarna inom det tyska partiet innerst inne var fientliga till den. Stalinismen hade definitivt erövrat den Kommunistiska Internationalen. Denna var död som proletariatets revolutionära International.

Efter detta utslag i Exekutivkommittén beslöt vår rörelse under ett Internationellt Plenum sommaren 1933 nästan enhälligt förändringen av vår internationella inriktning.

Innan dess hade vi talat om reform av den Kommunistiska Internationalen, reform av bolsjevikpartiet och reform av den sovjetiska staten, utan att alltid skilja mellan dessa frågor i våra inlägg. Inriktningen på att bygga nya revolutionära partier, och därmed också ett nytt

parti i Sovjetunionen, krävde ett klargörande av vår inställning till den sovjetiska staten. Vi gjorde vid detta tillfälle en mycket noggrann distinktion mellan reform av bolsjevikpartiet, som vi hädanefter betraktade som omöjlig, och en fortfarande möjlig reform av den sovjetiska staten, som förblev en arbetarstat. Senare vidareutvecklades vår syn också på denna fråga, vilket ledde till att vi slog fast nödvändigheten av en politisk revolution i Sovjetunionen, en degenererad arbetarstat. En politisk revolution och inte en social, eftersom det inte rörde sig om att i grunden omstörta produktionsförhållandena i Sovjetunionen, men däremot att förstöra byråkratins allmakt och därigenom återupprätta arbetardemokratin.

Den föregående perioden i vår historia utmärktes framför allt av hur vår rörelse bildades i fasthållandet vid principerna. Under den nya perioden förband vi detta med en *stor organisatorisk smidighet.* Under den tid då vi kämpade för en reform av Tredje Internationalen avgränsade vi oss envist från de riktningar som i reformfrågan hade den minsta tvetydiga attityd. Men att slå fast att Tredje Internationalen inte längre var möjlig att reformera innebar ett konstaterande av en enorm tillbakagång för det revolutionära medvetandet, och det var inte möjligt att i förväg säga vad en ny international och nya revolutionära partier skulle innebära och hur man skulle nå fram till deras bildande. Givetvis hade vi för avsikt att sträva efter att göra vårt program gällande, eftersom det var det mest fullständiga uttrycket för proletariatets erfarenhet vid denna tid, men vi kunde inte förutse hur vi skulle uppnå detta, dvs. hur vi organisatoriskt skulle gå till väga för att bygga revolutionära partier och utveckla våra relationer till andra revolutionära riktningar inom arbetarrörelsen. I fråga om detta gjorde vi två erfarenheter under denna period – den ena begränsad, den andra betydligt viktigare.

”De fyras deklaration”

Redan i juli–augusti 1933 ställdes vi konkret inför frågan om de revolutionära krafternas omgruppering genom en konferens, som sammankallats av det engelska ILP och som var öppen för alla organisationer, som befann sig utanför Andra och Tredje Internationalen. Denna hade till syfte att undersöka den situation som skapats i världen och i arbetarrörelsen genom Hitlers triumf. Vi beslöt oss för att delta, för att därigenom göra vår ståndpunkt känd och för att försöka samla alla de organisationer, som var beredda att försvara nödvändigheten av Fjärde Internationalen inför den internationella arbetaropinionen. Detta ingripande påminde till en del om det som bolsjevikerna – under andra omständigheter – gjorde i Zimmerwald och Kienthal. Det resulterade i *de fyras deklaration.* Detta var ett dokument som undertecknats av vår internationella organisation (De Internationalistiska Kommunisternas Förbund), av det tyska SAP och av två holländska organisationer: RSP och OSP.

SAP (Socialistiska Arbetarpartiet) utgjorde ett stycke av den socialistiska vänster som 1931-32 hade brutit med den tyska socialdemokratin, vars reformistiska politik man kritiserade; kort innan Hitlers maktövertagande hade ledningen för partiet övergått i händerna på Walcher och Frölich, två av de gamla ledarna för den kommunistiska högeroppositionen (den brandlerska), vilka hade brutit med denna för att gå in i SAP.

OSP var en holländsk organisation som till sitt ursprung motsvarade SAP.

RSP (Revolutionära Socialistpartiet) leddes av Sneevliet, som var kommunistisk militant sedan lång tid och som hade kommit i konflikt med Kommunistiska Internationalen på frågan om den fackliga politiken i Holland, där han ledde en facklig central, NAS, i vilken kommunister och anarkosyndikalister samsades. För att kämpa mot de senare hade Sneevliet tvingats organisera sin fackliga fraktion som politiskt parti.

”De fyras deklaration” proklamerade nödvändigheten av en ny international, av nya revolutionära partier, och fastställde de viktigaste programmatiska punkter som borde ligga

till grund för deras bildande. Detta utgjorde inte vårt program i dess helhet, men det väsentliga i det fanns med i denna deklaration.

Resultaten av ”de fyras deklaration” var i världsmåttstock mycket små. I Holland genomförde emellertid de två organisationerna gemensamma möten, och gick samman för att bilda RSAP (Revolutionära Socialistiska Arbetarpartiet). Detta parti anslöt sig senare till vår rörelse, för att sedan bryta med oss under den spanska revolutionen då det stödde POUM. Oppositionen mot denna politik inom RSAP stödde sig på ungdomen, som leddes av Santen. Under kriget var det dessa ungdomar som organiserade den holländska sektionen av Fjärde Internationalen. H. Sneevliet, som ledde RSAP och som bröt med rörelsen för Fjärde Internationalen på frågan om kriget i Spanien, fortsatte emellertid alltid att stå den mycket nära. Han dog hjältemodigt under kriget, skjuten av nazisterna. Vad gäller de landsflyktiga ledarna för SAP, så uppförde de sig som obotliga centrister. De blev, inte långt efter att de undertecknat ”de fyras deklaration”, de mest ursinniga motståndarna till trotskismen och låg bakom alla de samlingar av centristiska organisationer (Londonbyrån etc.), som under den period som föregick Andra Världskriget spred en obeskrivlig förvirring inom de avant-gardistiska kretsarna. Efter kriget blev Walcher funktionär i Öst-Tyskland; Frölich däremot blev sympatisör till vår rörelse.

Det första utkastet till ett övergångsprogram

Innan vi går in på den andra erfarenheten, som var den ojämförligt viktigaste i byggandet av ett revolutionärt parti, skall vi säga några ord om den politiska situation som Hitlers maktövertagande resulterade i.

Nazismens triumf innebar att det revolutionära perspektivet avlägsnats i Tyskland för en hel period. Reaktionens frammarsch accentuerades i resten av Europa. Men det skedde inte utan motstånd.

I Österrike, där socialdemokratin hade monopolställning inom arbetarklassen, provocerade den av Dollfus ledda klerikala reaktionen arbetarna, vilka under socialdemokratisk ledning tog till vapen och kämpade under en vecka i februari 1934. Dollfus’ krossande av det österrikiska proletariatet banade vägen för nazisternas triumf i Österrike, där de inrättade sig efter att ha dödat Dollfus och utplånat hans parti.

Arbetarrörelsens centrum i Europa var efter 1933 förflyttat till Frankrike. Hitlers triumf framkallade en rubbning av den europeiska jämvikt som etablerats i Versailles 1918, och blottlade den värsta regimkris som Frankrike någonsin upplevt och som ännu fortsätter. För första gången såg man helt klart att Frankrike inte längre var en första rangens stormakt. För att återupprätta sina positioner, eller snarare för att behålla dem, hade den franska kapitalismen ingen annan lösning än att sänka massornas levnadsstandard, något som bara kunde genomföras genom upprättandet av en ”stark stat”. Den franska kapitalismen försökte befria sig från de parlamentariska formerna med hjälp av en reaktionär statskupp den 6:e februari 1934. Men saken genomfördes, från borgerlig synpunkt, för tidigt. Denna kupp träffade den franska arbetarklassen bokstavligt talat som en pisksnärt; den vaknade upp till hotet från fascismen, och resultatet blev en mycket stark politisk spänning i landet.

För att möta den växande fascistiska faran förordade vi i Frankrike en *enhetsfront mellan arbetarorganisationerna.* Men för att förverkliga detta var det nödvändigt att föra fram ett handlingsprogram på vilket det var möjligt att mobilisera arbetarmassorna till ett försök att komma ur den situation i vilken kapitalismen hade kastat dem. Det var vid detta tillfälle (våren 1934) som bolsjevik-leninisternas första handlingsprogram utarbetades i samarbete med Trotskij. Det intressanta med detta program är framför allt att det utgör det första utkastet till ett övergångsprogram. Följande år utarbetade de belgiska kamraterna ett liknande program (mot dekretlagarna i deras land), etc. På så sätt var *Övergångsprogrammet*, som antogs 1938

av Internationalens grundningskongress, ingalunda någon improvisation, utan tvärtom frukten av talrika erfarenheter i internationalens olika sektioner.

Den franska trotskistiska organisationen, *La Ligue Communiste*, förde, som vi har nämnt, en systematisk kampanj för enhetsfronten; veckan efter 6:e februari förverkligade den en enhetsfront med Seine-federationen av Socialistpartiet, vilken stod under inflytande av Marceau Pivert.

Trycket från massorna för en aktionsenhet intensifierades från februari 1934. I juli samma år tvingades de två ledningarna, den stalinistiska och den socialistiska, att underteckna en *överenskommelse* om aktionsenhet. Denna överenskommelse grundade sig inte på någon konkret revolutionär politik, men bara det faktum att dessa två ledningar – som under så många år ursinnigt hade bekämpat varandra – appellerade till arbetarklassen att sätta upp en gemensam front mot de reaktionära hoparna, uppväckte en enorm entusiasm bland arbetarmassorna.

Denna överenskommelse fick dessutom en annan konsekvens, som berörde oss. I samma ögonblick som vår kampanj för en enhetsfront mellan kommunistpartiet och socialistpartiet på sätt och vis triumferade, ledde detta paradoxalt nog till mycket ogynnsamma resultat för vår organisation. Alla sympatier som vi hade mött, till en del inom kommunistpartiet och i betydligt högre grad inom SFIO[1] – som hade upplevt en betydande rekrytering av, till stor del, proletärer, ofta gamla militanter från kommunistpartiet – alla dessa sympatier vändes nu från oss, inte av fientlighet, utan av brist på politisk förståelse för nödvändigheten av ett revolutionärt parti – i synnerhet inom enhetsfronten – och på grund av den mycket starka attraktion som enhetsfronten mellan kommunistpartiet och socialistpartiet utövade.

Våra möten besöktes inte längre, vår organisation föll tillbaka i lika stor isolering som tidigare. Detta gav oundvikligen upphov till en kris. Man frågade sig hur man skulle komma ur denna isolering, hur man skulle finna kontakter och band med en massrörelse av aldrig tidigare skådat slag i Frankrike och av en omfattning som växte med varje dag, hur man skulle vara tillsammans med massorna i den erfarenhet i vilken de var indragna.

”Entrismen”

Det var här som vi fick vår andra stora, organisatoriska, erfarenhet av att bygga ett revolutionärt parti. Vi sökte genomföra övergången till en starkare organisation genom en etapp under vilken den trotskistiska gruppen, genom att gå in i ett massparti inom arbetarrörelsen, temporärt kom att mista sitt organisatoriska oberoende. Under påverkan av Trotskij själv ställdes frågan om *La Ligue Communiste* skulle gå in i socialistpartiet (SFIO). Frågan avgjordes i september-oktober 1934. Denna politik som benämndes *entrism* utsträcktes senare till andra länder. Den gav i början upphov till stora meningsskiljaktigheter i vår internationella organisation, och även brytningar. Vårt internationella plenum i oktober 1934 kunde bara med stort motstånd stadfästa de franska trotskisternas inträde i SFIO. Sedan dess har denna politik godkänts av större delen av organisationen.

Bolsjevik-leninistiska gruppens[2] aktivitet i SFIO fördes under hela den första perioden med en anmärkningsvärd politisk öppenhet; den gjorde det möjligt att förnya organisationens led genom att dra till sig talrika ungdomar, i synnerhet hela tendensen ”*Les Jeunesses Socialistes*” som samlades under namnet ”Jeunesses Socialistes Révolutionaires”. Utträdet ur SFIO vid folkfrontens bildande skedde däremot under mycket dåliga förhållanden och bolsjevik-

[1] *Section Francaise de l’Internationale Ouvrière* – franska sektionen av Andra internationalen (officiella namnet på socialistpartiet)

[2] Detta är det namn som antogs av trotskisternas organisation vid deras inträde i det Socialistiska Partiet.

leninisternas splittring under denna period gjorde att man förlorade en del av de fördelar man vunnit med inträdet.

I andra länder, i synnerhet Belgien och Förenta Staterna, ledde inträdet till bättre resultat. I Belgien erövrade vår organisation, som hade en arbetarbas i Charleroi-området, en stark arbetarbas i koldistriktet Borinage. Efter brytningen med Socialistpartiet i Förenta Staterna reste sig detta aldrig mer efter det slag det tilldelats.[3] I Spanien däremot dröjde inte Nin och Andrade, som hade opponerat sig mot de franska trotskisternas inträde i SFIO, att på en felaktig programmatisk bas förena sig med ”Arbetar-bonde-blocket” i Katalonien, och bildade så POUM, som aldrig lyckades gå utanför centrismens ram.

Fascismens frammarsch och kriget

Hela denna period dominerades i hela världen av fascismens frammarsch och det nya imperialistiska krigets annalkande, trots stora uppsving för arbetarnas kamp, i synnerhet rörelserna i juni 1936 i Frankrike och några andra länder, och inbördeskriget i Spanien.

Under loppet av denna period var det tre stora strider som dominerade vår internationella rörelses aktivitet:

1. *Kampen mot folkfrontspolitiken*, framför allt när det gällde Spanien och Frankrike. Med en förtvivlans lidelse bekämpade våra organisationer den klassamarbetspolitik med vilken stalinister och socialdemokrater – denna gång förenade och inte splittrade – förberedde den värsta av katastrofer för arbetarrörelsen. Folkfronten utgjorde den första stora perioden i stalinisternas klassamarbetspolitik. Vid detta tillfälle praktiserade de emellertid inte deltagande i regeringarna, förutom i mycket begränsad skala i Spanien. Denna senare politik blev inte allmän förrän under en annan period av stalinisternas klassamarbete, den som följde på slutet av andra världskriget.

2. *Kampen mot centrismen*, framför allt karakteriserad av ett fördömande av den politik som fördes av Londonbyrån och andra centristiska organisationer såsom POUM (spansk), ILP (engelsk), SAP (tysk), DNA (norsk).[4]

Kampen mot centrismen inbegrep också ett försök till inträde i PSOP, vilket inte var speciellt lyckat (på grund av den franska trotskistiska rörelsens desintegrering vid denna tid).[5]

I den marxistiska litteraturen betecknas som ”centristisk” varje riktning eller gruppering som vacklar mellan den revolutionära marxismen och reformismen. Under denna beteckning faller således mycket olikartade organisationer. Det finns centristiska massorganisationer, t.ex. det Tyska Oberoende Socialistpartiet (USPD), som bröt med socialdemokratin under första världskriget och där en del gick med i bildandet av Tyska Kommunistpartiet 1920.

Men det finns inom arbetarrörelsen även små grupperingar med en traditionell, nedärvd centrism. Under den period som föregick andra världskriget strävade dessa grupper efter att dra till sig massorna från de gamla partierna, utan att utveckla ett sammanhängande program som bas för en ny revolutionär international (detta var för dem trotskistisk ”sekterism”). De uppnådde uppenbarligen inte sitt syfte. Men det väsentliga i deras aktivitet bestod i att de bland de avantgardistiska militanter, som fått avsmak för de gamla partierna, och som var

---

[3] Se J. P. Cannons bok: *History of American Trotskyism*. [Den amerikanska trotskismens historia 1928-1938 på marxistarkivet]

[4] *Det Norske Arbeiderpartiet* var ett massparti, det lösgjorde sig från denna ”Londonbyrå” och fyllde den traditionella socialdemokratins roll i sitt land.

[5] *Parti Socialiste Ouvrier et Paysan* var ett parti som bildades av den ”revolutionära vänsterns” tendens inom SFIO vilken Blum lät utesluta i samband med Folkfrontens upplösning. Partiet leddes av Marceau Pivert, som återvände till ”fadershuset” efter kriget och framträdde som en ursinnig antitrotskist ända till slutet av sitt liv.

desorienterade av arbetarrörelsens oerhörda tillbakagång, reste alla tänkbara slags hinder för teoretiskt och politiskt klargörande.

Under världskriget visade Londonbyrån aldrig något livstecken. På samma sätt med SAP och PSOP. I England är ILP bara en relik.

3. *Kampen mot Moskva-processerna* var en kamp av fysiskt försvar, en kamp för vår rörelses existens i egentlig mening, mot en flod av förtal, provokationer, allmän brutalitet och stalinistiska brott mot de trotskistiska militanterna, i en rad länder utanför Ryssland. (I Frankrike: Sedov, R. Klement; i Spanien: N. Braun, Moulin; i Schweiz: I. Reiss.)

Från 1936 till 1938 ägde i Moskva tre stora processer rum, i vilka rollen som åklagare innehades av ex-mensjeviken Vysjinskij, som efter kriget blev utrikesminister. I den första processen ”erkände” de anklagade (Zinovjev, Kamenev, I. N. Smirnov m.fl.) sig skyldiga till en sammansvärjning mot Stalin *på grund av maktlystnad*. I den andra processen ”bekände” de anklagade (däribland Pjatakov, och Jagoda, organisatören av den första processen ...) att de och de anklagade i den föregående processen hade konspirerat för att *återupprätta kapitalismen i Sovjetunionen*. I den tredje processen ”bekände” de anklagade (Bucharin, Rakovskij) att de alla, inklusive de som genom de andra processerna dragits till stupstocken, sedan lång tid tillbaka var *spioner i tjänst hos Gestapo, Intelligence Service, Mikado,* etc. Förutom dessa ”processer” genomfördes avrättningar av de främsta ledarna för Röda Armén (Tuchatjevskij, Gamarnik, Putna m.fl.), även de under förevändning av en sammansvärjning. I alla dessa processer var de huvudanklagade Trotskij och hans son Leo Sedov. Trotskij framställdes där som en kontrarevolutionär agent sedan urminnes tider. Dessa processer var till för att förbereda morden på Trotskij och Leo Sedov och för att likvidera det gamla bolsjevikgarde, som i de krigssvårigheter som avtecknade sig vid horisonten, hade kunnat bli centrum för en revolutionär opposition mot Stalins fraktion. Trots våra kampanjer, trots den ovederläggliga bevisning, som gjordes inför Deweykommissionen,[6] att dessa processer var skändliga politiska anslag, uppnådde Stalin sina syften – med benäget bistånd från representanter för det amerikanska storkapitalet, såsom ambassadör Davies. Hela denna period utmärks av en mycket stor demoralisering inom avantgardet för en arbetarklass, som gick allt längre utför det sluttande planet. Det för vår rörelse mest pinsamma exemplet är splittringen av de franska trotskisterna, vilken tog en sådan omfattning att Internationalen vid ett visst tillfälle förklarade sig inte längre ansvarig för deras handlande.

1936 hölls en internationell konferens med anhängarna till Fjärde Internationalen. Trotskij önskade att Fjärde Internationalen skulle proklameras vid detta tillfälle, men hans förslag antogs inte av denna konferens, som nöjde sig med att anta namnet ”Rörelsen för Fjärde Internationalen”.

---

[6] En kommission av socialistiskt inriktade och liberala intellektuella som dömde i en ”motprocess”. Den leddes av Dewey, borgerlig filosof och den mest ryktbare pedagogen i Förenta Staterna, och fällde utslaget att Trotskij var icke skyldig.

5. Från grundandet av Fjärde internationalen till Andra världskriget (1938-1948)

München 1938 var bara det korta förspelet till ett nytt världskrig. Under sex år mobiliserades, enrollerades och beväpnades millioner människor, transporterades från kontinent till kontinent och kastades mot varandra i grymma strider. Motsättningarna mellan de kapitalistiska makterna hade fortfarande överhanden över motsättningarna mellan kapitalismen i dess helhet och Sovjetunionen, vilket fick till följd att Kreml i början av kriget gick samman med Hitler-Tyskland i en pakt, som efter två år gav plats för överenskommelser med de imperialistiska demokratierna. Detta samarbete bidrog till att ge motståndsrörelsen en tvetydig klasskaraktär. Under krigets lopp började massrörelserna att glida ur ”de storas” kontroll. Kolonierna, som drog fördel av metropolernas nederlag, började resa sig. Sovjetunionen ockuperade i slutet av kriget en inflytandezon i Östeuropa, vars sociala karaktär inte skulle komma att definitivt avgöras förrän under den efterföljande perioden. Den Socialistiska Internationalen begick harakiri i början av kriget; den Kommunistiska Internationalen upplöstes av Stalin 1943. De gamla arbetarpartierna, de socialistiska och kommunistiska, som under kriget varit enrollerade, träder fram med en alltmer högerinriktad politik.

Grundandet av Fjärde Internationalen (Övergångsprogrammet)

Den internationella konferensen möttes åter 1938, då hotet från fascismen och kriget hängde över världen. Det var vid denna tidpunkt som den temporära kapitalistiska kompromissen undertecknades i München. Trotskij ställde åter problemet om skapandet av Fjärde Internationalen och lade på denna konferens fram *Övergångsprogrammet* som skulle tjäna som bas för Fjärde Internationalens verksamhet under en hel period. Kongressen antog även en resolution ”Klasskampen och kriget i Fjärran Östern”, som betecknade Kinas krig mot Japan som ett nationellt befrielsekrig, och som uttryckte trotskisternas stöd för Kina i kampen.

Vid denna konferens hördes åter åsikten att det var alltför tidigt att proklamera Fjärde Internationalen, att ett sådant beslut inte skulle förstås av massorna, etc., dvs. de argument som hade lett till det negativa beslutet 1936 och som man hör ibland än idag.

Varför tryckte Trotskij med en sådan oerhörd kraft på denna fråga? Varför gjorde han det till den grad att man till och med i *Övergångsprogrammets* sista kapitel kan finna en icke dold polemik mot dem som satte sig emot proklamerandet av Fjärde Internationalen?[1] Det beror på att det för honom inte i första hand rörde sig om en siffra på våra styrkor, eller om en större eller mindre mängd arbetare skulle förstå vårt beslut, utan framför allt och i synnerhet om det politiska perspektivet och kontinuiteten. Trotskij var oerhört medveten om att arbetarrörelsen i dess helhet – och vår rörelse i synnerhet – skulle gå in i en oerhört svår period, det imperialistiska krigets period, under vilken vi skulle få uppleva ett oerhört tryck från klassfienden och från starka centrifugala krafter, som skulle kunna upplösa och förstöra en så numeriskt svag organisation som vår. I efterhand, när man undersöker vad som hände i vår rörelse under kriget, så förstår man att ett inträde i kriget utan att Fjärde Internationalen hade proklamerats skulle ha gjort det möjligt för all den yttre press och alla de centrifugala krafter som uppträdde, att göra sig gällande hundra, ja tusen gånger mer intensivt.

Hur många militanter, utsatta för tryck av alla möjliga slag, skulle inte i sitt politiska utarbetande ha övergivit nödvändigheten att försvara och vidmakthålla organisationen och dess program, som fastställts före kriget inför alla de svårigheter som restes i den nationella

[1] ”Men skeptikerna tystnar inte: men bör den proklameras redan nu? Fjärde Internationalen, svarar vi, behöver inte proklameras. DEN EXISTERAR OCH DEN KÄMPAR.”

isoleringen och i det underjordiska arbetet. Hur många skulle ha haft en tendens att utarbeta ett nytt program, att fråga sig vilka nya idéer det gällde att haka sig fast vid. Vi nämnde i början av detta arbete vikten av den historiska kontinuiteten i den revolutionära rörelsen. Genom proklamerandet av den Fjärde Internationalen syftade Trotskij framför allt till att garantera denna kontinuitet under en period full av faror. Det var inte alls ”för tidigt”, utan i rättan tid, som Fjärde Internationalen proklamerades på konferensen 1938. Detta beslut att skapa *den socialistiska revolutionens världsparti* – detta var det namn som gavs Fjärde Internationalen – har gjort arbetarrörelsen en ovärderlig tjänst.

Övergångsprogrammets vikt har ofta understrukits. Det svarar på följande avgörande frågor: Hur skall mänskligheten komma ur denna mardröm av kriser, av världskrig, av ständigt kaos i vilket hon våndas sedan ett fyrtiotal år. Hur skall man säkerställa övergången till socialismen?

Övergångsprogrammet är både ett program för att samla arbetarna i kampen för erövringen av makten och ett program att sätta i verket genast efter det att de gripit den.[2] Under kapitalismens uppgångsperiod, i slutet av artonhundratalet och början på nittonhundratalet, hade de socialistiska partierna ett dubbelt program, *maximiprogrammet* som uttryckte kravet på ett socialistiskt samhälle i en obestämd framtid, och *minimiprogrammet* som man försvarade i nuet, ett reformprogram som inte ställde problemet med erövringen av makten. Redan på sin tredje kongress förde den Kommunistiska Internationalen fram begreppet övergångsprogram: ”Istället för reformisternas och centristernas minimiprogram uppställer den Kommunistiska Internationalen kampen för proletariatets konkreta behov, för ett system av krav, som i sin helhet söndermaler bourgeoisins makt, organiserar proletariatet, och bildar etapper i kampen för den proletära diktaturen, ett system där varje krav ger uttryck för massornas djupaste behov, även om dessa massor ännu inte medvetet står på den proletära diktaturens grund” (”Teser om taktiken”).

Övergångsprogrammet är inte vad man kan kalla den Fjärde Internationalens grundläggande program; det senare utgörs av alla lärdomarna av kampen för socialismen sedan arbetarrörelsens begynnelse, det är inte utarbetat i form av ett enda dokument, utan återfinns i ett flertal grundläggande texter (marxismens klassiker, den Kommunistiska Internationalens fyra första kongresser, Vänsteroppositionens och Fjärde Internationalens grundläggande dokument, etc.). I detta historiska sammanhang har *Övergångsprogrammet* sin viktigaste del däri att det, utifrån de grundläggande lärdomarna, formulerar ett program syftande till att mobilisera massorna i aktioner med utgångspunkt från deras medvetenhetsnivå för att, genom den fostran dessa aktioner ger, föra upp dem på en högre nivå som leder dem till erövringen av makten.

Detta program omfattar en serie av krav, av demokratiska och övergångsmässiga paroller, som svarar mot de arbetande massornas bredaste behov och logiken i klasskampens utveckling. Dess nyckelelement är parollen *arbetarregering*. Liksom fallet var på Kommunistiska Internationalens tredje och fjärde kongresser, används denna paroll i *Övergångsprogrammet* inte som en synonym för proletariatets diktatur, utan som en regeringsformel för övergången, som bör tillämpas utifrån de villkor som ställs av massornas organisering och medvetenhet vid ett givet tillfälle. Ett program som saknar perspektivet av en arbetarmassornas regering som vidtar antikapitalistiska åtgärder är inte ett övergångsprogram.

Sedan *Övergångsprogrammet* skrevs har dess giltighet verifierats, i synnerhet under perioden direkt efter kriget, då de traditionella organisationerna av omständigheternas tryck tvingades överta en viss del av dess paroller, samtidigt som de noggrant undvek att gå vidare till antikapitalistiska paroller och till parollen om arbetarregering. Sedan några år har dess giltighet även visat sig däri att begreppet ”övergångsprogram” har övertagits av reformister och

[2] Se vårt förord till 1967 års nyutgåva av detta program.

centrister, men i syfte att urvattna det och för massorna föra fram en så kallad ny (i grunden reformistisk) väg, som skulle kunna leda över från det kapitalistiska samhället till det socialistiska utan revolutionära omvälvningar.

Givet dess natur kan *Övergångsprogrammet* inte betraktas som oantastligt till sin bokstav. Den grund på vilken det vilar, principen om en mobilisering av massorna i riktning mot erövringen av makten på ett program av kombinerade krav, förblir oantastlig, men kraven och deras sammankoppling bör för varje gång anpassas till de förhållanden som råder vid det givna tillfället och på den givna platsen.

Övergångsprogrammet belyste redan 1938 de utmärkande dragen hos de tre sektorer där den socialistiska revolutionen skulle fortsätta efter kriget: de avancerade kapitalistiska staterna, de koloniala och halv-koloniala länderna och arbetarstaterna (vid denna tid fanns bara Sovjetunionen).

Världskrigets prövning

Kort innan kriget överflyttades det Internationella Sekretariatet till Amerika.[3]

Kriget medförde avsevärda förluster för vår rörelse. Jag tänker framför allt på Trotskij, som mördades några veckor efter det han redigerat den extra konferensens ”Manifest” (maj 1940).

Detta gällde också en rad blodbad i de europeiska länderna. I Frankrike, Marcel Hic och Blasco, f.d. medlem av det italienska kommunistpartiets politbyrå; i Belgien, Lon Lesoil och A. Léon; i Grekland, Pouliopoulos; i Tyskland Widelin, för att bara nämna namnen på några ledande kamrater; men det är i hundratal och åter hundratal som våra förluster under andra världskriget räknas.

Flertalet av våra europeiska sektioner omvandlades i grunden och deras ledningar förnyades nästan helt med unga element.

Man måste härtill lägga det avbrott i organiseringen som var en följd av de borgerliga staternas åtgärder (censuren, omöjligheten att resa, etc.), som hänvisade merparten av våra sektioner till en snäv nationell existens, i en atmosfär av enormt reaktionärt politiskt tryck, av tendensiös information och utan ett internationellt centrum i stånd att fungera någorlunda normalt.

Det Internationella Sekretariatet lyckades bara behålla förbindelserna med några länder i det ”allierade” lägret. Några år gick innan man lyckades upprätta ett Europeiskt Sekretariat för sektionerna i de länder som ockuperats av Tyskland.

Trots dessa utomordentligt stora svårigheter kunde vi, när de internationella banden återupprättades 1946, konstatera att merparten av våra sektioner hade – tvärs över gränserna och fronterna – följt en gemensam allmän linje på de väsentliga punkterna.

Detta skedde naturligtvis inte utan ett visst antal inre strider och kriser i flera trotskistiska organisationer. De viktigaste var de följande:

1) I *Förenta Staterna* ifrågasatte redan i början av kriget Shachtman och Burnham, under tryck från den småborgerliga allmänna opinionen, som var indignerad över den tysk-sovjetiska pakten, vår inställning till Sovjetunionen. Den diskussion som inleddes på denna punkt varade sju månader och kom att omfatta alla grundläggande frågor, från den marxistiska filosofins problem till byggandet av ett proletärt parti. En småborgerlig tendens

[3] Vad gäller denna del av den trotskistiska rörelsens historia kan man gå till den verksamhetsrapport som det Internationella Sekretariatet underställde den Andra Världskongressen (Specialnummer av *Quatriéme Internationale*, den Andra Världskongressen).

runt Shachtman bröt med *Socialist Workers Party*[4] för att bilda en organisation som fortsatte att mer och mer avlägsna sig från vårt program tills den slutligen försvann.

Det väsentliga i denna diskussion finns koncentrerat i två viktiga böcker: den ena av Trotskij, ”Till marxismens försvar”, den andra av Cannon, ”Kampen för ett proletärt parti”.

Till följd av denna splittring hölls en extra internationell konferens i maj 1940 i Amerika, vilken fördömde splittrarnas aktivitet och antog ett av Trotskij redigerat manifest med titeln ”Den proletära revolutionen och det andra imperialistiska kriget”.

2) När det gäller den tyska sektionen, mera bestämt den kommitté i utlandet som ledde denna sektion, så fick vi här åse en i sanning tragisk degenerering av en grupp som demoraliserats av åren i emigration. Det första dokument som avslöjar denna upplösning är känt under namnet ”Tre teser” (1941). Den grundläggande iden i detta dokument är att fascismen utgör en ny historisk period som efterträder imperialismen, en period under vilken mänskligheten förs så långt bakåt att hon, istället för att fortfarande befinna sig i världskrigens och den proletära revolutionens period, finner sig kastad tillbaka till en period av nationella befrielsekrig och demokratiska revolutioner av 1848 års typ!

3) I *Frankrike* fick vi se de båda trotskistiska grupperna POI och CCI börja spåra ur (på motsvarande sätt) under trycket från klassfienden. Efter det att man genom en politisk kamp inom grupperna lyckats övervinna de avvikelser som uppstått i var och en av dem, kunde man genomföra deras enande genom att skapa PCI (den franska sektionen av Fjärde Internationalen) i början av 1944.

I en broschyr med titeln ”Problemen med revolutionens världsparti och den Fjärde Internationalens återuppbyggande” förde gruppen ”Voix ouvriére” den 28:e februari 1966 fram ett definitivt fördömande av Fjärde Internationalen för den patriotiska attityd som intogs av en av de trotskistiska grupperna under kriget, och för att Fjärde Internationalen inte hade genomfört en kritik av denna politik vid återföreningen av den franska trotskistiska rörelsen och skapandet av PCI 1944. Låt oss ta några meningar ur denna broschyr:

> ”Återföreningen av de olika trotskistiska grupperna (POI, CCI) ägde rum i början av 1944. Man slätade glatt över den chauvinistiska politiken från 1940, allt var glömt, ja inte nog med det, man hade alltid haft rätt.” (sid. 8)
>
> ”… och när efter kriget den franska sektionens politik stadfästes av Fjärde Internationalen, stod det klart att också den senare var opportunistisk.” (sid. 10).

Tråkigt nog för dessa kamrater är deras påståenden inte riktiga. I februari 1944, dvs. under den tyska ockupationen, höll Fjärde Internationalen en europeisk konferens, som på sin dagordning bl.a. hade återföreningen i Frankrike och bildandet av PCI. Denna konferens ”suddade” inte ”glatt över” utan genomförde en viktig kritik av de ståndpunkter som intagits. Den europeiska konferensens ståndpunktstagande tjänade som bas för återföreningen i Frankrike. Dokumenten från den europeiska konferensen trycktes i ett hemligt nummer av tidskriften *Quatrième Internationale*. Vi återger nedan punkt XXIX av ”Teser om arbetarrörelsens situation och perspektiven för Fjärde Internationalens utveckling”, som behandlar denna fråga och på bästa tänkbara sätt förklarar vad som då hände. Vi beklagar att dessa kamrater inte gjorde de nödvändiga kontrollerna av sina påståenden innan de kastade fram dem.

> ”XXIX. Det är framför allt under det nuvarande kriget som rörelsen för Fjärde Internationalen genomgått sin svåraste och mest avgörande prövning. Det rörde sig om att på basen av internatio-

[4] *Socialist Workers Party* var då den amerikanska sektionen av Fjärde Internationalen. Genom antagandet av Voorislagen 1941 förbjöds en arbetarorganisation att vara ansluten till en internationell organisation. SWP tvingades att formellt gå ur, men har alltid förblivit fullständigt troget det trotskistiska programmet. [Detta gäller inte längre – *Red anm*]

nalistiska principer försvara sig å ena sidan mot faran av att smittas av den nationalistiska och patriotiska epidemin som i början ryckte med sig stora massor, och å andra sidan mot bourgeoisins terror.

Under trycket från de förhållanden som skapades efter den franska imperialismens nederlag i Frankrike och på andra håll, kunde man konstatera en viss vacklan i vissa sektioners internationalistiska uppträdande, i första hand den franska sektionens, som i sin dagliga politik ofta gav uttryck för ett nationalistiskt inflytande från de småborgerliga massorna som blivit uppbragda över sina imperialistiska herrars nederlag.

Den ståndpunkt som den franska sektionen intog i den nationella frågan, de teser som publicerades i namn av den Fjärde Internationalens Europeiska Sekretariat, som vid denna tid kontrollerades uteslutande av de franska kamraterna, utgör en social-patriotisk avvikelse som en gång för alla öppet bör fördömas och tillbakavisas såsom oförenlig med Fjärde Internationalens program och allmänna ideologi.

Istället för att skilja mellan den besegrade bourgeoisins nationalism, som förblir ett uttryck för dess imperialistiska omsorger, och massornas ”nationalism”, som bara är ett reaktionärt uttryck för deras motstånd mot den ockuperande imperialismens utsugning, betraktade ledningen för POI den egna bourgeoisins kamp som progressiv, tog inte från första stund avstånd från gaullismen utan nöjde sig med att ge denna en mer ”revolutionär” terminologisk form. Genom att jämställa den franska – imperialistiska och besegrade – bourgeoisin med de koloniala ländernas bourgeoisi, intog POI:s ledning en fullkomligt felaktig ståndpunkt i den nationella frågan och spred farliga illusioner om de nationalistiska organisationernas karaktär, vilka långt ifrån att kunna utgöra hypotetiska ”allierade” med det revolutionära proletariatet, kommer att avslöja sig som imperialismens kontrarevolutionära avantgarde.

Med utgångspunkt från den helt riktiga ståndpunkten om nödvändigheten för det revolutionära partiet att förena sig med massornas kamp och dra till sig stora skikt av arbetarklassen från nationalismens skadliga inflytande, lät sig ledningen för POI emellertid dras med i farliga ideologiska och taktiska eftergifter, och förstod inte att det första villkoret för att erövra massorna består i den internationalistiska klassens klara och revolutionära språk, i motsats till social-patriotismen förvirrade och förrädiska språk.

Man måste emellertid tillägga att Fjärde Internationalen, även om detta fördömande av en högercentristisk avvikelse är nödvändig, likaledes med all kraft bör fördöma den sekteristiska vänsteravvikelsen, såsom den visade sig t.ex. i CCI:s politik i den nationella frågan i Frankrike, en politik som utmärktes av att man, under förevändning att bevara arvet från marxismen-leninismen intakt, envist vägrade att skilja bourgeoisins nationalism från massornas motståndsrörelse.

Genom att fördöma de proletära och småborgerliga massornas kamp för sina dagliga intressen som ”reaktionär och nationalistisk” från det ögonblick som denna riktar sig mot den ockuperande imperialismen och förs under småborgerliga paroller, så paralyserar sekterismen just de revolutionära ansträngningarna att bekämpa den nationalistiska ideologin och avskär sig automatiskt från de breda massornas reella kamp.

Den social-patriotiska avvikelsen motverkades emellertid från början av ett sunt motstånd från den revolutionära basen inom den franska sektionen, liksom av resten av den internationella organisationen, (*Quatrième Internationale*, nr 6-7, april–maj 1944, s. 8-9).

Den andra världskongressen

Så fort internationella relationer återupprättats organiserade det Internationella Sekretariatet i Amerika och det Europeiska Sekretariatet tillsammans en *Internationell Konferens*. Den hölls våren 1946; ett dussin sektioner deltog. Denna konferens tog sig kongressfullmakt, valde en ny Internationell Exekutivkommitté och ett nytt Internationellt Sekretariat. Den fastställde en politisk inriktning och gav de nya ledande organen i uppgift att förbereda en världskongress. Dessa beslut ratificerades av de sektioner som inte kunnat medverka på konferensen. Den nya

inriktningen, som fastställts på grund av det nya läget i världen, bestod i uppgiften att omvandla våra sektioner, som dittills varit propagandistiska grupper, till partier förbundna med massornas kamp och med målsättningen att leda denna kamp.

Förberedandet av den andra världskongressen tog nära två år i anspråk. Det inbegrep en mycket livlig kamp för vidmakthållandet av de grundläggande ståndpunkterna, i synnerhet mot de tendenser som ville revidera vår ståndpunkt ifråga om Sovjetunionen. Den andra världskongressen samlade representanter för 22 organisationer från 19 olika länder. Den visade att vår rörelse i det stora hela hade kommit ut ur kriget starkare, även om den inte lyckats bryta igenom på någon plats. Den visade också att vår rörelse hade särskilt stora möjligheter i länder med en relativt ung arbetarrörelse, som i Fjärran Östern och i Latinamerika.

På dagordningen för den andra världskongressen var det, förutom en värdering av perioden efter grundningskongressen, tre politiska huvudfrågor som behandlades. För det första den internationella situationen under de tre år som förflutit efter världskrigets slut. Kongressen registrerade bristen på jämvikt mellan Förenta Staterna och resten av världen, återuppbyggandets svåra problem i Europa å ena sidan, och i Sovjetunionen å den andra, samt början på ”det kalla kriget”. Den lade huvudvikten vid arbetarrörelsens utveckling och skärpningen av klasskampen samt gav Fjärde Internationalens sektioner i uppgift att sträva efter att förstärka sig själva inför skapandet av masspartier.

Ett dokument om ”de koloniala folkens kamp och världsrevolutionen” underströk att man, på grund av nya styrkeförhållanden mellan de kapitalistiska staterna, stod inför en ny uppdelning av den koloniala världen, där Förenta Staterna avlöste de gamla försvagade imperialistiska makterna som blivit oförmögna att vidmakthålla sitt gamla herravälde. Men dokumentet noterade också imperialisternas politik med strategisk reträtt i ett stort antal koloniala länder, där man övergick från de gamla formerna med direkt styre till nya former av indirekt herravälde, med hjälp av de infödda besuttna skikten. Kongressen såg alltså från början klart den nya politik som de imperialistiska makterna skulle följa i riktning mot det som man senare kom att kalla neo-kolonialismen, samtidigt som de ägnade sig åt kolonialkrig på de platser där de ansåg sig ha absolut vitala strategiska intressen att försvara.

Kongressen anslog en mycket stor del av sina sessioner – till och med huvudsessionen – åt en diskussion av ett dokument om ”Sovjetunionen och stalinismen”. Sovjetunionens expansion till följd av segern över den tyska fascismen, de enorma missbruk och brott som begicks under denna ockupation utan att den borgerliga sociala strukturen i dessa länder hade förändrats – allt detta hade överallt gett upphov till otaliga debatter om Sovjetunionens klassnatur. Det dokument som blev resultatet av kongressens sessioner bekräftade åter den definition som Trotskij gjort av Sovjetunionen, dvs. såsom en degenererad arbetarstat, men framhöll hur långt denna degenerering nu hade gått. Den visade på de nu mer än någonsin skarpa motsättningarna i Sovjetunionen, den dissekerade den stalinistiska politiken, som visade att byråkratin mer och mer spelade en roll av absolut hinder för ekonomiskt framåtskridande, och drog slutsatsen att den uppgift som ställdes, nu när kriget var slut, var att störta byråkratins makt. En viktig del ägnades studiet av den ”sovjetiska glacins” länder, dvs. de östeuropeiska länder som ockuperats av sovjetiska trupper. Dokumentet drog slutsatsen att den borgerliga statsstrukturen och statsfunktionen hade bibehållits i dessa länder. Flera sidor ägnades kommunistpartierna, och i dessa underströks den mycket accentuerade glidning i riktning mot reformismen som dessa genomfört i förhållande till förkrigsperioden. Detta dokument granskade slutligen betydelsen av diskussionen om Sovjetunionen i världen, och svarade på teorierna om ”statskapitalism” eller ”byråkratisk kollektivism”.

Vid en tillbakablick ser man att den andra kongressen hade som väsentlig funktion att åter stadfästa trotskismens grundläggande ståndpunkter inför vissa centrifugala tendenser som hade visat sig under kriget och omedelbart efter. Detta var en absolut nödvändig uppgift, men längre än så hade kongressen inte kunnat gå. De följande händelserna skulle ställa Internationalen inför problem och uppgifter som kongressen inte hade tagit upp.

6. Från 1948 till 1968

I. Från den andra världskongressen till den internationella trotskistiska rörelsens splittring

Vid tiden för andra världskongressen, som hölls i april-maj 1948, visade det sig att det var många sektioner som förnyade och förstärkta gått ur kriget; i några fall började de spela en betydande roll som faktor på den politiska scenen i sina länder. Därför antog kongressen, trots de gamla partiernas och i synnerhet kommunistpartiernas tillväxt vid denna tid, perspektivet av en ytterligare utveckling av Fjärde Internationalens sektioner och gav som paroll: framåt mot byggandet av trotskistiska masspartier!

Men situationen höll på att utvecklas på ett helt och hållet oväntat sätt; de få tecknen på denna utveckling var vid tiden för kongressen ännu för svaga för att man skulle kunna göra en korrekt bedömning av dem eller ens ha en föraning om vart man var på väg. Den revolutionära vågen i efterkrigstidens Västeuropa föreföll att tillfälligt ha stagnerat, medan det i själva verket var tillbakagången som börjat. Det ”kalla kriget” var bara i sitt inledande skede. Sovjets blockad av Väst-Berlin skulle inledas några veckor senare. ”Prag-kuppen”, dvs. det tjeckoslovakiska kommunistpartiets maktövertagande, hade bara några veckor bakom sig. De sociala omvandlingarna inom de stater som kallades ”folkdemokratier” hade bara börjat antydas. Det fanns ingenting som gjorde det möjligt att förutse brytningen mellan Jugoslavien och Sovjetunionen, som skulle äga rum två månader senare.

Genast efter andra världskongressen, och under loppet av de följande åren inträffade stora händelser och absolut oväntade utvecklingar. Deras konsekvenser var omöjliga att förutse, eftersom världen tog en form som inte ens de mest framstående, skarpsinniga och klarsynta marxister hade förutsett eller föreställt sig. Dessa omvälvningar reste oerhört komplicerade teoretiska och politiska problem. Dessutom kom man att stå, inte inför en enda händelse som man kunde bedöma i sig, utan inför talrika händelser fördelade över flera år och inte nödvändigtvis förenade sinsemellan. Dessa gav slutligen efter några år upphov till en bild av världen som helt skilde sig från den man tidigare sett, även efter första världskriget och Oktoberrevolutionen. Marxismens landvinningar föreföll att ifrågasättas genom vissa aspekter av situationen. Som resultat härav framkom många bedömningar och teorier, som proklamerade marxismens konkurs. Det skulle inte ha varit värdigt marxister att svara på dessa genom att helt enkelt upprepa de grundläggande tankarna, att behandla dessa som sanningar oberoende av tid och rum. Fjärde Internationalens främsta uppgift var att konfrontera den revolutionära marxismens grundläggande tankar med den nya situationen, att göra en ny bestämning av situationen, att omvärdera perspektiven och uppgifterna. Att inte genomföra denna uppgift skulle ha varit att lämna fältet fritt antingen åt kommunistpartiernas apologeter eller åt de talrika revisionisterna till vänster och höger.

För att få klarhet i framställningen, kommer vi inte att följa en kronologisk ordning, utan först ange de stora omvandlingarna i deras helhet för att nå fram till helhetsbilden sådan den framträdde efter några år. Vi kommer på så vis att kunna se de teoretiska problem som ställdes och de svårigheter som man tvingades klara av. Det är inom denna ram som man bör se Fjärde Internationalens handlande för att kunna ge ett korrekt omdöme om det.

Omvälvningarna under efterkrigstiden

Låt oss först göra en kort översikt över de viktigaste händelserna och väsentliga förändringar som inträffade från 1947-48 till omkring 1960. 1947 börjar det ”kalla kriget”. Inte lång tid därefter, efter brytandet av det amerikanska atommonopolet 1949, började utvecklandet av de

nukleära vapnen och kapprustningen på detta område mellan USA och Sovjetunionen. Världskrigets problem ställdes från och med nu i nya termer, inte på det sociala planet, utan genom dess destruktiva aspekter, som var av en helt annan dimension än hos de vapen som kallas konventionella.

Det var år 1947 som de Kommunistiska Partiernas Informationsbyrå (Kominform) bildades. På samma gång ledde det ”kalla kriget” Sovjetunionen till att – i syfte att försvara sin ”glacis” – med militärbyråkratiska medel socialt omvandla de östeuropeiska länder där deras arméer hade trängt in under kriget. Dessa hade lämnat de sociala – borgerliga – strukturerna i dessa länder intakta, bortsett från vissa åtgärder mot medlemmar av de besuttna klasserna som hade samarbetat med tyskarna. Det ”kalla kriget” tvingade Kreml att likvidera dessa baser för kapitalismen och att omvandla dessa länder till arbetarstater.

I juni 1948 utbryter stalinismens första stora kris, nämligen brytningen mellan Sovjetunionen och Jugoslavien. Det jugoslaviska kommunistpartiet utesluts från Kominform, och de anklagelser som utslungas mot det erinrar om ”Moskvaprocessernas” invektiv (fascister, spioner etc.). Men för första gången ifrågasätts Kremls hegemoni över arbetarstaterna och kommunistpartierna, och detta av ett parti som hade lett den väpnade kampen under kriget och som, mot Stalins råd, hade fullföljt denna kamp ända till upprättandet av en arbetarstat. Stalin utsträcker sitt förtryck till Östeuropas arbetarstater för att förhindra en utbredning av den jugoslaviska schismen. Men den jugoslaviska affären är hans första stora motgång vid den tidpunkt då Sovjetunionen står på höjden av den ära som det förtjänat genom sitt motstånd under kriget och sin seger över Hitlers arméer.

I oktober 1949 inträffar den kinesiska revolutionens seger – trots Stalins råd till ledningen för det kinesiska kommunistpartiet att göra en överenskommelse med Chiang Kai-shek. Den sönderfallande Kuomintang-regimen finner en tillflyktsort på ön Taiwan där den från och med nu håller sig kvar endast tack vare den militära hjälpen från USA. Den kinesiska revolutionens seger fick med åren enorma konsekvenser, som vi kan sammanfatta på följande sätt:

a) En avsevärd omplacering av det globala styrkeförhållandet i internationell skala till socialismens fördel;

b) En väldig stimulans för den koloniala revolutionen, som därefter bredde ut sig från den ena koloniserade kontinenten till den andra; utbrottet av Koreakriget 1950; fullföljandet av den vietnamesiska revolutionen, först i kamp mot den franska imperialismen, sedan mot den amerikanska; utbredningen av den koloniala revolutionen till Latinamerika och den socialistiska revolutionens seger 1959 på Kuba; utbredningen av den koloniala revolutionen till Mellersta Östern och till Nordafrika under femtiotalet, och sedan till svarta Afrika efter 1960.

c) Utbredningen av stalinismens kris.

Under åren efter kriget uppstod också enorma omvälvningar i de ekonomiskt utvecklade kapitalistiska länderna, i de kapitalistiska länderna med kolonial struktur, i arbetarstaterna. Låt oss sammanfatta dem.

I många koloniserade länder stod man inför en elastisk reträtt – i synnerhet från den brittiska och till en mindre grad från de andra imperialistiska makternas sida – som gav dessa länder ett formellt politiskt oberoende, samtidigt som det ekonomiska greppet över dem bibehölls. Dessa nya – indirekta – former av herravälde utgör det som har kommit att kallas *neokolonialismen*. I flera fall kom den ursprungliga kolonialmakten att i sin hegemoniska ekonomiska funktion ersättas av den amerikanska imperialismen. Inhemska borgerliga ledningar av en särskild typ framkom (peronism, nasserism, sukarnism, etc.). De spelade ibland ett högt spel med massrörelserna. I Kubas fall genomfördes revolutionen under en ledning, som, även om den inte kom ur arbetarrörelsen och i synnerhet inte från den officiella

kommunistiska rörelsen, gav revolutionen en socialistisk lösning. Det finns slutligen i de koloniala rörelserna ett antal ledningar som antingen söker spela rollen av vågmästare mellan öst och väst, eller också under en tid graviterar runt arbetarstaterna utan att för den skull socialt omvandla sig till arbetarstater.

De koloniala revolutionära rörelserna utvecklades oförtröttligt. Men då de inte fick vare sig tillräcklig solidaritet från arbetarrörelsen i metropolerna, eller en korrekt politisk linje från arbetarstaterna, med undantag av Kuba i Latinamerika, var det svårt för dem att finna en politisk inriktning som skulle göra det möjligt att till minsta kostnad lösa de problem som ställdes av deras länders ekonomiska och sociala efterblivenhet.

Sovjetunionens isolering, som varat från 1917, bröts, både i Väst (”folkdemokratierna” i Östeuropa) och i Öst (Kina och de demokratiska republikerna Vietnam och Korea). Därefter skapades det socialistiska Kuba på den amerikanska kontinenten. Till Sovjetunionen fogades arbetarstater, som, med undantag av Tjeckoslovakien och Östtyskland, var mindre utvecklade ekonomiskt än den första arbetarstaten. Efter en hård period av återuppbygge efter kriget, under vilken stalinismen, trogen sin uppfattning om ”socialismen i ett land”, utan skrupler plundrade sina grannländer, upplevde Sovjetunionen utomordentliga framsteg, som gjort landet till den andra ekonomiska makten i världen. I de nya arbetarstaterna i Östeuropa medförde de nya ägandeformerna i allmänhet också stora ekonomiska framsteg, som emellertid inte alltid bidragit till någon avsevärd höjning av massornas levnadsstandard. Under den första perioden upplevde dessa stater samma inre regim som Sovjetunionens under Stalin. Men de nya produktionsförhållandenas utbredning gav för den skull inte upphov till en utbredning av stalinismen. Denna visade sig oförenlig med detta. Stalinismens kris började sålunda att manifestera sig under inflytande av flera faktorer: de ekonomiska framstegen i Sovjetunionen, för vilka polisregimen mer och mer utgjorde ett hinder, behoven hos de andra arbetarstaterna som opponerade sig mot Kremls politik, uppsvinget för revolutionen i hela världen. De kommunistiska partierna underordnade sig inte längre automatiskt Moskva. Kina skulle komma att spela en alldeles särskild roll i stalinismens kris.

I Västeuropa lyckades inte kommunistpartierna, som i allmänhet hade vuxit vid slutet av kriget, att inplantera sig i arbetarklassen, med undantag av Frankrike, Italien etc. De socialdemokratiska partierna förblev eller blev åter majoritetspartier inom arbetarklassen.

Vi har tidigare nämnt hur stalinismens kris började med den jugoslaviska schismen 1948. Denna kris har praktiskt taget inte upphört att utveckla sig sedan dess (början av ”avstaliniseringen” efter Stalins död 1953, 20:e partikongressen och händelserna i Polen och Ungern 1956, den sino-sovjetiska konflikten, händelserna i Tjeckoslovakien ...)

Frånvaron av segerrika revolutioner i de länder som var väl utvecklade på det ekonomiska planet kunde under en period inte undgå att få följder för ”avstaliniseringen”. Detta bestämde bl.a. dess utdragna karaktär och den var i allmänhet kontrollerad av Kremlbyråkratin. Det ”socialistiska lägret” förblev i stor utsträckning under Moskvas hegemoni. Kina rubbade genom sin brytning på ett oerhört sätt Kremls auktoritet i den kommunistiska världen, utan att för den skull ha gett några avgörande bidrag till den revolutionära marxismens utveckling.

I de i egentlig mening kapitalistiska länderna uppstod utomordentligt förvånande företeelser. Både inom de kapitalistiska kretsarna och inom arbetarrörelsen, marxistiska eller inte, var ekonomerna i allmänhet överens om, att efter en period av återhämtning och återuppbyggnad efter kriget, skulle man hotas av en svår ekonomisk kris. Marxisterna, som i synnerhet stödde sig på Lenins uppfattningar om imperialismen, trodde att förlusten av kolonierna skulle bidraga till ett sammanbrott av monopolerna. Men långt ifrån att bryta samman har den kapitalistiska världen istället under ett femtontal år upplevt en boom, en ekonomisk välmåga utan tidigare motsvarighet, som brutits, inte av kriser, utan bara av ”recessioner” av

varierande varaktighet och omfattning, men alltid begränsade. Man nådde fram till det som kom att kallas ”konsumtionssamhället” eller ”neo-kapitalismen”, som ytligt sett verkade att inte längre motsvara kapitalismen sådan som Marx hade förklarat den. I detta ojämnt fördelade välstånd upplevde den europeiska arbetarrörelsen, den äldsta organiserade och med gamla marxistiska traditioner, en stagnation och t.o.m. en markerad politisk tillbakagång: De socialdemokratiska partierna började att även formellt ta avstånd från socialismen för att istället bli ”folkliga partier”, de kommunistiska partierna ”socialdemokratiserades”, vänstertendenserna inom socialdemokratin upplöstes, de revolutionära avantgardena smälte ihop som smör i solen. Den socialistiska rörelsen, som fötts i Europa och som var mer än ett sekel gammal, som byggts i perspektivet av en socialistisk revolution i Europa vilken skulle gå före den ekonomiska, politiska och sociala utvecklingen i världens andra regioner, svarade inte längre mot denna traditionella bild.

Under första världskriget och under Oktoberrevolutionens första år hade Lenin och Trotskij hävdat möjligheten av segrar för den socialistiska revolutionen i de koloniserade länderna parallellt med segrar i Europa. Men från och med 1948 nådde revolutionen sin höjdpunkt i kapitalismens periferi, medan däremot arbetarrörelsen i metropolerna var, eller föreföll vara, svagare än någonsin tidigare i sin historia. I de länder slutligen där kapitalismen hade avskaffats, föreföll byråkratin sitta säker inför en arbetarklass som passivt underkastade sig dess herravälde.

En kapitalism med förlorade kolonier och som blomstrade mer än någonsin med en arbetarklass som huvudsakligen verkade upptagen av sin levnadsstandard och utan politiska aspirationer; en utbredning av nya produktionsförhållanden i arbetarstaterna förenad med ett vidmakthållande av det byråkratiska herraväldet och utan mobilisering av arbetarna; ett revolutionärt uppsving, väsentligen baserat på bönderna, de koloniala länderna – detta förklarar i stora drag uppblomstringen av teorier som på ett eller annat sätt förnekade proletariatets historiska mission så som den formulerats av Marx, vare sig det rörde de klassiska kapitalistiska länderna, länderna med kolonial struktur eller arbetarstaterna. (Även de senares klassnatur gav upphov till en mångfald teorier.) Att förstå helheten av denna process var möjligt bara med en avsevärd försening, mitt i det enorma tryck som utövades på hela världen och därmed oundvikligen på den trotskistiska rörelsen.

Den trotskistiska rörelsens kriser

Det var omöjligt att förneka dessa omvälvningar och, under sken av att förklara dem, åberopa sig på texter om proletariatets revolutionära mission etc. av den revolutionära marxismens största klassiska teoretiker. För att framgångsrikt svara på teoriernas mångfald och för att kunna agera, var det nödvändigt att genomföra en undersökning av situationen med hjälp av den revolutionära marxismen, att där söka den nyckel som skulle göra det möjligt att förklara denna nya situation, och även att se hur man skulle kunna anpassa, beriktiga och berika den revolutionära marxismen. Detta var möjligt att genomföra bara genom att samtidigt delta i klasskampen, genom att i kampens hetta konfrontera bedömningarna mot den nya situationen. Det var detta som den Fjärde Internationalen försökte göra, i en situation som hade blivit desto svårare som man agerade på en politisk scen, som ingen revolutionär tendens hade någon tidigare erfarenhet av. Förutom den enormt komplexa bild som världen uppvisade, och som vi just beskrivit, mötte Internationalen motstånd från två gamla organiserade arbetarrörelser, som bara fann kraft för att bekämpa de revolutionära riktningarna. Faktorn ”arbetarstat”, som införde en ny dimension i arbetarrörelsens politik efter 1917, och som i form av stalinismen hade spelat en central roll inom arbetarrörelsen under så många år, kom genom existensen av flera arbetarstater i världens underutvecklade delar, att få alltmer komplexa effekter.

Man måste ha en riktig uppfattning om dimensionen av de omvandlingar som världen genomgick tiden efter andra världskriget, för att förstå de problem och uppgifter som Fjärde Internationalen ställdes inför, för att värdera de ståndpunkter den intog de år under vilka dessa omvandlingar ägde rum och för att kunna bedöma dess aktivitet på så objektivt sätt som möjligt. Man måste ha en verklig förståelse av denna situation för att kunna få en marxistisk förklaring på de inre svårigheter som den Fjärde Internationalen har upplevt, i synnerhet dess kriser och splittringar.

I en detaljerad historia av Fjärde Internationalen kommer det att vara nödvändigt att undersöka var och en av dessa kriser och splittringar, att studera deras olika etapper, de huvudsakliga och sekundära ståndpunkter som försvarades av de ena eller de andra kamraterna, olika personers roll, etc. Men ett sådant historiskt arbete kan inte ha något värde om det inte genomförs inom ramen för en marxistisk helhetssyn, med en korrekt bedömning av de huvudsakliga orsakerna till dessa kriser och de huvudsakliga riktningar som, bortsett från den ena eller andra enskilda ståndpunkten, stod emot varandra. Detta, att ha vad man skulle kunna kalla en krisernas filosofi, är vad vi nu skall undersöka såsom en nödvändig inledning. Vissa av våra motståndare, som är oförmögna att göra detta, inskränker sig till att framställa denna historia på ett fullkomligt befängt vis genom att fylla den med mer eller mindre meningslöst skvaller.

Låt oss börja med en anmärkning som inte är utan betydelse. Man har gjort, och man gör fortfarande, mycket väsen om de kriser som den trotskistiska rörelsen har genomgått. ”Ännu en kris, ännu en splittring”, har alltid kunnat höras från dem som ofta hellre nöjt sig med att bekämpa Fjärde Internationalen i dessa termer än att tvingas diskutera dess idéer. Vi har inget behov av att förneka den ofta pinsamma karaktären hos kriserna i vår rörelse. Emellertid är detta drag, som under lång tid har kunnat förefalla utmärkande för den trotskistiska rörelsen och som man hånfullt kunnat betrakta från de stora organisationernas höjder, i dag ett drag som förekommer allmänt inom alla sorters organisationer inom arbetarrörelsen, stora eller små. Det verkligt onormala inom rörelsen var i själva verket monolitismen, denna ”enighet” i förkvävandet av varje oberoende politiskt tänkande inom de organisationer som åberopar sig på marxismen, dvs. på det mest kritiska tänkandet i världen. Den som går tillbaka till arbetarrörelsens historia kan konstatera, att denna oftast har varit fylld av strider mellan riktningar och tendenser, som skilt sig åt teoretiskt och politiskt. Detta är normalt, ty man kan inte tänka sig någon vidareutveckling av det revolutionära tänkandet och handlandet annat än genom en oupphörlig konfrontation av teorier, ståndpunkter, och inriktningar med verkligheten. Med desto starkare skäl borde det vara så, när man står inför en värld av ständiga omvälvningar, i vilken något ”nytt” har uppträtt och uppträder dag efter dag. Eftersom meningsskiljaktigheter är ett normalt faktum, så följer inte att diskussioner med anledning av dessa nödvändigtvis måste leda till ofta upprepade splittringar. Man måste alltså söka efter de objektiva eller subjektiva orsaker som bidragit till detta förhållande. I den trotskistiska rörelsens historia finns det objektiva och subjektiva orsaker som förklarar det.

Objektivt har splittringarna i ett stort antal fall orsakats av, att meningsmotsättningar om de analyser och inriktningar man bör följa vid byggandet av ett revolutionärt parti har skärpts, eftersom organisationen var numeriskt svag och föga inrotad i massorna. Oftast ledde meningsmotsättningarna just till motsatta ståndpunkter ifråga om den taktik som borde följas för att övervinna denna situation. Hela världen är mer än någonsin underkastad gigantiska krafter som söndersliter, inte bara de små avantgardena, utan också de borgerliga och småborgerliga krafterna, massorganisationerna inom arbetarrörelsen, etc. Man skulle lätt kunna göra en imponerande förteckning över detta. Den teoretiska bas som den internationella trotskistiska rörelsen besitter är ett värdefullt element när det gäller att stå emot de slitningar som antagonistiska krafter tenderar att ge upphov till; men hur stark en teoretisk bas än är så

har den sina gränser, i synnerhet inför materiella krafter, som, vid vissa tillfällen, kan ta en avsevärd omfattning i några länder eller grupper av länder. Som vi skall se, så kan man i varje kris och splittring ganska lätt avslöja vilken faktor det är som, under de givna omständligheterna, har fått en oproportionerlig betydelse för en grupp av militanter, till den grad att den fått dem att lämna Internationalen.

Subjektivt har situationen i flera fall förvärrats av det faktum att organisationen, genom att den var så liten, för åtskilliga framstått som ett sekundärt element, som man inte borde tillmäta allt för stor vikt. Att delas i två delar föreföll bara ha en mindre numerisk betydelse, framför allt för dem som trodde sig ha funnit en inriktning som möjliggjorde en snabb utveckling. Dessa föreställningar blev desto starkare som disproportionen mellan situationens objektivt revolutionära karaktär, de betydande uppgifter som den ställde å ena sidan, och de uppenbart otillräckliga styrkor och medel som vi disponerade över å den andra, inte upphörde och fortfarande inte har upphört att tynga vår rörelse. Denna inställning är exakt motsatt den som existerar i massorganisationer där militanterna, som är ansvariga inför stora massor och medvetna om den roll som organisationen har i sig, tvekar att framkalla brytningar även när allvarliga meningsmotsättningar uppstår inom dessa organisationer.

Vi säger inte att splittringarna och kriserna förklaras enbart av de ovannämnda faktorerna. Faktorer av personligt slag har t.ex. också spelat en roll. Men för att få en klar förståelse av situationen, måste man framhäva de mest generella faktorerna, utan vilka de andra faktorernas inverkan inte skulle kunna få en så stor betydelse. Under c:a femton år ägde oerhört betydelsefulla förändringar i historien rum, förändringar som konstituerar övergången från kapitalism till socialism – samtidigt som majoriteten av de revolutionära krafterna fortfarande stod under reformistisk eller stalinistisk ledning och samtidigt som dessa förändringar väsentligen berörde världens mest underutvecklade länder och inte de ekonomiskt mest framskridna. Denna situation gynnade uppkomsten av en mängd teorier som förnekade marxismen; den gav också inom den trotskistiska rörelsen upphov till tendenser och riktningar, som hade en i viss utsträckning förvriden uppfattning av situationen, som trodde att de kunde satsa huvudsakligen på dess ena eller andra element och som inte trodde att det var nödvändigt att tillmäta Fjärde Internationalen, sådan som den existerade, något värde av politisk kraft. Som alltid är fallet, gjorde de som bröt inte klart för sig vilken process de var indragna i eller vart den förde dem.

Det är inte utan intresse att lägga märke till att de, som bröt med Fjärde Internationalen och som inte slöt upp kring återföreningen 1963, med ganska få undantag mycket snart fann sina styrkor reducerade, såvida de inte försvann politiskt, trots de anspråk de kunde ha och de styrkor de disponerade över när de lämnade organisationen. Man får inte heller se detta som ett resultat av tillfälligheter, utan istället söka orsakerna till det. Inte orsaker av personligt slag, ty det var varken vilja eller personlig kapacitet som de saknade. Denna situation måste tillskrivas a) det faktum att de gav sig in på en politiskt felaktig väg och b) deras avskiljande från den internationella rörelsen som, just genom sin internationella natur, var mest ägnad att motstå de gigantiska krafter som verkade i världen och att korrigera sina egna fel när den begick sådana. Internationalen är inte en fetisch, den kan inte skapa några mirakler trots sin numeriska svaghet, är den, just på grund av sin organisation – på en gång centraliserad och demokratisk – den kraft som bäst kan motstå varje nationell deformation och det tryck som utövas i hela världen från krafter av alla slag (statliga krafter, massrörelser med alla möjliga slags ledningar, etc.).

Den tredje världskongressen (1951)

Kort efter andra världskongressen inträffade, som vi redan nämnt, brytningen mellan Kreml och den jugoslaviska ledningen. Moskvas ansträngningar att upplösa denna ledning, att i

Jugoslavien finna motståndare av någon vikt mot Tito, att till och med försöka en väpnad kupp mot denna ledning, visade sig fruktlösa. I sin berömda rapport till SUKP:s tjugonde kongress 1956 berättar Chrusjtjov i följande ordalag om den stämning Stalin var i när han beslöt att offentligt proklamera bannlysningen av Tito:

> ”Jag kommer ihåg de första dagarna då konflikten mellan Sovjetunionen och Jugoslavien började att artificiellt blåsas upp. En dag, då jag begett mig från Kiev till Moskva, kallades jag till Stalin, som visade mig kopian till ett brev som nyligen sänts till Tito och frågade mig: ‘Har du läst detta?’ Utan att vänta på mitt svar tillade han: ‘Jag behöver bara böja mitt lillfinger och det kommer inte att finnas någon Tito mer. Han kommer att falla.’”

Detta var första gången som Stalin, efter att ha gjort sig av med alla andra politiska riktningar inom kommunistpartierna, och vid den tid då hans auktoritet var som störst, misslyckades och såg ett kommunistparti och en arbetarstat resa sig mot honom.

Så fort denna brytning blivit offentlig förstod Fjärde Internationalens ledning att stalinismens internationella kris nu hade inletts i bred skala, att det stod klart att Kreml och en levande revolution var oförenliga, att det var nödvändigt att hjälpa jugoslaverna att stå emot de stalinistiska attackerna och att den jugoslaviska konflikten förr eller senare skulle få stora återverkningar inom kommunistpartierna och arbetarstaterna, något man måste dra fördel av för uppbyggandet av nya revolutionära ledningar.

Mycket snabbt mobiliserades de trotskistiska organisationerna för att hjälpa den jugoslaviska revolutionen att svara på den flod av förtal som Moskva och kommunistpartierna hävde ur sig. Kampanjer inleddes i flera länder. Flygblad, broschyrer, möten användes för att bekämpa stalinismen. Fjärde Internationalens organisationer låg i flera länder bakom bildandet av ungdomsbrigader som begav sig till Jugoslavien, undersökningsbrigader, stödbrigader och arbetsbrigader i den jugoslaviska revolutionens tjänst. Dessa brigader hade en relativt stor framgång, några tusen ungdomar enrollerade sig. Den jugoslaviska schismen blev för stalinismen ett sår som aldrig skulle läkas.

Under en kort period kunde Fjärde Internationalens sektioner dra fördel av den jugoslaviska krisen, och de förstärktes. Men denna process avbröts under år 1950, då den jugoslaviska ledningen, som dittills hade gjort framsteg på flera inrikespolitiska områden (självstyre, etc.) och i sin kritik av en del av det stalinistiska förflutna, vid Koreakrigets utbrott intog en skandalös attityd på det internationella planet: den röstade i FN:s generalförsamling för den militära interventionen mot Nordkorea. Denna attityd medförde en demoralisering av Jugoslaviens talrika försvarare. Förhoppningarna om att kunna samla ett större revolutionärt avantgarde genom den sovjetisk-jugoslaviska motsättningen gick sålunda om intet, i väntan på att stalinismens kris skulle bryta ut på någon annan plats.

Medan krisen mellan Jugoslavien och Kreml tog denna vändning, blev den kinesiska revolutionen en internationell faktor som gjorde det nödvändigt att genomföra en omvärdering av situationen. Man kunde med rätta påstå att denna seger oundvikligen skulle medföra en mycket större kris för stalinismen än den jugoslaviska affären, detta av ganska likartade orsaker, men man kunde inte tro att denna kris skulle bryta ut i en omedelbar framtid. Kina hade just befriat sig från Chiang Kai-sheks regim på kontinenten, det var hotat vid den koreanska gränsen medan den amerikanska imperialismen gjorde Taiwan till en fästning mot den nya republiken. Det nya Kina kunde för en tid inte undvara den sovjetiska hjälpen. Det ”kalla kriget”, Koreakriget, jugoslavernas internationella politik, det sino-sovjetiska samarbetet, allt detta vittnade om att andra världskongressens perspektiv inte längre var tillfredställande. Dessutom erfor sektionerna inte längre de framsteg som gjorts under den första efterkrigstiden och svårigheterna hopades. Även detta nödvändiggjorde en ny undersökning av inriktningen av vårt arbete.

Ett plenum av den Internationella Exekutivkommittén i november 1950 beslöt att sammankalla den tredje världskongressen och antog teser om den Fjärde Internationalens internationella perspektiv för diskussion inför denna kongress, som hölls i augusti 1951. Dessa teser antogs utan någon annan allvarlig opposition än från majoriteten inom den franska sektionen.

Närvarande vid den tredje kongressen var sjuttiofyra kamrater från tjugofem olika länder.

Kongressens viktigaste dokument, som antogs med trettionio röster mot tre och en som avstod, utgjordes av *”teser om de internationella perspektiven och den Fjärde Internationalens inriktning”*.

Dessa teser ägnades åt en undersökning av den internationella situationen, där de globala styrkeförhållandena, med den kinesiska revolutionens seger, hade utvecklats till världskapitalismens nackdel och till socialismens fördel. De började med att framhäva de förberedelser för ett nytt världskrig som vid denna tid mångdubblades i flera former (skapandet och avgränsningen av allianserna, det ”kalla kriget” och kapprustningen, etc...). Teserna bestred inte möjligheten av temporära kompromisser mellan Förenta Staterna och Sovjetunionen, framför allt beroende på Kremls konservativa politik, men de gav också perspektivet av att krig kunde vara möjligt inom en relativt nära framtid; de tillade att detta krig till sin karaktär skulle bli ett ”revolutionskrig”, i vilket en imperialistisk seger skulle vara tvivelaktig. Med detta perspektiv på kriget sammanhängde synpunkten att rustningsekonomin skulle få katastrofala konsekvenser för den ekonomiska situationen (inflation, sänkning av arbetarnas levnadsstandard, etc.).

Å andra sidan underströk teserna de ekonomiska framsteg som började märkas i Sovjetunionen och i de stater som, sedan återuppbyggnaden efter kriget väl var genomförd, kallades ”folkdemokratier”. Trots de ekonomiska framstegen såg teserna ingen expansion av stalinismen och förnekade att stalinismen, dvs. den sovjetiska byråkratin, hade någon historisk framtid. Utifrån vad som hade inträffat i Jugoslavien och Kina drog teserna slutsatsen att kommunistpartierna, även när de förde en reformistisk politik, inte var klassiska reformistiska partier, och att de inte bara under alla förhållanden var instrument för Kreml. Vidare drogs slutsatsen att kommunistpartierna, i händelse av exceptionell massrörelse, till och med kunde drivas att gå utöver den inriktning som svarade mot Kremls politik till att skissera en politik som gick utanför deras strikt reformistiska målsättningar. Teserna underströk särskilt de konkreta motsägelsefulla förhållanden som existerade mellan massorna, kommunistpartierna och sovjetbyråkratin. De förklarade att trotskisterna borde utnyttja dessa motsättningar och att de, för att kunna göra detta, borde integrera sig i den reella massrörelsen, framför allt där kommunistpartierna utgjorde massorganisationer.

Förutom dessa teser och en politisk resolution, som fastslog deras tillämpning på den omedelbara situationen, antog den tredje kongressen tre andra viktiga resolutioner. En behandlade ”folkdemokratierna”. Den gick tillbaka på en text som antagits av en session av den Internationella Exekutivkommittén, som hållits i april 1949, och karakteriserade Östeuropas stater som ”byråkratiskt *deformerade* arbetarstater”. Till skillnad från Sovjetunionen, en arbetarstat som hade uppstått ur en proletär revolution och sedan byråkratiskt degenererat, hade dessa stater väsentligen uppstått ur en militär-byråkratisk intervention av Kreml, mer eller mindre stödd på en begränsad byråkratisk mobilisering av massorna; de hade aldrig upplevt en verklig revolution och var födda byråkratiskt degenererade.

När det gällde Jugoslavien, som var ett speciellt fall eftersom det genomgått en verklig revolution, antogs en särskild resolution, som gick igenom revolutionens olika etapper efter partisankriget. Denna resolution framhävde motsättningen mellan landets i flera avseenden progressiva utveckling och dess högerinriktade utrikespolitik; den varnade för de faror denna

politik kunde få på det inrikespolitiska planet, bl.a. till förmån för krafter som ville återupprätta kapitalismen, men den framhöll att en sådan övergång till kapitalismen aldrig skulle kunna genomföras utan väpnad konflikt. Denna resolution – från 1951 – visar att det svar Fjärde Internationalen nyligen gav de kinesiska och kubanska anklagelserna om ”återupprättande av kapitalismen” i Jugoslavien, i Tjeckoslovakien, etc. inte var något svar som dikterades av tillfälligheter.

Den sista resolutionen, om Latinamerika, utmärktes framför allt av att den, för första gången, gav en marxistisk förklaring av den peronistiska regeringstypens natur, den ”nationella bourgeoisins” regeringar. Dessa hade utvecklats framför allt på bekostnad av den utländska imperialismen och oligarkin (godsägare och kompradorbourgeoisi) till följd av andra världskriget, genom att i varierande utsträckning beroende på vilket land det gällde, ha mobiliserat viktiga sektorer av arbetarmassorna under sin ledning i denna antiimperialistiska kamp i utbyte mot mindre eftergifter.

En taktisk vändning i uppbyggandet av revolutionära partier

Som komplement till den analys och de perspektiv som uppställts av tredje världskongressen, antog den Internationella Exekutivkommittén vid ett senare plenum (i februari 1952) en resolution om taktiken i byggandet av revolutionärt marxistiska partier, där för första gången begreppet ”entrism” – i ett visst antal socialistiska och kommunistiska masspartier – generaliserades och utvidgades.

Denna nya entristiska taktik hämtade sin inspiration i exempel eller taktiska linjer som tidigare förordats av Lenin och Trotskij, icke att förglömma den linje som Marx följde 1848 i den tyska revolutionen, och senare vid bildandet av den Första Internationalen.

I ”Radikalismen, kommunismens barnsjukdom” uttalar sig Lenin, i brist på tillräckliga fakta, inte kategoriskt, men han varnar för varje svar på frågan ”bör man gå in i Labour Party”, som utgår från principen att ”det kommunistiska partiet bör hålla sin doktrin ren och sitt oberoende gentemot reformismen obefläckat”. Han påpekade att det på detta område var nödvändigt att ”förstå att man måste studera, upptäcka, förutspå, ana sig till” de särskilda förhållandena i varje land, för att på dessa tillämpa kommunismens allmänna och grundläggande principer.

1934 hade Trotskij, som vi nämnt i ett tidigare kapitel, låtit förstå att byggandet av ett revolutionärt parti i stånd att agera helt oberoende och att mobilisera arbetarklassen i aktioner, kunde göra det nödvändigt för en organisation, vars ringa antal gjorde den till en i huvudsak propagandistisk grupp. Där skulle man, genom ett riktigt arbete, vinna över styrkor bland de riktningar som utvecklades åt vänster och samtidigt hjälpa dem till en egen erfarenhet. Förkrigsentrismen liknade en räd in på fientligt territorium.

Under den första efterkrigstiden uttalade sig Internationalen för att de engelska trotskisterna skulle gå in i Labourpartiet, något som inte var identiskt med förkrigstiden ”entrism” i SFIO, i det Belgiska Arbetarpartiet eller i det Socialistiska Partiet i Förenta Staterna. Taktiken i England grundade sig på arbetarrörelsens struktur i detta land, framför allt på den intima förbindelsen mellan det politiska partiet och fackföreningarna, vilken för att det, för den engelska arbetarklassen, är Labourpartiet som är dess parti (medan det konservativa partiet är arbetsköparnas), och att den är trogen detta parti även när den inte är överens med dess ledare och deras politik.[1]

Den nya entristiska taktiken vilade både på långsiktiga och konjunkturella perspektiv.

[1] Under diskussionen om inträdet i Labourpartiet, lades tonvikten vid de strukturella förhållandena inom arbetarrörelsen. Under diskussionen vid tredje kongressen lades tonvikten vid de konjunkturella förhållandena; de strukturella förhållandena återupptogs inte förrän omkring 1954-55.

Vid det tillfälle då tredje världskongressen hölls hade Bevans vänsteropposition bildats inom Labourpartiet, efter några år av Labourregering. Den internationella och nationella situationen gynnade vid denna tid i England uppkomsten och utvecklingen av en centristisk masströmning som utvecklades mot vänster. De konjunkturella bedömningarna gick tillbaka på tredje världskongressens allmänna teser. Perspektivet av ett nytt världskrig och de växande ekonomiska svårigheterna för kapitalismen skulle, trodde vi, i internationell skala gynna tillväxten av riktningar av bevanistisk typ inom socialdemokratin och även ge upphov till vänsterriktningar av masskaraktär inom de kommunistiska partierna. Det var alltså nödvändigt att hjälpa dessa riktningar till en erfarenhet som, genom ännu oförutsägbara faser, skulle leda dem till att bilda revolutionärt marxistiska partier.

De långsiktiga bedömningarna utgick från ett konstaterande av faktum ifråga om den europeiska arbetarrörelsen, dvs. de gamla reformistiska arbetarpartiernas fortbestånd och kommunistpartiernas svårighet att utveckla sig efter första världskriget, förutom vissa undantag. Från detta konstaterande kunde man sluta sig till att arbetarklassens band med dessa partier inte i första hand berodde på deras program eller deras politik, utan på att de var inrotade bland arbetarna, att de för dessa trots sina brister utgjorde dagligen disponibla instrument i det kapitalistiska samhället, och på att arbetarna inte var benägna att lämna dessa partier för nya organisationer som inte hade prövats i handling. Denna organisationströghet hos arbetarklassen i de europeiska länderna skulle även, till en mindre grad, visa sig under revolutionära perioder, då arbetarklassens politiska utveckling skedde snabbare än dess framsteg på organisationsplanet. Ingen större social kris i ett europeiskt land kunde undgå att resultera i en omfattande kris inom arbetarrörelsens masspartier i dessa länder, och i synnerhet inom det dominerande arbetarpartiet. Ett långvarigt arbete inom masspartierna – och framförallt inom det viktigaste masspartiet i varje land – stod sålunda på dagordningen.?

När det gällde entrismen gjorde Internationalen vid denna tid skillnad mellan taktiken inom de socialistiska partierna, där en relativ inre demokrati möjliggjorde organisering av tendenser, och inom kommunistpartierna, som inte tolererade den minsta manifestation av meningsmotsättningar (sådant var förhållandet vid denna tid). I de förstnämnda skulle entrismen vara total, medan taktiken i de andra, där det var nödvändigt att – som Lenins råd, när det gällde att hålla sig kvar inom de reaktionära och reformistiska fackliga massorganisationerna, löd – ”bruka list och ljuga”, förutsåg vidmakthållandet av en oberoende sektor som offentligt uttryckte Fjärde Internationalens ståndpunkter i deras helhet.

Kritik av den tredje världskongressen

Tredje världskongressens teser och resolutioner var ett första försök att svara på de frågor som ställdes av efterkrigssituationens omvälvningar och som vi berörde i ett tidigare kapitel, omvälvningar som ständigt fortsatte. Det är därför inte överflödigt att se vad i de efterföljande händelserna som verifierade dessa teser och vad som gjorde dem ogiltiga. För att kunna göra en rättvis bedömning måste man komma ihåg att det är oundvikligt att varje analys innehåller luckor och fel eftersom verkligheten alltid uppvisar tendenser som inte var tillräckligt utvecklade vid det tillfälle då man genomförde analysen eller som har uppstått ur de sociala krafternas kamp.

Vad som är viktigt att undersöka är dels om den handlingslinje, som analysen resulterade i, som helhet var korrekt vid det givna tillfället, dels om den gjorde det möjligt för organisationen att agera på ett riktigt sätt i händelserna medan den konfronterades med situationen och successivt förändrades. Detta för att ta hänsyn till de nya faktorer och tendenser som uppträdde, för att inte tala om de korrigeringar som måste genomföras ifall analysen innehöll felaktigheter.

Inom den begränsade ramen för detta arbete kommer vi bara att belysa det som var riktigt, och det som väsentligen visat sig vara felaktigt i de stora linjerna.

Den tredje världskongressen hade gjort en korrekt bedömning av omfördelningen av det globala styrkeförhållandet till världskapitalismens nackdel. Den hade till och med korrekt visat att detta inte hindrade att kapitalismen fortfarande, vid denna tid, hade en överlägsenhet på det rent ekonomiska planet – vilket den fortfarande har – och på det militära planet, där dess överlägsenhet förmodligen inte längre existerar på ett strikt militärt globalt plan (vilket uppenbarligen inte betyder att det råder jämvikt på varje särskilt område: landsstridskrafter, marin, flyg, konventionella vapen, nukleära vapen, etc.).

Den uppfattning man hade om omgrupperingarna runt Sovjetunionen å ena sidan, och runt Förenta Staterna å den andra, visade sig vara korrekt. Situationen började inte ändra sig på denna punkt förrän omkring femton år senare, då de centrifugala krafterna fick en växande omfattning inom varje allians. Trots detta kan man inte, även om man tar hänsyn till nya fakta, säga att nya allianser, nya konstellationer hädanefter är förutsebara eller utstakade och att den gamla uppdelningen, i fall av en avsevärd försämring av de internationella relationerna, inte kommer att återuppstå.

Vad som i teserna sades om sovjetbyråkratins och kommunistpartiernas dubbla roll, om de motsägelsefulla förhållandena mellan massorna, kommunistpartierna och Kreml, var väsentligen riktigt. Utan dessa bedömningar skulle det ha varit omöjligt att orientera sig bland efterkrigstidens stora händelser. Förklaringen till det som hade hänt i Jugoslavien och Kina var absolut giltig, det hade för övrigt angetts som en tänkbar möjlighet av Trotskij i *Övergångsprogrammet*:

> ”Av samtliga de partier och organisationer som stöder sig på arbetare och bönder och talar i deras namn kräver vi, att de bryter politiskt med bourgeoisin och träder in i kampen för arbetar- och bondemakten. I denna kamp lovar vi dem ett fullständigt stöd mot den kapitalistiska reaktionen. Samtidigt utvecklar vi en outtröttlig agitation kring de olika övergångskrav som, enligt vår mening, bör utgöra ”arbetar- och bonderegeringens” program.
>
> Är det möjligt att de traditionella arbetarorganisationerna kan skapa en sådan ‘arbetar- och bonderegering’? Tidigare erfarenheter visar, som vi redan påpekat, att detta är minst sagt osannolikt. Men det är fel att i förväg bortse från den teoretiska möjligheten av detta. Under inverkan av en kombination av olika exceptionella omständigheter (krig, nederlag, finanskrasch, revolutionärt masstryck, osv.) skulle småborgerliga partier, inklusive stalinisterna, kunna gå mycket längre mot en brytning med bourgeoisin än vad de själva egentligen önskar. En sak står dock utan allt tvivel: även om denna föga troliga variant någon gång någonstans skulle förverkligas så utgör den ingenting mer än en kort episod på vägen mot en verklig proletariatets diktatur.”

Dessa rader av Trotskij visar att han, samtidigt som han med all sin energi kämpade för skapandet av revolutionära marxistiska partier som försvarade Fjärde Internationalens program, inte uteslöt möjligheten av exceptionella fall i vilka revolutionen, under inverkan av extraordinära objektiva omständigheter, kunde segra även under en ledning som inte var revolutionärt marxistisk. Efterkrigstiden har uppvisat några sådana fall, som Trotskij betraktade som föga sannolika men inte uteslutna. Detta är omöjligt att förneka, såvida man inte är fullständigt desorienterad i världshändelserna. Men man måste också klarlägga villkoren för detta, påvisa deras exceptionella karaktär, så att det står klart att det inte rör sig om exempel som man kan generalisera, eller utifrån vilka man kan dra slutsatsen att byggandet av revolutionära partier är överflödigt. Bland de sekteristiska tendenser som visade sig inom den trotskistiska rörelsen efter kriget, finner man grupper, som förnekade existensen av arbetarstater som uppstått under exceptionella omständigheter och under en ledning för massrörelsen som inte var revolutionärt marxistisk. Detta av rädsla för att, med en mycket formell logik,

tvingas dra slutsatsen att skapandet av revolutionära partier var överflödigt. Att förneka fakta kan bara leda till felaktiga ståndpunkter.

Den tredje kongressens teser misstog sig däremot när det gällde krigsperspektiven och de ekonomiska perspektiven. Ingen, låt oss upprepa det, trodde vid denna tid att man stod inför en period av ekonomiskt välstånd för den kapitalistiska världen. Ett välstånd vars like man aldrig tidigare skådat, såväl i omfattning som i varaktighet, och som bara bröts av svaga och begränsade recessioner. Vi känner inte till någon författare som ens hade anat något liknande. Denna oförutsedda svängning av konjunkturen fick som viktigaste följd att perspektiven om kapitalismens kris och världskriget blev mycket avlägsnare än vad som förutsetts i kongressens teser, ty kapitalismen har ingen ekonomisk böjelse för krig så länge som konjunkturen inte är utomordentligt mörk inom detta område.[2] Däremot visade sig dokumentets perspektiv på stalinismens kris, som man ansåg skulle kulminera inte före, utan under ett världskrig, vara felaktiga. Den var mycket närmre förestående än vad man förutsett. Motståndarna till Tredje Kongressens teser hade för sin del i allmänhet inget verkligt perspektiv på stalinismens kris även på ganska lång sikt. Det huvudsakliga felet i teserna låg med andra ord i den relativa rytmen mellan kapitalismens och stalinismens kriser, där kongressen hade sett kapitalismens kris såsom föregående stalinismens, medan det var det motsatta som inträffade.

II. Internationalens splittringsperiod

Under den tredje kongressen hade det inte visat sig några principiella meningsmotsättningar inom Internationalen, i stil med de tidigare motsättningarna om Sovjetunionens klasskaraktär, vilka hade slitit rörelsen under flera år. Tillsynes var Internationalen enig, och de inom den franska sektionen (vilka senare skulle bilda Organisation Communiste Internationaliste) som opponerade sig mot kongressens teser, lade i sina attacker snarare tonvikten på de taktiska slutsatserna – i vilka de såg en kapitulation inför stalinismen – än på analysen själv, som de i allmänhet bara kritiserade till vissa delar.

Splittringen 1953-1954

Det misstag i perspektivet som vi pekat på ovan borde i sig själv inte ha framkallat en splittring; ingen hade för övrigt fört fram något annat perspektiv. Likväl inträffade två år efter kongressen en splittring i internationell skala, som föregicks av en splittring av den franska sektionen ungefär ett år tidigare.

Hur skall man förklara denna splittring? Vi har redan pekat på att man befann sig i början av en oväntad utveckling, vars utgång inte var klar. Det är dessutom inte särskilt förvånande att efteråt finna att den nästan fullständiga enigheten på kongressen i själva verket täckte skiljaktiga ståndpunkter och tendenser som inte hade kommit till uttryck – inte på grund av brist på demokrati inom organisationen, utan på grund av bristen på klarhet i situationen. De uppdelningar som ägde rum senare, inte bara i form av splittring utan även inom var och en av de grupper som blev ett resultat av denna, vittnar härom. Mot denna bakgrund var det två andra faktorer som spelade en viktig roll, om än inte avgörande. För det första hade de teser som kongressen röstat igenom långt ifrån assimilerats i sektionerna, inte heller inom ledningarna. Först när splittringen plötsligt inträffade uppenbarades saken i full klarhet för Internationalens ledning, som inte alls hade varit medveten om detta förhållande. Den hade ingen klar bild av organisationens tillstånd i dess helhet och den märkte det – till sin stora förvåning och för sent – inte förrän 1953, under förberedelserna för nästkommande kongress.

[2] Diskussionen inför tredje kongressen rörde i praktiken inte huruvida kriget var nära förestående utan istället begreppet ”revolutionskrig”.

Under de månader som följde på tredje världskongressen, försämrades relationerna mellan Internationalen och den franska sektionens majoritet,[3] som vägrade att tillämpa kongressens beslut, vilket resulterade i en splittring av PCI under år 1952. Denna splittring skulle inte stanna vid detta; de två organisationer som åberopade sig på Fjärde Internationalen skulle snart få uppleva slitningar inom sig. Med samtycke av dem som följande år, tillsammans med de uteslutna, skulle bilda den Internationella Kommittén vidtogs disciplinära sanktioner av Internationalen.

I den engelska sektionen, som hade gjort märkbara framsteg genom ett systematiskt arbete inom Labourpartiet, bröt senare motsättningarna fram med en extrem häftighet som framkallade en splittring innan de respektive positionerna ens hade kunnat klart fastställas.

Det element som spelade den avgörande rollen i splittringen var en inre kris i Socialist Workers Party (SWP), den amerikanska trotskistiska organisationen. Vid denna tid blev svårigheterna för avantgardet allt större i detta land. Maccarthyismen gjorde avsevärda framsteg. Medan majoriteten av organisationen höll fast vid trotskismens grundläggande ståndpunkter, var en stark minoritet på jakt efter en ny väg. Den avstod från att klarlägga sina väsentliga ståndpunkter – åtminstone i de texter som publicerades och som var kända av Internationalen. Istället använde den sig av tredje världskongressens teser och Internationalens senare dokument – i synnerhet ett dokument om stalinismen avsett att förbereda den kommande världskongressen – för att bekämpa majoriteten inom den amerikanska organisationen. När denna inre strid ledde till en splittring, lade majoriteten inom SWP ansvaret för detta på Internationalens ledning, med vilken den vid detta tillfälle hade meningsskiljaktigheter ifråga om ”avstaliniseringen”. De politiska skiljaktigheterna inlindades dessutom i misstankar av organisatoriskt och även personligt slag. Slutligen fanns det praktiskt taget ingen personlig kontakt, inget utbyte av åsikter man mot man, under denna period. På så sätt skedde en brytning i internationell skala, utan att den hade föregåtts av en bred politisk diskussion inom den internationella rörelsen. En minoritet bildade ”Fjärde Internationalens Internationella kommitté”. Minoriteten inom SWP hade knappt hunnit bryta med denna förrän den offentligt förde fram ståndpunkter om att utrota trotskismen och öppet började bekämpa Fjärde Internationalen.

Vi har nämnt maccarthyismen som utövade ett hårt tryck på SWP och förmådde dess ledning, som var tvungen att bekämpa den likvidatoriska riktningen, att motsätta sig vad som föreföll dem som farliga innovationer. Detta ägde rum år 1953, omedelbart efter Stalins död, då de första åtgärderna för ”avstalinisering” vidtogs i Sovjetunionen. Ledningen för Internationalen hade inför den kommande världskongressen, som man beslutat sammankalla i maj 1953, förberett ett dokument ”Stalinismens uppgång och nedgång” som, på ett fullständigt oförutsett sätt, satte eld på krutet. Eftersom detta dokument antogs på fjärde världskongressen och kompletterades på den femte, kommer vi att analysera det längre fram i texten. Vi bör emellertid redan nu nämna att det uppväckte starka farhågor hos de kamrater som skulle komma att bilda Internationella Kommittén: de såg där en kapitulation inför stalinismen, likvideringen av Fjärde Internationalen, ”pablism”.

Denna splittring var den utan tvekan allvarligaste som Fjärde Internationalen undergått. Även om man inte kan betrakta alla de grupper och alla de människor som har lämnat organisationen som definitivt förlorade för den, så har de andra splittringarna, genom sin natur och i praktiken, snarast visat sig vara brytningar med den trotskistiska rörelsen. Denna splittring var däremot i realiteten en delning av rörelsen själv i två delar, där den ena utgjorde en fortsättning av Internationalen, medan den andra organiserade sig i en kommitté, som agerade som

[3] Splittringen av PCI var i proportionerna 55 mot 45 procent, en proportion som bidrog till att skapa den inre kampen.

fraktion. Denna splittring påverkade i grunden båda parternas utveckling och liv. Den fick nämligen bland annat till följd att det i Internationalen – såväl i den del som upprätthöll organisationen som i den andra – uppstod dels jämviktsrubbningar och dels en förstärkning av de centrifugala krafterna. Detta under en period som var full av mäktiga krafter som utövade ett ojämnt tryck på rörelsens olika sektorer, såsom vi flera gånger tidigare nämnt. Resultatet blev förvisso såväl en förstärkning av vissa riktningars heterogena karaktär, som att organisationen som sådan och dess centrum förlorade i auktoritet. Under de år som denna splittring varade utvecklades medlemmar och grupper inom den internationella trotskistiska rörelsen på ett sätt som ingen kunnat förutse. Om inte denna splittring, som enligt vår mening inte var oundviklig, hade ägt rum, skulle Internationalen kanske snabbare ha kunnat nå fram till den helhetsbild av efterkrigstiden, som den förvärvade vid tiden för återföreningen och säkerligen till ett mindre högt pris.

De fjärde och femte världskongresserna

Fjärde världskongressen, inklusive förberedelserna för den, dominerades av den splittring som inträffat under tiden. I kongressen som avhölls i juli 1954 deltog representanter för tjugoen länder. Dess tid upptogs till en del av en liten grupp som hade fört en våldsam kamp mot den Internationella Kommitténs anhängare, men som nu strax efter splittringen, med stor häftighet vände sin eld mot Internationalen. De ansåg det överflödigt att kämpa för skapandet av nya revolutionära partier. Denna grupp, som inte ens stannade kvar till slutet av kongressen, kom mycket snart att upplösas.

Kongressens viktigaste uppgift bestod i att grundligt undersöka de ståndpunkter som antagits av den föregående kongressen. Två huvuddokument antogs. Det ena behandlade trotskisternas integration i den reella massrörelsen. Frågan rörde tidens revolutionära förhållanden och den grundläggande uppgiften att bygga revolutionärt marxistiska masspartier. För att kunna göra detta, framhölls det i dokumentet, var det nödvändigt att förena sig med massan i handling, men inte programmatiskt. Det belyste utvecklingen inom massorganisationerna och pekade på nödvändigheten för de trotskistiska organisationerna att utse ett arbetsområde inom dessa organisationer, med det förbehållet att det inte var fråga om att reformera dessa. Till de principiella övervägandena lade dokumentet överväganden som rörde taktiken i de olika länderna.

Det andra dokumentet hade titeln ”Stalinismens uppgång och nedgång”. Det antogs på nytt och kompletterades på den nästföljande kongressen. Vi kommer därför att återvända till det senare.

Den fjärde kongressen tjänade huvudsakligen till att hejda konsekvenserna av splittringen, att genomföra en omgruppering mot de centrifugala tendenser som splittringen hade lösgjort och att konsolidera organisationen efter det slag den just fått utstå.

Kongressen antog också en resolution som förklarade att återställandet av den trotskistiska rörelsens enhet var möjlig och önskvärd och gav den Internationella Exekutivkommitté, som valts vid kongressen, i uppdrag att ta kontakt med de icke representerade organisationerna – dvs. den Internationella Kommitténs organisationer – för att för dem framlägga kongressens ståndpunkt i frågan om enhet.

Kort efter kongressen började situationen inom Internationalen att förbättras en aning. Den internationella situationens utveckling bidrog i betydande avseende till detta.

Redan 1955 lade man märke till att det pågick en oväntad vändning i den ekonomiska konjunkturen i de ekonomiskt utvecklade kapitalistiska länderna. Det ekonomiska välståndet började stabilisera sig. Det blev nödvändigt att gå igenom frågan, och i oktober 1955 gav den Internationella Exekutivkommittén ett första svar. Den noterade svängningen av den ekono-

miska konjunkturen, det ekonomiska välstånd som började märkas sedan mer än ett år. Snarare än en teoretisk analys gjorde den en beskrivning, och visade försiktighet ifråga om perspektiven.

Den faktor som spelade den viktigaste rollen i förbättringen av tillståndet inom rörelsen var utvecklingen i Sovjetunionen och i Östeuropas arbetarstater. I Sovjetunionen pågick en strid inom den ledning som hade efterträtt Stalin efter dennes död. Berija var den förste som hade eliminerats. Därefter tvingades Malenkov lämna plats för paret Bulganin-Chrusjtjov. Kampen skulle fortsätta under nästan två år. Krisen inom den högsta ledningen – de eftergifter som gjorts av ledningen – gav möjligheter att uttrycka icke-konformistiska åsikter där monolitismen så länge hade härjat.

År 1956 kom, som huvudsakligen dominerades av SUKP:s tjugonde kongress och händelserna i Polen och Ungern. På den tjugonde partikongressen gjorde Chrusjtjov, under en session för slutna dörrar, en rapport om ”personkulten av Stalin” i vilken han fördömde flera av de brott som denne begått. Han sökte inte efter ursprunget till det stalinistiska fenomenet; tvärtom offrade denna rapport Stalins person för att rädda den byråkratiska makten. I Polen ledde strejker och därefter en massrörelse till att föra Gomulka, som varit ett av Stalins offer, till ledningen för partiet och staten. I Ungern förmådde massmobiliseringens omfattning och Imre Nagys vacklande hållning Kreml till att undertrycka massrörelsen genom en blodig intervention av den sovjetiska armén.

Vad gäller den koloniala revolutionen, hade kriget mellan den franska imperialismen och Vietminh knappt slutat med Genèveöverenskommelsen i juli 1954, förrän algerietkriget började (i november 1954).

År 1956 utmärktes även av Suezkrisen, där Frankrikes och Storbritanniens regeringar i samförstånd med Israel genomförde en militär intervention mot Egypten, efter Suezkanalens nationalisering. De tvingades avbryta interventionen under det gemensamma trycket från Washington och Kreml.

Alla Internationalens organisationer engagerades i två slag av aktiviteter. Först och främst ingrep de i stalinismens och kommunistpartiernas internationella kris, som huvudsakligen kom till uttryck i dessa partiers intellektuella kretsar och studentkretsar, men som även berörde vissa arbetarskikt. Dessutom samarbetade flera sektioner i allt högre grad i hjälpen för den algeriska revolutionen och, mer allmänt, för den koloniala revolutionen.

Under denna period kunde man i allmänhet märka en islossning för sektionerna, en viss rekrytering och ett växande självförtroende. Detta beroende på att det som vi så länge, på ett i huvudsak teoretiskt sätt, hade fört fram ifråga om stalinismen nu för första gången och i en redan betydande omfattning verifierades i verkligheten. Förutom en ännu ganska begränsad rekrytering, hade organisationens lyssnarskara och politiska prestige förstärkts.

Det var under dessa förhållanden som den femte kongressen, som skulle komma att få en fullständigt annan karaktär än den föregående, förbereddes från och med november 1956.

Under dessa kongressförberedelser gjordes i enlighet med den fjärde kongressens beslut ett försök att närma sig den Internationella Kommittén med sikte på en återförening. Efter SUKP:s tjugonde partikongress visade det sig vid läsningen av pressen – i synnerhet SWP:s press – att motsättningarna ifråga om Sovjetunionen och ”avstaliniseringen” hade minskat. Detta försök strandade huvudsakligen på grund av att misstron på organisationsplanet bestod.

Den femte kongressen i oktober 1957 samlade ett hundratal delegater och observatörer från tjugofem länder. Bland brodersdelegaterna återfanns en representation för de algeriska kämparna.

Händelsernas gång hade gjort det möjligt att skänka mycket större klarhet åt de problem som efterkrigstidens omvälvningar ställde. Tre huvudfrågor behandlades av kongressen och slutsatserna formulerades i texterna: ”Internationella ekonomiska och politiska perspektiv”, ”Den koloniala revolutionen efter slutet av andra världskriget”, ”Stalinismens uppgång, nedgång och fall”.

Dokument med titeln ”Internationella ekonomiska och politiska perspektiv” behandlade utförligt först och främst anledningarna till det oväntade välståndet i Förenta Staterna och Västeuropa. Den förklarade de ”anti-krismetoder” som användes av de kapitalistiska staterna: konsumtionsstimulerande åtgärder, den underbalanserade budgeten, etc. och tillade att de metoder som användes av kapitalismen för att uppnå de resultat, med vilka den skröt, med tiden skulle medföra tätare recessioner, en teknologisk arbetslöshet och en långsiktig minskning av penningvärdet. Vad gällde arbetarstaternas ekonomi, vars oerhörda uppsving konstaterades och som dittills hade lagt tonvikten på skapandet av produktionsmedel – oftast utan att ta hänsyn till produktionskostnaderna – pekade dokumentet på att dessa, av sociala skäl, skulle tvingas ägna en ökad andel av produktionen åt konsumtionsmedel, och att de även skulle tvingas genomföra en ”rationalisering” av sin ekonomi. Långt ifrån att förorda sådana lösningar som för närvarande försvaras av reformatorer som Lieberman, Trapeznikov, Sik, etc. lade dokumentet tonvikten på arbetardemokratins grundläggande roll som oumbärlig faktor för utveckling på det ekonomiska området och inte bara som politisk faktor. Dokumentet underströk vidare att även om de koloniala länderna gjorde ekonomiska framsteg i absoluta siffror, så befann de sig i själva verket i relativ tillbakagång i förhållande till de andra länderna i världen, att detta skulle resultera i en växande utarmning av massorna i dessa länder och att, till följd därav, de objektiva förhållanden som underblåste den koloniala revolutionen skulle bestå. Vad gällde klasskampen i de kapitalistiska länderna förklarade dokumentet att den ekonomiska konjunkturen, som visserligen inte längre gav utrymme för revolutionära strider i den omedelbara framtiden, likväl inte kunde undgå att, i vissa länder, ge upphov till fackliga strider som hängde samman med olika faser i den ekonomiska cykeln.

Kongressens dokument om den koloniala revolutionen underströk att den var efterkrigstidens dominerande faktum, att den hade omkastat alla perspektiv sedan arbetarrörelsens begynnelse – även de perspektiv som hade dominerat efter Oktoberrevolutionen och som hade grundat sig på revolutionens seger i Väst innan den triumferade i öst. Det visade på att denna revolution inte kunde segra annat än som permanent revolution, att den sålunda utgjorde en integrerande del i världsrevolutionen och att den i den nuvarande etappen utgjorde länken mellan Oktober och världsrevolutionens seger. Det genomförde en detaljerad studie av de koloniala rörelserna, av deras ledningar (i synnerhet de som hade en utpräglad bonapartistisk karaktär) och av imperialisternas och de olika arbetarstaternas (Sovjetunionen, Kina) politik gentemot dessa länder och de koloniala rörelserna. Dokumentet studerade proletariatets och böndernas respektive roll i de koloniala länderna. I samband härmed underströk man gerillakrigets vikt i dessa länder, inte bara som militär faktor utan även som faktor för organisering och politisk uppfostran av massorna. Kongressen framhöll nödvändigheten för den trotskistiska rörelsen, i synnerhet för sektionerna i de imperialistiska länderna, att avsätta en stor del av sin aktivitet till förmån för den koloniala revolutionen.

Den femte kongressen antog åter dokumentet ”Stalinismens uppgång och nedgång” som antagits av den föregående kongressen och lade till en ytterligare del med titeln ”Stalinismens nedgång och fall”. I sin helhet utgör detta en av de mest fullständiga texterna om stalinismen, arbetarstaterna och kommunistpartierna. Den utgår från de stora faserna i historien sedan Oktoberrevolutionen: det revolutionära uppsvinget 1917-1923, tillbakagången 1923-1943, det nya uppsvinget efter 1943. Den erinrar om de objektiva förhållanden som härskade vid Stalins uppstigande till makten i Sovjetunionen och över kommunistpartierna (sovjetstatens isolering

och ekonomiska efterblivenhet, världsrevolutionens tillbakagång) och lägger mot dessa fram förhållandena under den nya situationen: existensen av flera arbetarstater, det faktum att Sovjetunionen blivit den andra stormakten i världen, världsrevolutionens uppsving. Den kastar sålunda ljus över de fakta som ligger till grund för stalinismens kris. Den bevisar att det i Sovjetunionen hädanefter inte kan finnas någon fara för återupprättandet av kapitalismen, bortsett från ett föga troligt nederlag i ett världskrig. Stalinismens kris bör således framkalla en konfrontation mellan byråkratin och proletariatet. Dokumentet karakteriserar åtgärderna för ”avstalinisering” som byråkratins självförsvarsåtgärder, och inte som åtgärder för dess egen likvidering, genom att visa att de makthavande, genom dessa åtgärder, dels söker finna en större bas inom byråkratin själv och dels försöker stilla vissa påträngande krav från massorna. Den del av dokumentet som skrevs efter händelserna 1956 hade ett felaktigt perspektiv, ty den såg stalinismens kris accentueras i den omedelbara framtiden. Den förutsåg inte den period som man skulle kunna kalla ”reformistisk”, som följde på Chrusjtjovs eliminering av den ”partifientliga” gruppen 1957, och som har varat snart tio år. Dokumentet omfattade slutligen en skiss till ett program av övergångskrav för den politiska revolutionen, utifrån de som redan formulerats av Trotskij i Övergångsprogrammet från 1938, med hänsyn tagen till de utgångspunkter som givits av de nya förhållandena i Sovjetunionen och av de polska och ungerska erfarenheterna 1956. Ett stort utrymme ägnades åt kommunistpartiernas kris, både arbetarstaternas kommunistpartier och de kapitalistiska staternas. Den senare utvecklingen av den sino-sovjetiska konflikten skulle ge ämnet helt nya aspekter.

Den femte kongressen upplevde stora diskussioner, vissa punkter debatterades häftigt av olika delegater, men där fanns ingen tendenskamp. Internationalen hade i stort sett återhämtat sig, och den uttalade sig än en gång enhälligt för en återförening av den internationella rörelsen. Men bakom den enighet som manifesterade sig på kongressen väntade nya kriser. Vissa friktioner gav sig redan tillkänna inom Internationalens ledning.

Kriser och omgrupperingar (den sjätte världskongressen)

1953 års brytning hade bl.a. ställt rörelserna i Nordamerika mot Internationalen och därigenom gett upphov till en jämviktsrubbning som visade sig farlig i organisationen, där den asiatiska representationen var relativt begränsad, där – som man senare skulle varsebliva – den ceylonesiska sektionen hade en kurs som innebar degenerering, och där de europeiska sektionerna slutligen arbetade under allt ogynnsammare förhållanden i en atmosfär av växande politisk apati. De europeiska sektionerna skulle visserligen anslå en betydande del av sin verksamhet åt att bistå den algeriska revolutionen; men hur viktig denna aktivitet än var, så berörde den bara de begränsade, ofta föga proletära, kretsar, som reagerade på den koloniala revolutionen, och i vilka det inte saknades defaitistiska stämningar i fråga om den socialistiska revolutionen i de avancerade kapitalistiska länderna. Kontrasten var slående mellan de koloniala länderna å den ena sidan, där massrörelsen – även sedan den hade lidit nederlag – mycket snart återhämtade sig, där revolutionen segrade 1960 i svarta Afrika, där den skulle triumfera som socialistisk revolution på Kuba, mitt för näsan på yankee-imperialismen, och den nästan fullständiga politiska stagnationen i Europa å den andra, där proletariatet, i och med de Gaulles maktövertagande 1958, skulle lida sitt mest betydande nederlag sedan krigsslutet.

En annan företeelse av avgörande betydelse, som också den skulle få återverkningar på den trotskistiska rörelsen, var den sino-sovjetiska konflikten.

Dessa händelser påverkade inte bara Fjärde Internationalen, utan också den del av den trotskistiska rörelsen som hade samlats runt den Internationella Kommittén. Även där skedde differentieringar. Sålunda förbereddes Internationalens återförening genom en process, som

omfattade både differentieringar och omgrupperingar. Men under tiden, innan den sjätte kongressen, började en allvarlig kris att mogna inom Internationalen.

I ledningen för Internationalen framkom skilda åsikter, som i första hand rörde de taktiska problemen för de europeiska sektioner som ägnade den största delen av sin verksamhet åt att bistå de koloniala revolutionerna. Det började uppstå tendenser att betrakta de europeiska sektionernas verksamhet med sina egna länders problem som föga viktig, för att inte säga betydelselös. Dessa tendenser utgjorde en reflex inom vår rörelse av de riktningar som hade förlorat varje hopp om arbetarklassen i de europeiska länderna. De hade förstärkts allvarligt, i synnerhet i Frankrike, till följd av de Gaulles maktövertagande. Nederlaget hade varit tungt för arbetarklassen; Kommunistpartiet hade i samband med detta fått utstå sitt första stora valnederlag under den andra hälften av 1958, med en förlust av en och en halv million röster till de Gaulle. För vissa var hjälpen till den koloniala revolutionen inte en uppgift vars betydelse bestämdes av den politiska konjunkturen för ögonblicket, utan det enda som var möjligt att göra, medan däremot den proletära revolutionen i Europa för mycket lång tid, om inte för alltid, hade strukits från dagordningen.

I Internationalens ledning uppstod vid denna tid ett sorts samförstånd mellan Pablo och Posadas, som förenade sig mot ”européerna” och de medlemmar av den internationella ledningen som inte ville ta avstånd från en politisk aktivitet inom massrörelsen i Europa, även om dess militans i allmänhet stod på en mycket låg nivå. En början till tendensbildning började visa sig mot slutet av 1959, då den Internationella Exekutivkommittén beslöt att sammankalla den kommande världskongressen. Medan dokumenten höll på att förberedas fängslades kamraterna Pablo och Santen och åtalades för hjälp åt den algeriska revolutionen. Organisationen reagerade på dessa arresteringar och inledde en stor kampanj för att försvara sina militanter, en kampanj som knöts samman med försvaret av den algeriska revolutionen.

Arresteringarna gav Posadas tillfälle att utlösa en våldsam tendenskamp mot majoriteten av den internationella ledningens medlemmar. Han mobiliserade alla sina styrkor i Latinamerika för att uppnå majoritet på kongressen. Han gjorde anspråk på att vara Pablos språkrör och det var från och med denna tid som han började inta allt mer absurda ståndpunkter. Hans yttranden på kongressen var sådana att en liten grupp av kamrater, som företrädde Pablos tendens och som hade sympatier för honom, tog avstånd från honom. Sedan han besegrats på kongressen fortsatte han sin kamp inom Internationalen ännu några månader, för att sedan plötsligt, kort före Pablos befrielse, offentligt angripa denne i de latinamerikanska tidningar som han kontrollerade och bryta med Internationalen.

På den sjätte kongressen var ett hundratal deltagare från ett trettiotal länder närvarande. På grund av den ursinniga kamp, av politiskt torftig karaktär, som Posadasfraktionen förde, kunde diskussionerna inte leda fram till några verkliga framsteg i Internationalens tänkande. Det var vid flera tillfällen nödvändigt att bemöta ganska primitiva påståenden om revolutionens konstanta och oavbrutna uppsving och om kapitalismens totala oförmåga att vidta åtgärder som skulle kunna, inte utplåna det revolutionära trycket, men hålla det tillbaka för en viss tid. De dokument som röstades igenom på kongressen var emellertid inte utan betydelse.

Dokumentet om den ekonomiska situationen i världen belyste den ekonomiska tillväxten i arbetarstaterna, i synnerhet Kinas inträde som industrimakt på världsarenan. Dokumentet tillbakavisade samtidigt Chrusjtjovs pretentioner – denne hade stort inflytande vid denna tid – om att Sovjetunionen snabbt skulle gå om USA på det ekonomiska planet. I avsnittet om de kapitalistiska staterna upprepade dokumentet de förklaringar till ”boomen”, som redan givits, och fördjupade dem på vissa områden, i synnerhet beträffande explosionen av teknologiska innovationer. Det visade också på möjligheterna och begränsningarna hos den europeiska gemensamma marknaden, som då trädde i kraft. Vad gäller de koloniala länderna underströk

dokumentet deras stagnation, om inte absoluta tillbakagång, och förklarade att det ekonomiska biståndet, både det som kom från de kapitalistiska staterna och från arbetarstaterna, skulle vara otillräckligt för att avhjälpa detta förhållande och, följaktligen, otillräckligt för att avskaffa de objektiva förhållanden som utgjorde ett mäktigt stimuli för den koloniala revolutionen.

Dokumentet om den koloniala revolutionen undersökte framför allt situationen i ett visst antal koloniala zoner eller länder. Stort utrymme anslogs åt den algeriska revolutionen, som började se landets självständighet avteckna sig vid horisonten. En särskild resolution, som ägnades Kuba, gick igenom den revolutionära process som kort tid innan hade gjort ön till en arbetarstat, den första på den amerikanska kontinenten.

Ett dokument om stalinismen noterade den ”reformistiska” karaktären hos den period som hade följt de oroliga åren 1953-1957 och de nya motsättningar som började avteckna sig i arbetarstaterna. Dokumentet studerade också de nya motsättningar som kommunistpartierna var underkastade. Det visade på den karaktär av kompromiss mellan Kina och Sovjetunionen som kännetecknade den text som antagits några veckor tidigare av de åttioen kommunist- och arbetarpartiernas konferens i Moskva och drog slutsatsen att denna kompromiss inte skulle kunna vara bestående, att den sino-sovjetiska konflikten oundvikligen åter skulle blossa upp.

Vid denna kongress var för första gången sedan 1948 Lanka Sama Samaja LSSP, (den ceylonesiska sektionen av Fjärde Internationalen) inte representerad, vilket skapade stor oro vid kongressen. LSSP hade i mars 1960 fått utstå ett valnederlag som gick rakt emot de förhoppningar som det hade formulerat och delgivit Internationalen. I stället för att ta itu med en grundlig undersökning av orsakerna till detta misstag i analysen och perspektiven, såsom Internationalen försökte göra i de interna dokument som riktades till LSSP, gav sig ledningen för detta parti in på en öppet opportunistisk politik, som Internationalen inte kunde godkänna. Internationalens Sekretariat hade tagit avstånd från denna i en offentlig deklaration. Den sjätte kongressen antog en resolution, som den publicerade, och i vilken den tog avstånd från den politik som förts efter valnederlaget, i synnerhet att man röstat för den borgerliga regeringens – Sri Lanka Freedom Party – budget, och uppmanade det ceylonesiska partiet att rektifiera sin politik.

Posadas och hans fraktion (som förlorade mycket terräng i Latinamerika) hade högljutt åberopat sig på Pablo, och till och med förnekat att de utgjorde en fraktion skild från dennes. Plötsligt, efter kongressen och två månader efter Pablos befrielse, attackerade Posadas honom offentligt i Latinamerika. Varför denna oväntade attack, som förvånade Pablo själv vid det tillfälle den gjordes? Det visade sig snart att de, även om de var överens gentemot dem som de kallade ”européerna” – de syftade i synnerhet på Ernest Mandel, Livio Maitan och Pierre Frank, och därefter ”nordamerikanerna” – hade helt motsatta uppfattningar om den sino-sovjetiska konflikten. Denna fick betydande effekter på den trotskistiska rörelsen, liksom på arbetarrörelsen i dess helhet och på massrörelserna.

Under åren 1959-1960, då den sino-sovjetiska konflikten öppet började visa sig som en konflikt mellan två partier i vilka de politiska skiljaktigheterna intog första platsen, reagerade Internationalen nästan enhälligt med att ge ett kritiskt stöd åt Kina, vars ståndpunkter i ett visst antal grundläggande frågor (den koloniala revolutionen, fredliga och parlamentariska vägar, fredlig samexistens m.m.) var progressiva i förhållande till Sovjetunionens. På den sjätte kongressen, strax efter de åttioen kommunist- och arbetarpartiernas konferens och efter det att Kina och Sovjetunionen gjort en kompromiss, var Internationalen enig i sin analys av den sino-sovjetiska konflikten. Pablo skrev i fängelset ett brev till kongressen:

> ”Oberoende av de olika skiftningarna i denna kris, oberoende av dess eventuella upp- och nedgångar, kan man se att brytningen mellan den i egentlig mening opportunistiska högerflygeln (Sovjetunionen) och den centristiskt inriktade flygeln (kineserna) är djup och varaktig . .”

Men mot mitten av år 1960 uppstod meningsskiljaktigheter i Internationalen om den sino-sovjetiska konflikten. Efter det att Posadas hade brutit med Internationalen identifierade han inte bara sina ståndpunkter nästan fullständigt med kinesernas, han förklarade till och med att han hade inspirerat dem. Vi vet att Moskva, genom att förvrida vissa av Mao Tsetungs uttalanden om atomvapnen, lögnaktigt försökte beskylla honom för att önska ett atomkrig. Men Posadas tvekade inte att driva saken till ytterlighet genom att förklara att det var nödvändigt för Sovjetunionen att genomföra ett preventivt atomkrig för att säkerställa världsrevolutionens seger. Han upprepade även kinesernas angrepp på Castro och byggde på dem ytterligare.[4] Medan den överväldigande majoriteten inom Internationalen höll fast vid sina ståndpunkter, så ändrade Pablo sina fullständigt: Han identifierade kinesernas ståndpunkter med stalinismen och gav ett stöd, som var föga kritiskt, åt Chrusjtjov och framför allt åt jugoslaverna.

Den Internationella Kommittén

När man skriver om Fjärde Internationalens historia är det helt naturligt att ta upp de organisationer som bildade den Internationella Kommittén och även den Internationella Kommittén själv. Beträffande den sistnämnda beklagar vi att vi inte kan ge mer än några korta anmärkningar. En första svårighet härrör från det faktum att den i realiteten inte fungerade som en centraliserad organisation utan som en fraktion med föga fasta band mellan sina anhängare. Enligt uppgifter som vi fått från kamrater som deltog i den Internationella Kommittén, hade den få internationella sammankomster och dess ståndpunkter formulerades ofta efter utbyte av åsikter mellan Kommitténs sektioner, i form av dokument som härrörde från de nationella sektionerna. Därför kommer vi, efter att ha påmint om de tidigare nämnda förhållandena kring den Internationella Kommitténs bildande, att behandla de omständigheter som ledde till återföreningen.

Som vi sade, rådde det i början politiska meningsmotsättningar, i synnerhet om hur man skulle fatta innebörden av ”avstaliniseringen” när denna inleddes, och även misstro rörande den internationella ledningens roll i den kris som 1953 delade SWP i Förenta Staterna. Av olika skäl skedde aldrig något klargörande av denna fråga; under flera år utgjorde dessa misstankar – som framför allt gällde Pablos person – ett stort hinder för varje närmande. Men från och med 1956 bidrog den tjugonde partikongressen och den sino-sovjetiska konflikten till att föra de två organisationernas ståndpunkter ifråga om stalinismens kris närmare varandra.

Vad gällde den koloniala revolutionens problem, så hade den Internationella Kommitténs medlemmar och anhängare, framför allt de i Nordamerika och Latinamerika, gjort en erfarenhet i synnerhet av händelserna på Kuba, som i flera avseenden liknade Fjärde Internationalens erfarenheter av den algeriska revolutionen.

Även om majoriteten inom den Internationella Kommittén intog ståndpunkter som alltmer liknade majoritetens inom Internationalen, så fanns det också där en minoritet som kom att inta annorlunda, tydligt motsatta, ståndpunkter. Detta ledde till en splittring av den Internationella Kommittén i samband med återföreningen. Inom Kommittén förenade sig den engelska gruppen *Socialist Labour League* (SLL) och den franska *Organisation Communiste Internationale* (OCI) som, även om de inte intog identiska ståndpunkter i alla avseenden, förkastade de ovannämnda åsikterna till förmån för ultravänsteristiska ståndpunkter.

---

[4] Vi håller oss här till de politiska ståndpunkter som man finner i det som Posadas skrivit. Vi lämnar gärna åt sidan ett nytt drag i hans prosa, vilket tillkommit efter hans brytning med Fjärde Internationalen, nämligen hur han med största allvar driver kulten kring sin egen person. Denna kan bara drivas bra av honom själv ...

Den koloniala revolutionen existerar inte för dem. De koloniala länderna är kapitalistiska länder – något som är sant – och om det dessutom inte finns någon verklig proletär, marxistiskt revolutionär ledning, så kan det, enligt dem, inte förekomma någon socialistisk revolution i dessa länder, utan enbart förräderi av massrörelserna. De har en inskränkt bild av dessa länders bönder, vilka de identifierar med de relativt välbärgade bönderna i Västeuropa. Även om de åberopar sig på trotskismen, så förstår de inte revolutionens permanenta karaktär i dessa länder. När revolutionen segrade på Kuba, så ville de inte erkänna den. I en deklaration av SLL:s Nationella Kommitté kan man läsa att det på Kuba ägt rum ”en politisk revolution som fört över makten från en del av borgarklassen till en annan del av samma klass ... Sålunda har vi Kemal Ataturk, Chiang Kai-shek, Nasser, Nehru, Cardenas, Peron, Ben Bella ... och Castro.” ”Castors regim har inte skapat någon ny typ av stat”, som kvalitativt skiljer sig från Batistaregimen. Än idag anser SLL att Kuba är en borgerlig stat, och att Castro är en ledare av samma typ som Batista och Chiang Kai-shek!

Vad gäller avstaliniseringen så förnekar dessa grupper nästan helt den process som skett i Sovjetunionen efter Stalins död. Att tala om förekomsten av liberaliseringsåtgärder anser de vara en ”kapitulation” inför stalinismen. De är oförmögna att skilja mellan den ”liberalisering”, som i viss utsträckning ägt rum, och den ”demokratisering” som ingalunda existerar.

För dem har det i själva verket inte ägt rum några grundläggande förändringar i världen sedan 1938, då Fjärde Internationalen grundades och Övergångsprogrammet antogs. De håller sig till bokstaven i detta med en oerhörd rigiditet, och fördömer som kapitulanter de trotskister som strävar efter att förstå de nya förhållandena under vår epok och definiera en marxistiskt revolutionär politik som svarar mot dessa.

III. Internationalens återförening

En relativt utdragen period av kriser och splittringar kan visa sig vara förspelet till en period av återförening. Alla stora händelser under epoken – ”avstaliniseringen”, den sino-sovjetiska konflikten, de koloniala revolutionerna – hade inte bara medfört splittringar bland trotskisterna, de skulle också bidraga till att övervinna den allvarligaste splittringen, den som ägde rum 1953-54.

De politiska närmandena mellan majoriteten inom Fjärde Internationalen och majoriteten inom den Internationella Kommittén på så viktiga frågor som ”avstaliniseringen” och den koloniala revolutionen, likheten i erfarenheterna vad gäller Kuba och Algeriet, ställde med nödvändighet problemet om återföreningen, ty båda var medvetna om att rörelsens splittring – i en period då en ny uppgång för trotskismen började i världen – var till avsevärt förfång för de perspektiv som öppnade sig för Fjärde Internationalen. Kontakter inleddes 1961-1962. Vid dessa möten visade det sig att de närmanden som man hade kunnat konstatera i pressen verkligen var av allvarligt slag och att det inte verkade finnas några större politiska hinder för en återförening.

En kommission med samma antal ledamöter från båda sidor bildades av Fjärde Internationalen och den Internationella Kommittén i syfte att förbereda återföreningen på en gemensam kongress. Både inom Fjärde Internationalen och inom den Internationella Kommittén ville de som var motståndare till återföreningen och som företrädde en motsatt politisk linje (på den ena sidan Pablofraktionen, på den andra SLL och OCI) att diskussionen om återföreningen skulle underordnas en diskussion om 1953 års splittring, om dess orsaker och om vilka som bar ansvaret. Från båda sidor vägrade majoriteten att anta ett sådant förslag. Ingen drömde om att förneka att en sådan diskussion kunde vara av intresse, men bara på villkor att den ägde rum inom en ram som gjorde det möjligt att nå fram till positiva resultat. Om det till grund för splittringen låg en orsak av principiellt slag, så skulle denna inte kunna

undgå att, i en eller annan form, ta sig uttryck i samband med stundens politiska problem – även under sextiotalet. Om splittringen huvudsakligen var produkten av konjunkturella faktorer (misstag i analysen eller perspektiven) eller organisationsmässiga, såsom vi trodde, borde dessa inte utgöra något hinder för återföreningen. Studiet av orsakerna till splittringen och av vem som bar ansvaret, borde ha en skolande karaktär; man kom även gemensamt överens om att denna fråga inte skulle tas upp under återföreningen och att den skulle studeras vid en senare tidpunkt, när återföreningen hade konsoliderats. Diskussionen skulle då kunna genomföras utan att bli ett hinder i organisationens verksamhet och utan att nödvändigtvis följa de avgränsningar som existerade under splittringsperioden. De som var för en återförening förstod mycket väl att det bakom minoriteternas förslag framför allt dolde sig en önskan om att utnyttja denna diskussion, inte för att befrämja återföreningen, utan för att än en gång rättfärdiga splittringen och, ännu värre, försäkra sig om dess bestånd.

Återföreningskongressen (Världsrevolutionens nuvarande dialektik).

Samtidigt som Internationalen förberedde sin sjunde kongress och den Internationella Kommittén en konferens för sina organisationer, arbetade den gemensamma kommissionen på återföreningen. Denna skulle genomföras på en gemensam kongress som skulle hållas omedelbart efter de två ovannämnda mötena. Den gemensamma kommissionen förberedde de dokument som skulle ligga till grund för den gemensamma diskussionen.

Sålunda hölls i juni 1963, efter Internationalens kongress och den Internationella Kommitténs konferens, återföreningskongressen vid vilken tjugosex länder var representerade. Till denna återföreningskongress hade även Posadas tendens kallats – den svarade inte på inbjudan – och SLL och OCI, som vägrade att delta. De två mötena avhölls, en gemensam kongress proklamerade därefter återföreningen, antog formellt de texter som hade röstats igenom på de två mötena och utsåg den nya förenade ledningen. Den minoritet som leddes av Pablo presenterade ett motdokument om den internationella situationen och Fjärde Internationalens uppgifter; den fick representation i de ledande organen.

Kongressen beslöt att inleda en kampanj för befrielse av Hugo Blanco som hade arresterats kort innan och som hotades av en dödsdom.

På världskongressen hade man denna gång försäkrat sig om representation från den ceylonesiska sektionen, men man erfor att situationen inom sektionen var dålig och att den ceylonesiska delegaten bara representerade en minoritet inom ledningen. Vi skall längre fram återkomma till vad som hände med denna sektion.

Kongressen anslog en hel dag åt att diskutera den algeriska frågan i vilken Pablo hade lagt fram en rapport. Kongressen var enig i att se avsevärda möjligheter för att den algeriska revolutionen skulle utvecklas mot en socialistisk revolution, på samma sätt som Kuba, och beslöt att anstränga sig till det yttersta för att mobilisera Internationalen och dess sektioner till förmån för den algeriska revolutionen.

Kongressen antog, såsom bas för återföreningen, ett aktstycke i sexton punkter,[5] som i koncentrerad form formulerade trotskismens grundläggande ståndpunkter. Det hade förut antagits av Socialist Workers Party i Förenta Staterna, som på detta sätt velat manifestera sitt totala stöd åt återföreningen, som den inte kunde ansluta sig till på det formella organisationsplanet, på grund av den imperialistiska amerikanska ”demokratins” legala bestämmelser.

Förutom resolutionen om den internationella politiska situationen, antog kongressen två viktiga politiska dokument. Det ena behandlade den sino-sovjetiska konflikten och situationen

[5] Se bilaga nr 1 nedan (”Återföreningens teoretiska och politiska grunder”)

i Sovjetunionen och i de andra arbetarstaterna. Det andra ägnades världsrevolutionens nuvarande dialektik.

Texten om stalinismen gav en helhetsbild av dennas sönderfall. Den undersökte utförligt de skiljaktigheter som hade manifesterat sig i den sino-sovjetiska konflikten och genomförde en minutiös kritik av båda sidors ståndpunkter. Den undersökte också de uppdelningar som hade ägt rum i de andra kommunistpartierna. Den analyserade bland andra den kubanska ledningen, vars allmänt progressiva ståndpunkter den underströk, samtidigt som den noterade begränsningen av dess horisont ifråga om Latinamerikas problem. Texten studerade också utförligt situationen i arbetarstaterna, där nya motsättningar framträdde, och även riktningar som dolde en oppositionell potential. Texten studerade Jugoslavien som ett särskilt fall, där inriktningen i viktiga avseenden hade varit mer korrekt än i de andra arbetarstaterna, men där den extrema decentraliseringen och accepterandet av marknadens fria spel innehöll mycket allvarliga faror. Dokumentet formulerade åter de väsentliga punkterna i ett handlingsprogram, som skulle göra det möjligt för den trotskistiska rörelsen att ingripa i stalinismens kriser och finna stödpunkter inom arbetarstaterna.

Kongressens viktigaste dokument ägnades ”världsrevolutionens nuvarande dialektik”. Det formulerade de slutsatser som den överväldigande majoriteten av världens trotskister hade dragit till följd av de oerhörda omvälvningar som hade inträffat under efterkrigstiden.

Texten började med att belysa det faktum att världsrevolutionen hade utvecklats från Sovjetunionen mot de koloniala länderna, och inte, som man länge hade förutspått, mot de ekonomiskt utvecklade kapitalistiska länderna. Det visade att den process som hade fört revolutionen till periferin innan den nått hjärtat av det kapitalistiska systemet ingalunda var en ödesbunden process, utan väsentligen resultatet av de traditionella arbetarledningarnas, de socialdemokratiska och stalinistiska, förräderi.

Dokumentet visade därefter att världsrevolutionen under vår epok utspelades på tre fronter, som var och en hade sina särskilda karakteristika: den, så att säga klassiska, proletära revolutionen i de utvecklade kapitalistiska staterna; den koloniala revolutionen i de underutvecklade kapitalistiska staterna där den tenderade att omvandla sig till permanent revolution; den antibyråkratiska politiska revolutionen i arbetarstaterna. Dokumentet underströk att det inte rörde sig om en enkel addition av de tre sektorerna, eftersom världsrevolutionen utgör en helhet där de olika delarna utövar en ömsesidig påverkan på varandra. Texten ägnades därför till största delen åt studiet av kännetecknen hos var och en av dessa sektorer och deras ömsesidiga påverkan på varandra.

Men dokumentet begränsade sig inte till en undersökning av världsrevolutionens ”objektiva” förutsättningar, det behandlade på ett inte mindre noggrant sätt de subjektiva villkoren. Samtidigt som det erinrade om nödvändigheten av revolutionära ledningar, en uppgift som Fjärde Internationalen uppställt för sig ända sedan sitt grundande, svarade det på en fråga som rests av många militanter, som visat varken medveten fientlighet gentemot Fjärde Internationalen eller fientlighet gentemot nödvändigheten av ett på samma gång centraliserat och demokratiskt parti. Denna fråga är: varför har Fjärde Internationalen inte utvecklats till en massorganisation? Varför har den inte lyckats med detta efter det att den tillbakagångsperiod för arbetarrörelsen, som sträckte sig från 1923 till 1943, tagit slut? Dokumentet undviker inte frågan. Det visar hur nazismens nederlag, som i stor utsträckning säkerställdes av de sovjetiska arméerna, omedelbart var till fördel för de stalinistiska ledningarna. Arbetar-militanterna hade vid slutet av Första Världskriget varit indignerade över den Andra Internationalens förräderi, som hade tvingat dem att döda varandra i ett imperialistiskt krig och de svarade på Tredje Internationalens appell. Kombinationen under Andra Världskriget av ett mellanimperialistiskt krig med ett krig för försvar av Sovjetunionen mot hitlerismen

hade gett upphov till annorlunda känslor och en politisk förvirring vid slutet av detta krig. Dokumentet visar också hur Internationalen i sin utveckling stött på många och avsevärda hinder – stalinismens kris utvecklade sig under oerhört komplexa förhållanden, medan de länder där de största marxistiska traditionerna fanns genomgick en fas av politisk apati inom arbetarklassen – hinder som emellertid inte hindrat detta framåtskridande att ske med allt större säkerhet, allteftersom de gamla ledningarna förbrukades.

Dokumentet[6] slutade med att oerhört kraftigt slå fast att Fjärde Internationalen, i världen av idag, med större nödvändighet än någonsin behövs, sådan den är, för att förbereda morgondagens massinternational. Såvitt vi vet har ingen försökt att kritisera eller ens att delvis eller indirekt svara på detta dokument.

Attackerna mot den återförenade Internationalen (splittringsgrupperna)

Återföreningskongressen hade gjort slut på en organisatorisk situation som skärpte de centrifugala krafter som verkade på Internationalen, men dessa hade inte försvunnit och svårigheterna på detta område hade inte övervunnits genom återföreningen.

I den återförenade Internationalen mötte majoriteten av de organisationer, som hade enats, inga svårigheter sinsemellan, inte ens av sekundärt slag. Tvärtom tvingades de att försvara Internationalen gentemot dem, som inte velat delta i återföreningen, och under flera månader gentemot den fraktion inom Internationalen som leddes av Pablo. Återföreningen utgjorde för dessa grupper ett steg, som i det långa loppet hotade deras existens, och det var nödvändigt för dem att försöka bryta den vid det tillfälle då den fortfarande var svag.

Kongressen hade återförenat den överväldigande majoriteten av de trotskistiska styrkorna. Posadasfraktionen skulle snabbt reduceras till en enda grupp i Argentina, som hade någon betydelse; på alla andra ställen kan medlemmarna räknas på ena handens fingrar. När Pablofraktionen, ungefär ett år efter kongressen, offentligt bröt med Internationalen, var den också numeriskt mycket svag. De enda till medlemsantalet någorlunda stora organisationerna utanför Internationalen är SLL i Storbritannien (England) och OCI i Frankrike. Men det som var uppenbart inom Internationalen var det inte utanför den, där existensen av dessa grupper manifesterade sig genom tidningar vars innehåll till stor del var riktat mot Internationalen.

Vi har redan visat Healy- och Lambertgruppernas sekteristiska ståndpunkter och det är inte nödvändigt att ytterligare gå in på dem. Egendomligt nog fortsatte de att angripa Internationalen för ”pablism” flera år efter Pablos brytning, mycket mer än de angrep Pablo själv, som de ignorerade från det ögonblick då han bröt med Internationalen. Det var inte Pablo och hans idéer som bekymrade dem, utan Internationalen och dess sektioners existens och aktivitet. De gjorde stort väsen av en internationell konferens som deras kommitté höll i april 1966 och som syftade till en ”rekonstruktion” av Fjärde Internationalen. Denna konferens hade ingen framgång och slutade med en brytning med dem som hade kommit som observatörer.

Posadasgruppen hade skadat Internationalen framför allt i Latinamerika där den, i synnerhet för kubanerna, felaktigt representerade trotskismen, Fjärde Internationalen. Det var till en del de felaktiga ståndpunkter, som han hade försvarat, som låg till grund för Castros angrepp mot Fjärde Internationalen och även mot andra revolutionära tendenser under Trikontinentalkonferensen i januari 1966 i Havanna. Utan att ett ögonblick ge vika i sin verksamhet för försvar av den kubanska revolutionen bemötte Fjärde Internationalen med fasthet, men utan överord, Fidel Castros antitrotskistiska tal. Vi kunde konstatera att detta gav resultat när

[6] Se utdrag, bilaga nr 2 (nedan)

Havannaradion följande år, på årsdagen av denna deklaration, sände Castros tal, men uteslöt den del som riktade sig mot Fjärde Internationalen och de andra revolutionära riktningarna.

Den kamp som Pablo och medlemmarna av hans fraktion engagerade sig i genast efter kongressen varade flera månader, under vilka de ofta övergick från ett ämne till ett annat. Efter det nederlag, som den franska arbetarklassen led i och med de Gaulles maktövertagande, var det den algeriska revolutionens utveckling under de år som föregick erövrandet av självständigheten och som följde omedelbart efter, som hade stor betydelse för utvecklingen av Pablos åsikter. Han såg, med rätta, analogierna mellan den algeriska och den kubanska revolutionens utveckling och, följaktligen, hoppet om en segerrik socialistisk revolution i Algeriet. Det existerade inga skiljaktigheter med honom på denna punkt. Men i och med att han, å ena sidan, mer och mer förlorade kontakt med Fjärde Internationalen och, å den andra, satte falska förhoppningar till sina personliga möjligheter att ingripa inom ledningen för den algeriska rörelsen, så blev slutresultatet att han egentligen inte utvecklade någon internationell politisk linje. opportunistisk eller sekteristisk – han intog vid denna tid ståndpunkter på impressionistiskt vis och förändrade dem ibland i grunden inom mycket kort tid.[7] Istället utvecklade han en attityd som förnekade nödvändigheten av en internationell organisation, som redan i samtiden fungerade på basis av den demokratiska centralismen. Han förde fram en uppfattning om Fjärde Internationalen, som han tidigare kraftigt hade fördömt, dvs. han förordade en federation av sinsemellan oberoende fraktioner, som inte agerade gemensamt annat än i de frågor där de var överens. Efter brytningen ägnade han sig framför allt åt att kommentera händelserna, ty hans uppfattningar var hädanefter aldrig inriktade på att bygga nya revolutionära partier, utan på att lita till massrörelserna, sådana som de är.

Den ceylonesiska sektionens degenerering

En av de svåraste frågor som den förenade ledningen ställdes inför gällde den ceylonesiska sektionen. Vi skall här gå igenom denna fråga i dess helhet.

Lanka Sama Samaja Party (LSSP) var en sektion av Fjärde Internationalen som uppvisade helt säregna kännetecken i förhållande till alla de andra sektionerna, både genom sitt ursprung, sin sammansättning, sitt sätt att fungera och sitt inflytande i det egna landet. I stor utsträckning berodde detta på vissa drag i den politiska och sociala situationen på själva Ceylon. Trots att Ceylon är granne med Indien så har denna ö inte haft någon borgerlig självständighetsrörelse, vilket fallet var i Indien genom Kongresspartiet, som till och med vågade organisera en resning mot den brittiska kolonialismen under andra världskriget, då denna stod inför sina största svårigheter. Kampen för Ceylons oberoende inleddes av unga intellektuella av borgerligt ursprung, vilka under sin vistelse vid de engelska universiteten under trettiotalet hade vunnits för de kommunistiska idéerna. Dessutom hade de mest framstående bland dem, som hade tagit intryck av den andra kinesiska revolutionens nederlag och sökt efter orsakerna till detta, fått kunskap om Trotskijs ståndpunkter ifråga om denna revolution och anslutit sig till den permanenta revolutionens teori. Vid sin återkomst till Ceylon skapade de LSSP och började organisera arbetarna i fackföreningar. Under kriget eliminerade de stalinisterna från LSSP, vilka på grund av alliansen mellan Sovjetunionen och den brittiska imperialismen vägrade att föra kampen mot kolonialismen. Repressionen slog ner på de ceylonesiska trotskisterna, de spärrades in, lyckades fly från fängelset och ta sig över till Indien, deltog i detta lands kamp och bidrog till att där grunda den indiska sektionen

[7] Låt oss bara nämna några exempel på hans mest impressionistiska ställningstaganden: han räknade med en snabb reträtt av imperialismen från Vietnam i början av 1965, vilket vittnade om en tilltro till den ”fredliga samexistensens” politik; i Jugoslavien såg han den ”politiska revolutionen” i samband med avsättningen av Rankovic, han ändrade abrupt ståndpunkt ifråga om Kina till förmån för Sovjetunionen, han gjorde ett antal politiska sicksack rörelser ifråga om Ceylon, etc.

av Fjärde Internationalen. Efter det att de återkommit till Ceylon gav dem deras attityd under kriget en enorm popularitet bland arbetarmassorna. Den ceylonesiska bourgeoisin, i synnerhet dess compradordel som var starkt knuten till den engelska kapitalismen, drog fördel av den senares reträtt och blev 1948, i kölvattnet på Indien, självständig, utan att ha fört den minsta kamp för detta. Denna compradorbourgeoisis parti, UNP (Det Förenade Nationella Partiet), tog makten. LSSP steg vid detta tillfälle upp som det andra partiet på ön, arbetarnas parti. Detta parti, som hade eliminerat stalinisterna inom sig och anslutit sig till Fjärde Internationalen, härrörde sålunda inte, som Fjärde Internationalens andra sektioner, från kriser och strider inom arbetarrörelsen mot de gamla ledningarna. Det var resultatet av ett djärvt handlande från en samling unga revolutionära intellektuella som hade varit de första på Ceylon att organisera arbetarklassen och hävda landets oberoende mot den brittiska imperialismen.

I spetsen för partiet återfanns ett lag där majoriteten bestod av män som Colvin R. de Silva, Leslie Gunawardene, Bernard Soyza, Doric de Souza, Edmund Samarakkody, män av stor intellektuell kaliber och militans. I ledningen fanns också andra element, som N. M. Perera, som var mycket mindre intresserade av teoretiska frågor, som var opportunistiska till sin karaktär och vars auktoritet grundade sig på ett systematiskt fackligt arbete; dessa element hölls i schack av den ledande kärnan. Partiets bas utgjordes av arbetare som var mycket hängivna sin klass, mycket militanta; men, på grund av objektiva orsaker, fanns det från början en mycket stor skillnad mellan ledningens politiska skolning och basens. Den stora majoriteten av arbetarna kan inte engelska, och på grund av bristen av lämpligt material på singhalesiska eller tamiliska för den politiska skolningen, hade den bara en rudimentär uppfattning om marxismens principer och Trotskijs och Fjärde Internationalens teorier. Till största delen var LSSP inte verkligt trotskistiskt till sitt ursprung. Det genomgick också inre stridigheter; småborgerliga element bekämpades och eliminerades av LSSP:s ledning. Under flera år handlade ledningen för LSSP som en verklig revolutionär ledning, som strävade att föra sin organisation mot trotskismen. Den intog en mycket avancerad attityd den betydelsefulla dagen 12 augusti 1953, då en ”hartal” (generalstrejk) paralyserade landet, och opponerade sig senare mycket modigt mot de kommunalistiska strömningar som vid ett tillfälle satte de två huvudnationaliteterna på Ceylon upp mot varandra.

Trots sina intellektuella kvaliteter var emellertid medlemmarna av denna ledning inte utan svagheter. Partiet hade inte en verklig bolsjevikisk organisationsstruktur, dess kongresser var i själva verket allmänna församlingar i vilka vältaligheten ibland vägde tyngre än värdet hos de politiska argumenten. När organisationen efter en viss tid hade vunnit en del valframgångar, negligerades den politiska skolningen till förmån för en ytlig aktivism, och man såg parlamentaristiska tendenser utvecklas inom partiet, vilka ledningen, trots att den konstaterade dem, inte bekämpade tillräckligt innan den själv, så småningom, blev påverkad av dem. Och även om partiet hade en solid arbetarbas, så hade det knappast vunnit fotfäste bland massorna på landsbygden, som utgjorde majoriteten av öns befolkning, och hade knappast något program för dessa. Detta skulle sedan bli en av huvudorsakerna till dess politiska förvirring. Under lång tid hade det bara hållit sig till de singhalesiska arbetarna (arbetare i Colombos hamn, transportarbetare, lägre anställda). Det var med svårighet det lyckades tränga in i den viktigaste delen av Ceylons proletariat, plantagearbetarna, som utgjordes av indier. Dessa hade förr ”importerats” av britterna för deras behov och hade sedan dess inte något medborgarskap, vare sig ceylonesiskt eller indiskt.

Internationalen hade vid flera tillfällen för LSSP:s ledare understrukit dessa svagheter och nödvändigheten av att komma till rätta med dem. Men dessa ansträngningar kom att begränsas till de medlemmar som förstod engelska och – med de förhållanden som rådde inom partiet – till dess mest avancerade del, dvs. dess ledning. Under flera år var det bara UNP och

LSSP som stod emot varandra på det nationella planet. Men under femtiotalet bildades Sri Lanka Freedom Party (SLFP) genom en splittring av UNP. Till LSSP-ledarnas förvåning vann det en valseger 1956 som förde det till makten. I stället för att grundligt analysera orsakerna till denna valseger, trodde ledarna för LSSP, vilka mycket riktigt sade att SLFP var ett borgerligt parti som stödde sig på bredare skikt än UNP, att detta nya parti liksom UNP snart skulle förbrukas vid makten och att vägen dit därför skulle ligga öppen för LSSP.

Det var med detta perspektiv som LSSP gav sig in i valen i mars 1960, i vilka det hoppades vinna parlamentarisk majoritet. Det gjorde enorma ansträngningar inför dessa val, därför blev också dess nederlag desto kännbarare. Från och med denna stund fann sig ledningen för LSSP politiskt desorienterad. Den började vackla politiskt, inflytandet från N. M. Perera, som allt öppnare förde fram reformistiska ståndpunkter, började ge sig tillkänna. Strax efter valet föreslog han att LSSP skulle gå i regeringskoalition med SLFP. Detta förslag tillbakavisades, men LSSP:s parlamentsgrupp röstade i praktiken för förtroende åt SLFP:s borgerliga regering. Den Fjärde Internationalen desavouerade offentligt detta agerande (se sid. 84).

När massorna efter en tid gick i aktion mot den nya regeringens åtgärder, gick LSSP över i oppositionsställning, men utan att ha gjort någon allvarlig självkritik på sin tidigare inställning. SLFP:s relativa konsolidering vid valen 1960 fick som resultat att den accentuerade LSSP-ledningens obeslutsamhet. Den skulle oundvikligen få lida av följderna av sin underlåtenhet att ta sig an den ceylonesiska landsbygdens frågor. Den förstod inte att detta nya borgerliga parti, till skillnad från det compradorstödda UNP, stödde sig på den ”nationella bourgeoisin” och att det hade lyckats vinna ett stöd bland de massor på landsbygden, som LSSP hade negligerat. Emellertid ägde ännu en partiell svängning åt vänster rum i partiet 1962-63, då massorna på nytt gick till aktion. Det bildade, tillsammans med det ceylonesiska kommunistpartiet och en småborgerlig organisation med radikal inriktning (MEP), den s.k. Förenade Vänsterfronten (United Left Front), som mötte stort gensvar bland de ceylonesiska massorna och som, om det inte varit för otillräckligheten i dess program, skulle kunnat bilda utgångspunkt för en utomparlamentarisk kamp om makten. Men en kamp som bara förs till hälften får de allvarligaste konsekvenserna.

I ledningen lyckades N. M. Perera, som under lång tid fått underkasta sig de andra ledande kamraternas intellektuella inflytande och politiska styrka, befria sig från deras kontroll på grund av deras vacklan. Ledningen, som var desorienterad, konfunderad, splittrades. Huvudkärnan med Colvin R. de Silva och Leslie Gunawardene intog därvid en försonligare attityd till SLFP, medan en annan del, med Edmund Samarakkody och Bala Tampoe, försvarade i princip korrekta ståndpunkter men i en politisk form som Internationalen bedömde som sekteristisk och föga ägnad att vinna basen mot partiets glidning åt höger. I denna svåra situation gav sig N. M. Perera, partiet ovetande, in i förhandlingar med premiärministern, och krävde därefter en omedelbar extra partikongress för att ta ställning till de förslag om regeringskoalition som premiärministern hade givit honom. Den ceylonesiska organisationen hade vid detta tillfälle nått ett framskridet stadium av politiskt sönderfall. På kongressen tillbakavisade omkring 25 % av medlemmarna av princip varje deltagande i regeringen, varje deltagande i den borgerliga makten. Det gamla laget Colvin R. de Silva–Leslie Gunawardene, som hade lett partiet under tjugofem år, erhöll, på ett ändringsförslag till Pereras resolution, bara tio procent av rösterna och hade vid den sista röstningen bara kvar fyra till fem procent av dessa. Resten gick till Perera som blev organisationens herre och gick in i regeringen tillsammans med vissa av sina vänner.

Efter det att den sjätte världskongressen hade fördömt röstandet för budgeten 1960, ett fördömande som kom att få ett oberoende stöd från det amerikanska SWP genom dess offentliga ställningstagande i *The Militant*, hade ledningen för LSSP på ett mycket ofullständigt sätt korrigerat sin inriktning; dess vacklan manifesterade sig senare på nytt.

Internationalen försökte genom talrika ingripanden mera kraftfullt och fullständigt rätta LSSP:s linje. På sjunde världskongressen, som föregick återföreningen av Internationalen, representerades Ceylon av kamrat Samarakkody. Vid detta tillfälle hade vänstern, till vilken han hörde, avskilt sig från ledningens centristiska majoritet, utan att den bedömde det som nödvändigt att redan organisera sig som fraktion för att föra striden. LSSP hade just bildat den Förenade Vänsterfronten. Kongressen sände LSSP ett långt brev, i vilket den underströk otillräckligheten med denna politik i fyra fundamentala avseenden:

a) en otillräcklig kritisk analys av misstaget 1960;
b) den bristande klarheten i fråga om den Förenade Vänsterfrontens utomparlamentariska natur och möjligheter i förhållande till dess parlamentariska aspekter;
c) frånvaron av varje offentlig kritik av de allierades (kommunistpartiet och MEP) opportunistiska politik;
d) underlåtenheten att integrera de tamiliska plantagearbetarnas fackliga organisationer i den Förenade Vänsterfronten.

När det Förenade Sekretariatet senare, den 23:e april 1964, informerats om N. M. Pereras åtgärder, fördömde det dem och förklarade att ett godtagande av denna politik skulle vara förräderi. Vid den kongress, som hölls i Colombo den sjätte och sjunde juni samma år, fördömde Fjärde Internationalens delegat koalitionspolitiken inför kongressen. Inför hela den offentliga opinionen på Ceylon, som följde kongressen, förklarade han att denna politik, om den antogs, skulle framkalla en brytning mellan organisationen och Internationalen. Det Förenade Sekretariatet genomförde brytningen omedelbart efter röstningen.

Anhängarna av Fjärde Internationalen samlade sig efter kongressens röstning för att återupprätta den trotskistiska organisationen. Tyvärr hade trotskismen på Ceylon tilldelats ett hårt slag, och sedan dess har den trotskistiska rörelsen inte återvunnit någon stabil grund i detta land.

Internationalens kampanjer (den andra kongressen efter återföreningen)

Den förenade ledningen för internationalen behövde lyckligtvis inte bara ägna sig åt inre svårigheter och attacker från fientliga grupper. Hela den trotskistiska rörelsen var engagerad i aktiviteter som blev allt mer omfattande och som konsoliderade återföreningen och förberedde ett uppsving för Internationalen.

Internationalen startade en kampanj för försvar av de fängslade polska revolutionärerna, i synnerhet två unga ledare, Modzelewski och Kuron, som hade varit språkrör för vänsterriktningar vid universitetet i Warszawa. Den säkerställde publiceringen av deras ”öppna brev till det polska arbetarpartiet”, som var den antibyråkratiska revolutionens första dokument från en arbetarstat sedan Trotskijs och Vänsteroppositionens tid. Den gav också kännedom om de ståndpunkter som intogs av kommunister, som från vänster kritiserade den politik som fördes av de jugoslaviska kommunisternas Förbund. För första gången på många, många år kom det revolutionärt marxistiska tänkandet att artikuleras i länder där stalinismen hade utövat ett nästan fullständigt herravälde, eller där en högerinriktad ledning hade härskat. Fjärde Internationalen lyckades dessutom att vid flera tillfällen offentliggöra ståndpunkter och dokument från kritiska element också i Sovjetunionen. Dessutom gav den helt nyligen världens arbetaropinion kännedom om ståndpunkterna hos en vänsterriktning i Tjeckoslovakien.

Fjärde Internationalen ingrep på flera sätt i den sino-sovjetiska konflikten. Alla sektioner utnyttjade de möjligheter som erbjöds dem för att öva inflytande på de kommunistiska partiernas kris. När den sino-sovjetiska motsättningen hårdnade anklagade båda ledningarna – kineser och ryssar – varandra för att spela under täcket med Fjärde Internationalen.

Vi har redan nämnt försvaret av Kuba. I samband härmed måste vi understryka att de latinamerikanska trotskisternas verksamhet i stor utsträckning bidrog till att göra kubanernas inställning till trotskismen klarare. I samband med det kongressbeslut som vi redan nämnt inleddes en internationell kampanj för försvar av Hugo Blanco, trotskistisk militant och ledare för de peruanska bönderna. Denna kampanj fick, efter en något trög början, en avsevärd omfattning. Solidaritetsförklaringar kom från alla håll, möten, manifestationer mångfaldigades i flera städer i alla delar av världen. Denna kampanj blev så stark att den även kom att beröra reformistiska fackföreningar och organisationer lierade med kommunistpartierna. Aldrig förut hade Internationalen fört en sådan världskampanj. Den kom visserligen att kombineras med en utveckling av den objektiva situationen, först i Latinamerika, och sedan i Vietnam, som tillförsäkrade den en breddning av dess publik. Denna kampanj medförde genast flera bakslag för processen, där Hugo Blanco genomförde ett magnifikt försvar. Kampanjen lyckades avvärja hotet om en dödsdom, som säkerligen skulle uttalats av domstolen på grund av de åtalspunkter som riktats mot Hugo Blanco, om inte världsopinionen hade väckts och mobiliserats.

Redan i början av år 1965, dvs. omedelbart efter det att den amerikanska upptrappningen i Vietnam hade inletts, kallade Internationalen på alla sina sektioner, på hela avantgardet, för att inleda aktioner till hjälp för den vietnamesiska revolutionen.

Mindre än två år efter återföreningen beslöt man sammankalla en världskongress. Vid denna kongress, som hölls i december 1965, var tjugofem länder representerade genom ett sextiotal deltagare. Återföreningen visade sig där ha genomförts under goda förhållanden och de centrifugala krafterna till stor del övervunnits. Organisationen kunde vända huvuddelen av sina krafter utåt och utarbeta sin politik under mer normala förhållanden.

Kongressen lade i första hand tonvikten vid försvaret av Vietnam. Då den ägde rum alldeles efter de svåra nederlagen för massorna i Brasilien och Indonesien, proklamerade kongressen med kraft nödvändigheten av att mot imperialismens globala strategi ställa en världsstrategi för den socialistiska revolutionen. I en appell förklarade den:

> ”Kommunistiska arbetare, medlemmar av kommunistpartierna, arbetare, ungdomar, och intellektuella i arbetarstaterna: släpp lös och utvidga er kamp för att tvinga Kreml att sluta sitt tvetydiga köpslående med den imperialistiska angriparen i samma ögonblick som den bara beviljar den Demokratiska Republiken Vietnams heroiska massor och FNL i Syd-Vietnam en usel hjälp i småportioner. För i millioner vidare slagordet: ‘Flygplan, raketer åt det vietnamesiska folket!”‘
>
> ”Arbetare, fattigbönder, nationalistiska militanter i de halv-koloniala länderna: res er beslutsamt mot imperialismen, slå mot den överallt på samma gång. Dra fördel av att den har engagerat sina huvudsakliga styrkor i Vietnam för att mångfaldiga de nya fronterna och slå ner dess lakejer och drängar överallt där förhållandena är gynnsamma.”
>
> ”Arbetare i hela världen: tvinga ledarna för alla massorganisationer, alla de ledare i arbetarstaterna som gör anspråk på att tala i socialismens namn, att bilda en orubblig antiimperialistisk enhetsfront, som kommer att tvinga imperialismen tillbaka genom de fruktansvärda slag som kommer att tilldelas den!”

Förutom en politisk resolution, i vilken några väsentliga punkter behandlades, däribland krisen inom vissa ledningar för den koloniala revolutionen – en kris som hade medfört en följd av allvarliga nederlag – och de nya oppositionella riktningar som hade manifesterat sig i Förenta Staterna, diskuterades och antogs flera dokument vid denna kongress.

Kapitalismens utveckling i Västeuropa och de revolutionära marxisternas uppgifter utgjorde ämnet för ett av dokumenten. Det analyserade utförligt den ekonomiska situationens utveckling – som uppvisade olika karaktär i de olika länderna – och motsättningarna i den Gemensamma marknaden. Det underströk tendenserna mot en ”stark stat” och de hinder som dessa

mötte. Det noterade uppkomsten av reaktionära riktningar och rasistiska tendenser som exploaterade immigrationen av utländska arbetare, ofta färgade, i flera länder. Detta dokument pekade på de gamla socialdemokratiska eller stalinistiska ledningarnas grundliga degenerering och de faror att integreras som allt mer hotade de fackliga organisationerna. Det noterade att vänstertendenserna i de länder där arbetarrörelsen dominerades av socialdemokratin hellre manifesterade sig inom den fackliga rörelsen, på grund av att en del av den fackliga byråkratin är tvungen att spela en oppositionsroll för att inte förlora varje existensberättigande inför arbetarna. Slutligen förklarade det – i motsats till flera riktningar, som i teorin behöll revolutionära ståndpunkter men visade sig helt skeptiska när det gällde den nuvarande perioden – att kapitalismens motsättningar, även inom ramen för neo-kapitalismen, var så stora att massornas defensiva ekonomiska kamp vid vissa tillfällen kunde övergå i offensiva strider för övergångskrav och i en revolutionär situation med upprättande av dubbelmaktsorgan. Det var utifrån dessa bedömningar och med hänsyn till den internationella situationen som ett särskilt övergångsprogram för varje land borde formuleras.

Dokumentet om ”den sino-sovjetiska konflikten och krisen inom den internationella kommuniströrelsen” undersökte för det första en fråga som hade rests från flera håll, nämligen: hade Kina genomgått en stalinistisk period (och mer allmänt: måste varje efterbliven arbetarstat med nödvändighet genomgå en sådan stalinistisk period?). Det svarade nekande på denna fråga, visade på skillnaderna mellan maoismen och stalinismen och förde åter fram Trotskijs synpunkt om att stalinismen var en form av byråkratisering som skulle förbli unik, eftersom den berodde på en samverkan av omständigheter som aldrig skulle upprepas mer i historien. Denna text genomförde en detaljerad undersökning av de prokinesiska partierna och grupperna å ena sidan, och de Moskvatrogna å den andra. Ett kapitel ägnades åt castrismen.

Ett omfattande dokument ägnades åt ”den afrikanska revolutionens framsteg och problem”. Omkring tio år hade gått sedan den tidigare kolonialismen hade givit plats åt nya strukturer. Dokumentet skilde mellan tre huvudsektorer: det Afrika där kolonialismen och rasismen ännu överlevde, det Afrika som har en klart neokolonialistisk struktur och det Afrika som undergår revolutionära omvandlingar.

Den första sektorn var huvudsakligen begränsad till södra Afrika. Den ställde inga särskilda teoretiska problem, de väsentliga återfanns i de uppgifter som ställdes av kampen, som där skulle få en enastående intensitet.

I den andra sektorn återfanns länder som Marocko, Tunisien, Libyen, flertalet av de forna franska kolonierna i Västafrika, Kongo, Sierra Leone, Nigeria, Etiopien, Somaliland, etc. Inte heller denna sektor ställde svåra teoretiska problem. Dess neo-kolonialistiska natur var fullständigt klar, och de revolutionära militanternas uppgifter kunde lätt formuleras.

Den tredje sektorn omfattade länder som Ghana, Zanzibar, Guinea, Mali, Egypten, Algeriet. Rent allmänt sett var detta länder, där självständigheten uppnåtts genom en masskamp, eller som hade genomfört antiimperialistiska och ibland antikapitalistiska åtgärder och som hade stått i spetsen för kampen mot det koloniala eller halvkoloniala systemet. Dokumentet omfattade en viktig del, som ägnades åt en beskrivning av det som hade hänt i dessa länder, deras utveckling, deras klassmässiga situation, de åtgärder som vidtagits, etc. Framför allt ägnades en viktig del åt den algeriska revolutionen, med särskild uppmärksamhet på den erfarenhet som affären Ben Bella givit och den nya situation som just uppstått några månader tidigare, genom statskuppen den 19:e juni 1965 som hade fört Boumedienne till makten. Dokumentet framhöll de motsättningar som existerar i dessa stater, och försökte formulera de villkor som skulle göra det möjligt att säkerställa ett masstryck som skulle kunna omvandla dem till arbetarstater.

Dokumentet slutade med ett kapitel som ägnades perspektiven, uppgifterna och några väsentliga slutsatser. Det belyste den afrikanska revolutionens specifika drag utifrån existensen av mycket efterblivna sektorer, konfrontationen mellan stamformer i upplösning och det tjugonde seklets socialistiska världsperspektiv, den ovanliga kombinerade utveckling som utmärker denna kontinent. Det visade på att man, även i fall av segrar säkerställda genom marxistiska revolutionärer, inte kunde finna enkla lösningar på dessa problem utan en mycket stor oegennyttig hjälp från arbetarstaterna. I synnerhet behövde de hjälp från arbetarstater som skapats i Västeuropas industrialiserade länder och i Nordamerika. Det ålade Internationalens militanter att bidraga till skolningen av afrikanska kadrer förmögna att skapa verkliga revolutionära partier.

Diskussionen om detta dokument var mycket omfattande, i synnerhet om den algeriska revolutionen, karakteristiken av Ben Bellas regering, karakteristiken av den egyptiska regimen, etc. Dokumentet godkändes av kongressen. Denna ansåg likväl att flera frågor i dokumentet borde ytterligare fördjupas, om det skulle kunna utgöra en god bas för arbetet, och beslöt att diskussionen om detta dokument skulle fortsätta efter kongressen och att frågan om den afrikanska revolutionen åter skulle sätta upp på nästa kongress' dagordning.

7. Vändningen i den internationella situationen (året 1968)

Redan vid kongressen i slutet av december 1965 kunde man märka tecken på förnyelse av sektionerna genom tillströmning av ungdomar; detta märktes redan av representationen på kongressen. Denna företeelse skulle komma att accentueras under de följande åren och ställa problem som till stor del var nya. Vi har nu i vår historieskrivning kommit fram till dagens politiska händelser.

Det var Vietnamkriget som på det mest obestridliga och avgörande sättet bidrog till att påskynda den vändning i världssituationen som mognade under täcket av den politiska apatin och stagnationen i Europa och den reformism som följde på ”avstaliniseringen” i arbetarstaterna. Som Marx sade: revolutionen, denna gamla mullvad, gräver obönhörligt sina gångar, tills marken en vacker dag är underminerad och brister. Andra företeelser spelade också en gynnsam roll för svängningen i situationen, t.ex. ”kulturrevolutionen” i Kina, trots de överdrivna former som den tog vid flera tillfällen. Utlysandet av det kinesiska kommunistpartiets kommande kongress visar att kulturrevolutionen i grund och botten syftade till att ersätta ett byråkratiskt förstelnat parti med ett annat, även det byråkratiskt, men mer aktivt. Denna operation genomfördes bland annat med hjälp av massmobiliseringar mot den gamla apparaten. Men hur många var det inte i de kapitalistiska länderna som såg dessa mobiliseringar och därigenom inspirerades till revolutionärt handlande!

Ett internationellt fenomen, förebudet om denna vändning av världssituationen, utgjorde aktiveringen av studenterna i de kapitalistiska länderna. Ända till dess hade det bara varit studenterna i de underutvecklade länderna som hade deltagit i massornas kamp. Det låg sanningen att säga inget förvånande i detta; de hade alltid spelat en viktig roll i den koloniala revolutionen. Men att kapitalistländernas studenter inträdde på den politiska arenan var ett nytt fenomen, som inte hade någon jämförbar motsvarighet ens i de borgerliga revolutionernas historia. Särskilda omständigheter spelade en roll i de olika länderna, men eftersom företeelsen var internationell, hade den med nödvändighet en gemensam objektiv bas. För första gången, och detta dessutom i en period som i det stora hela kännetecknades av goda ekonomiska konjunkturer, gick studenterna – inte svaga minoriteter utan stora massor – till attack mot universitetets strukturer, och därefter mot de sociala strukturerna själva, oberoende av de traditionella ledningarna. Olika tecken tydde också på ett uppvaknande av arbetarungdomen, även om det för tillfället var mindre markant än hos den studerande ungdomen; även här såg man tendenser till att söka sig vägar utanför de gamla arbetarledningarnas kontroll. Slutligen uppträdde en företeelse, som var ännu mer oväntad och ny, nämligen läroverksungdomens politiska uppvaknande. Internationalen förstod omedelbart den utomordentliga betydelsen av denna utveckling bland ungdomen.

Mycket snabbt kom sektionerna att engageras i ett propaganda- och agitationsarbete till förmån för den vietnamesiska revolutionen, med syftet att genomföra kraftfulla manifestationer, som skulle ha en reell verkan, till skillnad från fredsrörelsens eviga petitioner och framställningar. Detta var möjligt bara om man klart fastställde skillnaden mellan kravet på ”förhandlingar”, vilket formulerades av fredsrörelsen, detta instrument för Moskvas fredliga samexistenspolitik, och en revolutionär politik, som syftade till FNL:s seger, Vietnams seger.

Även den politik som fördes av Kina och dess anhängare bidrog – hur förvirrad den än var i vissa avseenden – till att överbrygga Kremls och dess satellitpartiers linje i hjälpen till den vietnamesiska revolutionen.

Ett av de värdefullaste bidragen till de revolutionära riktningarnas utveckling gav Che Guevara när han formulerade sin berömda paroll om ”två, tre, flera Vietnam”, en paroll för vars förverkligande han gav sitt liv.

De trotskistiska militanterna befann sig alltid i första ledet i de *ad hoc*-organisationer som bildades i flera länder, till att börja med i Förenta Staterna och Japan för att därefter utsträckas till flera länder i Västeuropa, med målsättningen att i en bred enhetsfront samla alla anhängare av massaktioner i Vietnamfrågan. De tog initiativ till de första manifestationerna för Vietnam i Västeuropa (Liége den 15 oktober 1966, manifestationerna i oktober 1967 i samband med Che Guevaras död, manifestationen i Berlin den 21 februari 1968). De står i spetsen för striden vid Berkeley och för alla antikrigsaktioner i Förenta Staterna. De garanterar sammanhållningen av den rörelse som för kampanjen i Storbritannien och lyckades genomföra en demonstration av hundratusen personer den 27 oktober 1968 i London.[1]

I samband med dessa aktioner för försvaret av Vietnam, knöt de trotskistiska organisationerna breda skikt av ungdomar till sig, vilka i sitt sökande efter en revolutionär politik, fick kunskap om sanningen om Oktoberrevolutionen, om Lenins och Trotskijs idéer, om den trotskistiska rörelsen. De trotskistiska organisationerna, i synnerhet de i Västeuropa och Förenta Staterna som hade fått utstå långa år av överansträngning och upplösning, tillfördes nu nytt blod och drog fördel av en förnyelse, som var större än någonsin.

Det var oundvikligt att ett sådant fenomen skulle framkalla sekteristisk kritik – man rekryterar studenter, inte arbetare, etc. Oberoende av det faktum att avantgardeorganisationer, som den trotskistiska rörelsen, inte har någon anledning att underlåta att ingripa och rekrytera i en miljö där den tror sig kunna finna värdefulla intellektuella krafter, som är oundgängliga för arbetarrörelsen, förtjänade den företeelse, som allmänt manifesterade sig i de utvecklade kapitaliststaterna, en analys, ty den var utmärkande för en ny social situation. De teknologiska framstegen, ekonomins behov och den nya utvecklingen inom vetenskaperna, framkallade en explosionsartad utveckling av universiteten, en så stor tillväxt av antalet studenter, att det medförde en kvalitativ förändring av deras sociala betydelse. Samtidigt var den plats i samhället för vilken studenterna förberedde sig inte längre densamma som tidigare. På universitetet, och till och med i läroverken, kom de studerande att hårt engageras av det kapitalistiska samhällets motsättningar. De var även de första att reagera på de nya motsättningarna i det neo-kapitalistiska samhället. Företeelsen fick en exceptionellt stor omfattning i Förenta Staterna, men samma tendenser uppträdde på andra ställen. Redan nu finns det i den imperialistiska högborgen omkring sex millioner studenter – räknat i procent av befolkningen blir det ett tal som inte är mycket mindre än böndernas. Dessa studenter är koncentrerade i universitetsstäder. Deras studier förbereder dem inte, som fallet var med de flesta tidigare, till att

---

[1] Aldrig har SLL-sekteristernas ståndpunkt framträtt i mer ömklig dager: de vägrade att ge sig in i gemensamma aktioner med ”småborgarna”, vilket under de rådande omständigheterna reducerade deras verksamhet till våldsamma attacker mot Fjärde Internationalen och dess anhängare, till rent verbala fördömanden av de reformistiska och stalinistiska ledningarna och ledde till deras fullständiga isolering under de stora massmanifestationerna. Efter att ha sänt flera hundra engelska ungdomar till Liège den 15:e oktober 1966 i syfte att fördöma Fjärde Internationalen, avstod de från att delta i demonstrationen den 27:e oktober i London, den kanske största massdemonstrationen i England sedan krigsslutet, under alla omständigheter den mest militanta. Denna demonstration mot Vietnamkriget var i själva verket också en vänsterdemonstration mot Wilsonregeringens allmänna politik, men SLL-sekteristerna fördömde den som en samling av småborgare och som ett ”bedrägeri”.

Vi tycker inte om att åberopa auktoritetsprincipen genom att bruka och missbruka citat; men ifråga om dessa sekterister, som bara svär vid ordet för att bättre kunna bekämpa andan, kan det ibland vara nyttigt att ge ordet åt klassikerna. Låt oss alltså höra vad Lenin skrev i *Radikalismen – kommunismens barnsjukdom*:

”Och då uppstår framför allt frågan: Varpå baseras disciplinen inom proletariatets revolutionära parti, hur prövas den och hur stärker den? För det första genom det proletära avantgardets medvetenhet och hängivenhet för revolutionen, dess uthållighet, självuppoffring och hjältemod. För det andra genom dess förmåga att förbinda sig med, närma sig till och, om ni så vill, till en viss grad smälta samman med de arbetandes breda massa, i främsta rummet den proletära, *men även den icke proletära arbetande massan*. För det tredje genom riktigheten i detta avantgardes politiska ledning ... (Lenins kursivering)”. Att till en viss grad smälta samman med en icke-proletär massa framhålls alltså som en riktig politik. Det krävdes Lenins hela djärvhet för att uttrycka det på detta sätt. Vad skulle våra sekterister ha sagt om dessa rader varit skrivna av oss, fattiga syndare?

efterträda sina fäder som kapitalister, industrimän, handelsmän eller som borgare med fria yrken (läkare, advokater etc.). De högt utbildade teknikerna kunde inte längre hysa hopp om att till lika stor del som tidigare nå de fåtaliga höga befattningarna i storföretagen. De var förutbestämda till att bli människor som levde av sitt arbete, som exploaterades av de stora kapitalistiska företagen eller av staten. Socialt hörde de hemma inom medelklasserna, och var, lika väl som arbetarna, hotade av arbetslöshet. I dessa så talrika studentskikt var samhällets många andra motsättningar särskilt kännbara. Det kapitalistiska utnyttjandet av de kunskaper de skaffade sig (vare sig det var inom naturvetenskaperna, med t.ex. atomenergins utnyttjande för militära mål, eller inom samhällsvetenskaperna, med målsättningar som var felaktiga eller som syftade till exploatering av andra människor), samhällets ohyggliga grymheter mot de mest förtryckta kategorierna (de koloniala massorna, de svarta etc.) fick dem att snabbt övergå från en kritik av undervisningen, som reformerades bara för att bättre kunna fylla sina alienerande funktioner, till kritik av de grundläggande orsakerna till de missförhållanden för vilka också de själva var offer.

Internationalen hade knappt påbörjat förberedandet av en ny världskongress, där, förutom världssituationens allmänna utveckling, mycket viktiga specifika problem, såsom den kinesiska ”kulturrevolutionen”, skulle tas upp, då den största vändningen i den internationella situationen efter krigsslutet inträffade.

Året 1968, som inleddes med det svidande nederlag som tillfogades amerikanerna genom den vietnamesiska Tetoffensiven – som ännu inte är avslutad när vi skriver dessa rader – kommer med säkerhet att gå till den socialistiska revolutionens historia som ett rikt skördeår. Två händelser framträder mycket markant: först och främst maj 68 i Frankrike; en studentrevolution utlöste en generalstrejk av tio millioner arbetare, vilken i sin tur drog med sig stora småborgerliga skikt i ett ifrågasättande – utan tidigare motsvarighet – av statens auktoritet, och även av den kapitalistiska äganderätten och talrika kapitalistiska institutioner; därefter det revolutionära uppsvinget i Tjeckoslovakien, som även det fick en omfattning och en kraft utan tidigare motsvarighet i en arbetarstat, under den första veckan av den sovjetiska militära ockupationen.

Till dessa händelser, för vilka det är svårt att finna tillräckliga ord, måste man lägga flera andra vars konsekvenser gick i samma riktning:

a) krisen för ledningen av den amerikanska imperialismens två partier och för det politiska system som dessa representerar, en kris som visade sig i presidentvalet (elimineringen av Johnson, den allmänna likgiltigheten gentemot både Nixon och Humphrey, frånvaron av politisk auktoritet hos bägge);

b) krisen inom den internationella kommunistiska rörelsen, där Moskva definitivt förlorade sin auktoritet som ”vägledare” inom denna så länge monolitiska och extremt hierarkiska församling;

c) den engelska labourregeringens nesliga misslyckande, ett misslyckande för det internationellt starkaste socialdemokratiska partiet, som hade stora förhoppningar riktade mot sig;

d) den latinamerikanska stadsbefolkningens inträde i rörelsen efter flera år av relativ passivitet, däribland i Mexiko, som av den inhemska bourgeoisin troddes vara det land på kontinenten som var immunt mot revolutioner av den latinamerikanska modellen.

De omvälvningar i situationen som framträdde under de två föregående åren, i synnerhet de unga generationernas inträde i leden, utanför de gamla apparaternas kontroll, ställde Fjärde Internationalens europeiska sektioner inför problemet om att ändra taktik. Så fort dessa företeelser uppträdde genomförde den trotskistiska rörelsen vissa taktiska justeringar. Detta gällde i synnerhet i Frankrike, redan under Algeriet-kriget, till följd av arbetarpartiernas

hållning till detta krig, men det var ännu bara fråga om partiella justeringar. Den omfattning som dessa förändringar tagit, och som lett till uppkomsten av vänsterströmningar inom kommunistpartierna som var tillräckligt starka för att bli faktorer i stånd att agera på den politiska arenan i flera länder, ledde redan år 1967 de europeiska sektionerna till att inleda en debatt om vilken taktik man borde tillämpa, en debatt som syftade till att genomföra en omvärdering av frågan om entrismen. Den öppna diskussionen på denna punkt kom att orientera sig mot en förändring av taktiken. Entrismen var det pris man måst betala på grund av den disproportion som existerade mellan de gamla ledningarnas hegemoni och svagheten hos avantgardet, som i praktiken var oförmöget att i sin verksamhet övervinna propagandagruppsstadiet. Möjligheten existerar redan nu att bilda organisationer som, fastän de fortfarande är minoritetsgrupper, likväl är förmögna till en viss handlingskraft inom vissa sektorer som kan få betydelse på det nationella planet. Å andra sidan hade den entristiska taktiken för snart femton år sedan – utifrån styrkeförhållandena vid denna tid – grundat sig på perspektivet att krisen i de gamla ledningarna skulle utvecklas i riktning mot bildandet av vänsterriktningar inom dem (se sid. 66). På grund av det långvariga välståndet kom även vänstern inom de traditionella organisationerna att undergå samma glidning åt höger som arbetarrörelsens massorganisationer i deras helhet. Det var bara i vissa fall som motsatsen inträffade. För oss rättfärdigar dessa få fall den tidigare taktiken.

Medan de som aldrig upphört att fördöma ”entrismen” kom att förtorka i sekterism, behöver vi efter maj 1968, som resultat av denna taktik, bara nämna skapandet av *Jeunesse Communiste Révolutionnaire* som skedde tack vare tillämpandet av entrism inom *Union des Étudiants Communistes* och som utgjorde trotskismens värdefullaste bidrag till maj 68 i Frankrike.[2] Låt oss inte heller glömma att det tyska SDS föddes inom socialdemokratin, vilken utgör detta lands massorganisation.

Vändningen år 1968 innebar att ett slut sattes på den period av apati, av politisk stagnation i de avancerade kapitalistiska länderna, som började kort efter slutet på andra världskriget, och på den period av reformism som följde efter de första åren av ”avstalinisering” i arbetarstaterna. Denna vändning utgör slutet på den period då världsrevolutionen nästan uteslutande uppbars av den koloniala revolutionen. Denna period gav världsrevolutionen avsevärda snedvridningar som gynnade uppkomsten av en mängd teorier, reformistiska eller revolutionära, med en punkt gemensam: proletariatets föregivna oförmåga att spela en revolutionär roll, i synnerhet i de avancerade kapitalistiska länderna. Uppsvinget bland de franska och tjeckoslovakiska arbetarmassorna, liksom manifestationerna i de stora latinamerikanska städerna, har givit dödsstöten åt alla dessa teorier. De snedvridningar som världsrevolutionen varit underkastad under nära tjugo år är på väg att elimineras.

Det var under dessa nya, teoretiskt och politiskt mycket gynnsammare förhållanden, som Internationalen förberedde 1969 års kongress. Vid denna världskongress, som hölls i april 1969, deltog 98 personer från 30 länder, inkluderande delegater från sektioner och från broderorganisationer, samt observatörer. De viktigaste dokument som antogs av kongressen var följande:

---

[2] Maj 68 i Frankrike gjorde det även möjligt att bedöma den politik som fördes av OCI, den stora motståndaren till entrismen; ifråga om Kuba och Vietnam följde organisationen en linje som låg nära det engelska SLL. I samband med den största händelsen i den europeiska klasskampens historia sedan krigsslutet, ledde de dagliga fördömandena från denna grupp, som förnekar att andra än deras egna medlemmar kan vara revolutionärer, till att de avstod från att delta i konfrontationerna med den borgerliga statens styrkor, och istället varje gång spred panik och predikade upplösning för att inte gå till ”slakthuset”. Vi hänvisar läsaren till boken *Maj 68, en generalrepetition* av Daniel Bensaid och Henri Weber där dessa på ett utmärkt sätt visar hur och varför denna grupps sekterism övergår i opportunism i handling vid de mest avgörande tillfällena, för att åter övergå i sekterism när bakslaget kommer, en gynnsam period för denna grupp som hänger sig åt fördömanden.

– teser om världsrevolutionens nya uppsving och en inledande rapport av kamrat Germain till dessa teser, vilka antogs enhälligt på två röster när;

– resolutionen om perspektiven för den latinamerikanska revolutionen som presenterades av kamrat Roca och genomröstades med två tredjedels majoritet;

– resolutionen om ”kulturrevolutionen” i Kina och kamrat Livio Maitans rapport, vilka genomröstades med en mycket stor majoritet;

– en resolution som inriktade Internationalens arbete i den omedelbara framtiden mot den radikaliserade ungdomen och som inledde diskussionen om de problem som ställdes av denna inriktning genom ett dokument som presenterades av kamrat Albert.

Kongressen antog även enhälligt det avgående förenade sekretariatets verksamhetsrapport, som presenterades av kamrat Germain, en rapport om Internationalens finansiella situation och resolutioner som behandlade rörelsens situation i Tyskland, i Argentina, på Ceylon och i England. I det sista landet, där det ännu inte fanns någon officiell sektion, erkändes den International Marxist Group som den engelska sektionen av Fjärde Internationalen.

De teser om världsrevolutionens nya uppsving, vilka presenterades för kongressen, sammanfattar i sex huvudpunkter den vändning i den internationella situationen, som inträffade 1968: Den imperialistiska motoffensiv, som utlöstes av den amerikanska imperialismen efter den kubanska revolutionens seger, och som i början vann viktiga temporära framgångar i Brasilien, i Indonesien och i många afrikanska stater, hejdades av de heroiska vietnamesiska massorna, som återtog det militära initiativet med Tet-offensiven 1968; det vietnamesiska folkets segerrika motstånd sammanföll med en allmän avmattning av tillväxten i de imperialistiska ländernas ekonomier, vilket skärpte de sociala motsättningarna och intensifierade klasskampen i de flesta av dessa; Maj 68 i Frankrike blev inledningen till det revolutionära uppsvinget i Europa; det segerrika försvaret av den vietnamesiska revolutionen och uppsvinget för den revolutionära kampen i flera imperialistiska länder gjorde det möjligt för den koloniala revolutionen att övervinna hindren och kasta av sig den föregående fasens fjättrar; stimulerad av den vietnamesiska revolutionen och av den revolutionära krisen i Frankrike har villkoren för den politiska revolutionen i de byråkratiskt degenererade eller deformerade arbetarstaterna mognat så mycket att de redan lett till breda mobiliseringar i Tjeckoslovakien och Jugoslavien, och står inför dörren i själva Sovjetunionen; uppkomsten av ett nytt ungt avantgarde i världsskala, vilket i stor utsträckning befriat sig från de traditionella massorganisationernas kontroll, gynnar lösningen av den centrala uppgiften under vår epok: *skapandet av en ny revolutionär ledning för världsproletariatet.*

Verksamhetsrapporten kunde med rätta inregistrera den viktiga, i flera fall avgörande, roll som spelats av Fjärde Internationalens militanter i kampanjerna för försvaret av de vietnamesiska och kubanska revolutionerna, för försvaret av militanter som förföljs av bourgeoisin – såsom Hugo Blanco, de peruanska revolutionärerna, de mexikanska studenterna, eller av byråkratin, såsom de polska kamraterna Modzelewski och Kuron – för stöd till den arabiska socialistiska revolutionen etc. Den kunde även notera ett avsevärt språng framåt för den trotskistiska pressen och de trotskistiska publikationerna i världen, och den utomordentligt stora omfattningen av utgåvor eller nyeditioner av Trotskijs arbeten på flera språk och i länder där de dittills aldrig hade funnits.

Den kunde i synnerhet värdesätta den trotskistiska rörelsens ingripande i händelserna maj 68, vilket vid själva kongressen ledde till ombildning av den franska sektionen. Denna representeras hädanefter av *La Ligue Communiste*, med ett inflytande som är utan jämförelse med den gamla trotskistiska organisationens och vars krafter är mångdubblade.

Vid sidan av detta lysande framsteg, visade deltagarna på världskongressen att framsteg hade gjorts lite överallt. Internationalens ledande organ och sektioner förnyades med friskt blod genom unga kadrer, som uppvisade de höga potentiella kvaliteterna hos de nya generationer som slagit in på den socialistiska världsrevolutionens väg.

Vändningen i situationen kom inte bara till uttryck i den trotskistiska rörelsens sammansättning och frammarsch: den bekräftades inte bara allmänt, utan undersöktes även mycket sorgfälligt genom fördjupade analyser i rörelsens egen tradition. Debatterna lade en mycket stark tonvikt vid fastställandet av de allmänna uppgifterna, och framhävde den viktigaste konsekvensen av denna vändning, dvs. nödvändigheten av att föra Internationalens verksamhet upp på den högre nivå, som krävdes av den nya situationen: organisationen borde inte längre nöja sig med att delta i massornas kamp genom att sprida kunskap om sitt program, utan borde sträva efter att ingripa, åtminstone i vissa länder och på vissa kampsektorer, för att där spela en ledande roll. Frågan om möjliga genombrott för den trotskistiska rörelsen på vissa punkter, i handling och genom handling, utgjorde så att säga den röda tråden i kongressens huvuddebatter, vilka var mycket livliga.

Efter att den trotskistiska rörelsen under flera och svåra år utan framgång hade försökt hejda den stalinistiska frammarschen för att därefter stå inför nya revolutionära uppsving, som inte lyckats befria sig från det stalinistiska järngreppet, visade det sig, under varje diskussion om de huvuddokument som framlades för kongressen, att den trotskistiska rörelsen nu för första gången i sin historia hade möjlighet att göra en del genombrott genom att på vissa, ännu begränsade, sektorer av massornas kamp verkligen visa sitt programs giltighet, inte längre bara teoretiskt, utan även i handling. Världskongressen visade sig vara mycket medveten om denna nya situation, om dess implikationer, om de perspektiv som den kunde öppna för uppbyggandet av en revolutionär marxistisk massinternational. Det är uppenbart att en sådan vändning inte bara kan vara en angelägenhet att rösta om på en kongress, hur viktig denna än må vara. Den nuvarande perioden kommer att kräva av Internationalen, av dess sektioner och av de organisationer som är politiskt förbundna med den en ständig uppmärksamhet, för att göra denna vändning till en realitet, och ännu fastare band mellan rörelsens olika delar.

Kort efter världskongressen visade *La Ligue Communiste* på det språng framåt, som den trotskistiska rörelsen gjort, genom sin enastående kampanj i samband med presentationen av kamrat Alain Krivines kandidatur vid presidentvalet i Frankrike. Denna kampanj fick betydelse även utanför Frankrikes gränser och gjorde Internationalen känd bland breda lager i hela Europa. *La Ligue Communiste* har sedan dess aldrig upphört att utgöra avantgardet i klasstriderna i Frankrike; dess styrkor och dess inflytande fortsätter att växa.

Flertalet av den Fjärde Internationalens sektioner och den amerikanska organisationen *Socialist Workers Party* har gått framåt sedan den 9:e världskongressen – på ett ojämnt sätt mellan de olika länderna, men hela tiden mycket märkbart (vissa har t.o.m. mångdubblat sina styrkor). Under samma tid har organisationer – som kommer att bli sektioner – skapats i flera länder där Fjärde Internationalen innan dess inte varit närvarande (Sverige, Luxemburg, Irland m.fl.); sektioner återuppbyggs i länder där de på grund av olika omständigheter försvunnit (Spanien) eller där de försvagats avsevärt (Schweiz, Mexiko m.fl.). Dessa fenomen utsträcker sig till länder som Japan, Australien, Nya Zeeland. I Argentina har PRT (det Revolutionära Arbetarpartiet), som utövar det politiska ledarskapet för ERP (den Revolutionära Folkarmén), inlett en väpnad kamp i vilken flera operationer har gett det anseende och prestige i hela Latinamerika. I Bolivia förberedde POR det Revolutionära Arbetarpartiet, lett av kamrat Hugo Gonzales Moscoso, den väpnade kampen; under motståndskampen mot Banzers statskupp stupade omkring fyrtio av dess medlemmar, däribland kamrat Tomas Chambi, i striden,

och flera sårades och fängslades. Fjärde Internationalen står i spetsen för kampen mot Vietnamkriget och finner sig allt mer och mer indragen i klasskampen över hela världen.[3]

De grupper som är fientliga till Fjärde Internationalen har, samtidigt som de åberopar sig på trotskismen, förblivit sekter (Pablo, Posadas etc.). De enda viktiga grupperna – OCI-AJS i Frankrike och SLL i England – som tillsammans bildade en ”Internationell Kommitté” för ”återuppbyggandet” av Fjärde Internationalen, bröt med varandra i oktober 1971.

Fjärde Internationalens framsteg konkretiserades framför allt i två viktiga manifestationer under 1970 och 1971. I november 1970 sammankallade den i Bryssel, säte för EEC, en kongress där den, i motsats till trusternas Europa, lanserade slagordet ”ett rött Europa”, ett socialistiskt Europa som ensamt är i stånd att övervinna delningen mellan den gamla kontinentens västra och östra delar. På denna kongress deltog mer än 3 500 entusiastiska personer, till största delen ungdomar från alla Europas länder. Fjärde Internationalen gjorde en appell för en manifestation i Paris under maj 1971, vars syfte skulle vara att fira Pariskommunens hundraårsjubileum, genom att fortsätta dess kamp för den världsomfattande kommunen, för den socialistiska världsrevolutionen. Denna manifestation samlade omkring trettio tusen personer, passerade Belleville- och Menilmontantkvarteren och defilerade framför Mur des Fédérés vid Père Lachaise-kyrkogården, där Kommunens sista kämpar stupade. En i mycket stor utsträckning ung demonstration, en atmosfär vibrerande av entusiasm, det var dessa uttryck den förbluffade borgerliga pressen använde, och den var även tvungen att erkänna att, av alla de manifestationer som organiserades för att fira detta jubileum (Parti Socialiste, PSU, etc.) – bortsett givetvis från PCF som samlade omkring 6 000 personer – var denna den utan jämförelse talrikaste.

Om man ser till de år som gått sedan dess grundande är Fjärde Internationalens framsteg obestridligt stora. Men man kommer inte att nöja sig med detta utan inrikta sig på de ännu större krav som världssituationen ställer.[4]

Ännu återstår en lång väg innan det mål, för vilket den Fjärde Internationalen grundades, har uppnåtts, dvs. skapandet av en internationell, revolutionärt marxistisk massledning och revolutionära masspartier, förmögna att säkerställa den socialistiska världsrevolutionens seger. Under lång tid har den trotskistiska rörelsen följt denna målsättning bara på grund av historisk nödvändighet, genom sin djupa övertygelse om den revolutionära förmåga som

---

[3] Det enda allvarliga bakslaget för Fjärde internationalen vid denna tid skedde i Argentina. Den officiellt erkända sektionen PRT (*El Combatiente*) var inte av trotskistiskt urprung, och den stora majoriteten lade allt större vikt på sin militära del, ERP, och dess gerillaverksamhet, och slutligen lämnade den Fjärde internationalen under påverkan från Kuba.

[4] Men samtidigt som Fjärde internationalen växer i stor skala talar vissa observatörer – antingen av okunskap eller av illvilja – om att det finns ”flera” Fjärde internationaler, på grund av att grupper utanför Fjärde internationalen använder denna beteckning för att bekämpa oss. Stalinisterna utnyttjar givetvis situationen, men inte för att tala om ”flera” Fjärde internationaler utan för att blanda ihop Fjärde internationalens ståndpunkter med dessa andra gruppers. Den nuvarande situationen kan sammanfattas så här.

Fjärde internationalens främsta motståndare på detta område var ”Internationella kommittén”, som bestod av två ganska viktiga organisationer, OCI i Frankrike och SLL i Storbritannien, och några obetydliga grupper i andra länder. När dessa två organisationer bröt med varandra så skapade båda två sin egen ”Internationella kommitté” som föresatte sig att ”bygga” eller ”återuppbygga” internationalen. Vi har redan talat om deras politiska särdrag.

Vi har också tidigare hänvisat till den impressionism som kännetecknade fraktionen som bröt med Fjärde internationalen under Pablos ledning. Den inriktar nu sin uppmärksamhet på frågan om självstyre, som den framställer som en patentlösning för arbetarrörelsen. I linje med detta har den övergivit beteckningen ”Fjärde internationalen” som den hade behållit efter splittringen, och för nu fram en lösning i form av en enhetsfront bestående av massrörelser i vissa koloniala länder, arbetarstater, etc.

Vad gäller en handfull ”posadister” som finns kvar så visar en snabb blick i någon av deras tidningar att deras uppfattningar näppeligen hamnar under överskriften politiska analyser.

arbetarklassen givit prov på under historiens lopp, om riktigheten av den revolutionära marxismen och de analyser som denna möjliggör. Deras möjligheter att agera i masskala var då minimala. Än idag fortsätter de gamla ledningarna att spärra vägen, att sprida sitt gift i arbetarnas medvetanden, men hädanefter ligger det mer än en teoretisk övertygelse till grund för trotskisternas verksamhet. De unga generationerna söker under kapitalismens motsättningar antikapitalistiska lösningar, och deras avantgarde börjar återfinna den revolutionära marxismen både i handling och i tanke. Föreningen mellan den trotskistiska rörelsen och de unga generationernas avantgarde börjar ta form.

8. Trotskisternas ”långa marsch”

Det är inte möjligt att dra några historiska slutsatser om en rörelse som är i färd med en lång marsch, som redan pågått länge, en rörelse som underkastats talrika prövningar och som, även om en ny, mera lovande etapp avtecknar sig för den, ännu har stora hinder att övervinna för att nå sitt mål. Vi vill bara göra vissa anmärkningar, framför allt för att svara på en fråga som ställs av dem, som dras till de trotskistiska idéerna men som förvånas över den numeriska svagheten hos den organisation som försvarar dem, en fråga som varje trotskist inte undgått att innerst inne ställa sig vid vissa tillfällen:

Har Fjärde Internationalen något historiskt berättigande? Hade Trotskij rätt när han grundade den Fjärde Internationalen och sade att det arbete som han utförde för den var ”det viktigaste” i hans liv, ”viktigare än 1917, viktigare än inbördeskrigets epok”, oersättligt ”i ordets fulla betydelse”.[1] Vi tror inte det är nödvändigt att bry sig om dem, som i syfte att bekämpa den nöjer sig med att framhäva dess svårigheter, som underlåter att se dess politiska kraft, dess vitalitet och som stannar vid problemens yta.

Om man anlägger ett historiskt perspektiv, det enda giltiga i detta sammanhang, så utgör den trotskistiska rörelsens, Fjärde Internationalens, långa historia själv prövostenen vad gäller dess historiska berättigande. Vad är det då som vi har sett under ett halvt sekel av den internationella arbetarrörelsens historia, under vilket det kapitalistiska samhällets sönderfall och den socialistiska världens uppstigande inleddes? I alla de länder, där arbetarrörelsen hade en lång historia med marxistiska traditioner, finner vi följande bekräftat: efter flera decennier av krig, revolutioner, kontrarevolutioner, fascism och stalinism, under vilka talrika organisationer som åberopade sig på arbetarklassen och marxismen uppstod, efter så många år är de enda organisationer, som har överlevt, de som var anslutna till Andra Internationalen, till det som en gång var Tredje Internationalen eller till Fjärde Internationalen – detta trots kriser, splittringar och repression. Man kan inte förklara ett sådant förhållande som sträcker sig över flera tiotal år – och vilka år sedan – med slumpen, och inte heller med några särskilda militanta kvaliteter. I alla organisationer fanns det hängivna militanter, som inte saknade olika kvaliteter, vare sig politiska eller ifråga om organisationstalang. Det är bara möjligt att förklara ett sådant faktum med objektiva faktorer, med grundläggande historiska orsaker. Här har vi verkligen ett fall då Hegels tanke riktigt kan tillämpas: ”Was ist wirklich ist rationell, was ist rationell ist wirklich” (Det som är verkligt är rationellt, det som är rationellt är verkligt). Den grundläggande orsaken till detta förhållande kommer att sträcka sig över alla dessa år och ha en internationell giltighet, vilket vi kommer att se.

På de föregående sidorna har vi vid upprepade tillfällen förklarat de svårigheter som Fjärde Internationalen har mött med världssituationens objektiva förhållanden. Framför allt gäller detta den utomordentligt stormiga karaktären hos denna situation, med dess bryska omkastningar och de centrifugala krafter som verkade. Häri låg en avgörande skillnad i

[1] *Journal d’exil*, s. 74-75. Den tredje volymen (1929-1940) av Isaac Deutschers märkliga Trotskijbiografi, redogör inte – trots att den är korrekt i detaljerna – på ett helt korrekt sätt för Trotskijs verk och aktivitet under denna period, i synnerhet inte för de sista tio åren som huvudsakligen ägnades åt organiseringen av Internationalen. Deutscher, som i det väsentliga delade Trotskijs idéer, ansåg att denne borde ägnat den största delen av sin tid åt att skriva verk som *Ryska revolutionens historia*, snarare än att delta i den trotskistiska rörelsens liv, svårigheter och kriser, något som, ansåg Deutscher, var i grunden bortkastad tid. Men Trotskij var, liksom Marx, som under flera år övergav sitt teoretiska arbete med ekonomin för att ägna sin tid åt Första Internationalen och dess inre svårigheter (som man kan påminna om ofta var samma som Fjärde Internationalens), framför allt en revolutionär *militant*. Och framför allt hade han grundligt tänkt över det misstag han hade gjort före 1917 i partifrågan. Att kämpa för Fjärde Internationalen var för honom att fullfölja Lenins kamp för ett *leninistiskt* parti i världsskala.

förhållande till den föregående perioden, kapitalismens uppgångsperiod under den sista tredjedelen av artonhundratalet. Den nuvarande situationen möjliggör inte längre en sådan gradvis ackumulering av arbetarstyrkor som genomfördes då och som resulterade i bildandet av stora partier som brett organiserade både avantgardet och arbetarklassen i dess helhet. Dessutom har vi stalinismens genombrott, som förstörde bolsjevikpartiet, medelpunkten i den revolutionära International, som byggdes upp runt Oktoberrevolutionens seger; den sovjetiska byråkratins politiska konvulsioner och grymheter desorienterade och ledde mer än en gång betydande revolutionära krafter vilse på vägar utan återvändo. Den epok under vilken kapitalismens gradvisa uppstigande ägde rum gav upphov både till Bernsteins revisionism och Kautskys mer försåtliga variant. Den första, isolerade, arbetarstatens förskräckande historia har givit upphov till en mängd ”revisionismer” (statskapitalismen i Sovjetunionen, den nya utsugarklassens byråkrati), som vägrade att erkänna revolutionen när den var dold bakom denna fruktansvärda mask. Slutligen har vi dessa miljarder av människor i de koloniserade länderna som slutade att vara objekt för historien och som försökte överbrygga sekler i ett eller några få språng, vilket fick till följd att deras revolution ofta även antog egendomliga aspekter.

Arbetarrörelsen förblev, trots denna situation eller kanske snarare just på grund av den, dominerad av de gamla organisationerna, eftersom arbetarmassorna inte kunde vara oorganiserade. I historien skapas ingenting ur intet och det var framför allt genom gigantiska kriser för de gamla organisationerna som nya revolutionära ledningar måste uppstå. Om marxismen är historien som får medvetande om sig själv, så kunde detta medvetandegörande under de rådande förhållandena bara ske via en mödosam födelse.

De organisationer som har lyckats överleva alla dessa år, alla dessa prövningar, har gjort det på grund av att de hade mycket starka rötter i djupet av den verklighet som världen utgjorde under dessa femtio år.

Den Andra Internationalens organisationer är förbundna å ena sidan med arbetarklassen i de gamla europeiska länderna genom hela dess historia, under vilken den eftersträvade och lyckades att fast organisera sig till försvar för sina dagliga intressen, och å andra sidan med det kapitalistiska samhället, som kommer att bestå så länge som detta möjliggörs genom att svara på arbetarklassens reformistiska behov.[2]

De officiella kommunistpartierna har hämtat sin kraft framför allt från det faktum att de bildades runt Oktoberrevolutionens seger och runt Sovjetunionen, vars förlängningar i världen de framträdde som. Den första arbetarstaten utgjorde, genom det faktum att den var den första och framför allt under lång tid den enda, en attraktionspol för alla de som vaknat till insikt om nödvändigheten att ersätta den kapitalistiska världen med ett nytt samhälle. Trotskisterna har ofta påpekat att Sovjetunionens ekonomiska utveckling, i synnerhet för de stora massorna i de underutvecklade länderna, betydde oändligt mycket mer än den byråkratiska regimens fullständiga undertryckande av arbetardemokratin, eftersom de inte hade någon erfarenhet av den borgerliga demokratins bräckliga fördelar. För militanterna i dessa länder var den

[2] Man kan ställa frågan: Om socialdemokratins existens är förbunden med kapitalismens, kan inte då dess försvinnande i arbetarstaterna förklaras oberoende av den stalinistiska terrorn? Rättfärdigas inte där teorin om ”ett enda parti”? Detta skulle kunna vara föremål för en djupgående studie som inte faller inom ramarna för detta arbete. Låt oss inskränka oss till att säga: a) det revolutionära uppsvinget och revolutionens seger innebär historiskt sett en avsevärd försvagning av arbetarklassens reformistiska och centristiska organisationer, men inte nödvändigtvis deras försvinnande; b) i övergångssamhället mot socialismen, förblir arbetarklassen under en hel period fortfarande differentierad, eftersom olika skikt kommer att ha olika synsätt på förhållandet mellan sina dagliga och sina mera långsiktiga behov. Det kommer följaktligen att finnas utrymme för skilda partier inom övergångssamhället, somliga av mer reformistisk, andra av mer revolutionär karaktär. Men detta är ett problem för framtiden, som bättre kommer att lösas av människorna själva än vad det idag är möjligt att göra i teorin.

materiella hjälpen från Sovjetunionen, hur medelmåttig den än var, oumbärlig och mer märkbar än Kremls förrädiska politiska manöver. Och hur många uppriktigt revolutionära militanter var det inte i de kapitalistiska länderna, som – samtidigt som de kände oro och tvivel inför den politik som fördes – under lång tid förblev medlemmar av kommunist-partierna, eftersom de under återgångsperioden inte såg vilken annan gren de skulle kunna gripa tag i. Det krävdes uppkomsten av nya arbetarstater och allvarliga motsättningar mellan dessa, för att bredare skikt än de ytterst politiserade militanterna skulle kunna göra skillnad mellan en arbetarstat och dess tillfälliga ledning, för att de skulle genomskåda Kremls samförståndssträvanden med imperialismen på bekostnad av den internationella socialistiska revolutionen, för att Moskva på grund härav skulle sluta att utgöra ”vägledaren”, polen, och för att kommunistpartierna, denna gång, skulle underkastas en dödlig kris. De partier som styr en arbetarstat är prisgivna åt de sociala kriserna i deras länder. Vad gäller partierna i de kapitalistiska länderna så kommer deras reformistiska degenerering förr eller senare att framkalla slitningar, då deras medlemmar ställs inför valet mellan en öppet proklamerad reformism och de nya, uppåtstigande, revolutionära organisationernas politik.[3]

Fjärde Internationalen hade uppenbarligen inget fäste i det kapitalistiska samhället. Från den första arbetarstatens sida – vars existens den aldrig upphört att försvara, på det politiska planet mot den kapitalistiska världen och på det teoretiska mot alla revisionistiska riktningar däribland stalinismen[4] – underkastades Fjärde Internationalen den mest oförsonliga repression, ibland mer mördande än kapitalismens. Den har likväl kunnat leva och utvecklas eftersom endast den, under alla dessa år, representerade proletariatets grundläggande och historiska intressen i internationell skala. Detta var inte något som den tillmätte sig genom någon sorts övernaturlig lag. Vid sitt grundande ärvde den av Leo Trotskij och den sovjetiska vänsteroppositionen sitt direkta samband med bolsjevikpartiet och den Kommunistiska Internationalen; den var därigenom dess legitima avkomma, som upptog och fullföljde dess traditioner. Kommunistpartierna, som kom under stalinismens beroende, och Kommunistiska Internationalen, som stalinismen skulle förnedra och upplösa, var nu bara usurpatörer.

Fjärde Internationalen fortsatte att representera proletariatets intressen huvudsakligen genom det faktum att den existerade som International, som inte förkastar någon av proletariatets erövringar, men som vägrar att ge en enda av dessa företräde innan revolutionen segrar i hela världen. Alla de organisationer som åberopade sig på socialismen, men som bara hade en nationell målsättning eller som inte utgjorde en integrerande beståndsdel i en internationell organisation, visade sig, under dessa år, dömda till att antingen försvinna eller att falla på avgörande politiska problem.

Detta internationella plan, på vilket historien har avkunnat en obönhörlig dom, bör inte vid något tillfälle glömmas av de som verkligen vill säkerställa socialismens seger i världsskala. Ty världens enhet är idag ojämförligt mycket större och mer sammansatt än någonsin. I ett förord skrivet inför nittioårsdagen av Kommunistiska Manifestet, framhöll Trotskij den passage där Marx skriver: ”Proletariatets gemensamma handlande i de mer eller mindre civiliserade länderna är ett av de första villkoren för dess befrielse”, och tillade själv: ”Kapitalismens senare utveckling har så nära förbundit alla delar av vår planet, ‘civiliserade’

[3] Vid stalinismens början pekade Trotskij på att denna, om den inte förkastades, skulle leda in kommunist-partierna på en medelväg mellan kommunismen och reformismen och att en sådan position inte skulle kunna bibehållas för lång tid. Uppskovet bar varat längre än Trotskij förutsåg, men den grundläggande tendensen hade han urskiljt med stor skarpsynthet.

[4] Talrika sidor har skrivits för att förgäves bevisa att stalinismen var den legitima arvtagaren till bolsjevismen. Det är lätt att visa de teoretiska likheterna mellan stalinismens politiska uppfattningar och uppfattningarna hos olika vänsterriktningar inom socialdemokratin omedelbart efter första världskriget (mensjevism, austro-marxism, italiensk maximalism, Bracke-Zyromskitendensen, inom SFIO ...).

eller ‘ociviliserade’, med varandra, att den socialistiska revolutionens problem definitivt har fått en internationell karaktär. Sovjetbyråkratin har försökt likvidera Manifestet i denna grundläggande fråga. Sovjetstatens bonapartistiska degenerering blev en mördande illustration till det lögnaktiga i teorin om socialismen i ett land.”

Under de trettio år som förrunnit sedan dessa rader skrevs har den socialistiska revolutionens internationella karaktär ytterligare accentuerats; detta tvärtemot åsikterna hos anhängarna till ”socialismen i ett land”, eller ”den nationella vägen till socialismen”, som är en tillämpning av denna teori – framförd under Sovjetunionens isoleringsperiod – på förhållande i det ”socialistiska lägret”. Ingenting har bättre än kriget i Vietnam visat på nödvändigheten av en global strategi för den revolutionära rörelsen mot imperialismen. Ingenting har bättre än invasionen i Tjeckoslovakien visat på hur ordet socialism kunde besudlas genom en byråkratis nationella intresse.

För att verkligen kunna handla internationalistiskt, räcker det inte med att följa världspolitiken i pressen. Det är nödvändigt att utarbeta en internationell politik, vilket man bara kan göra genom att vara organiskt förbunden med dem som kämpar i hela världen. Vad som trots dess numeriska svaghet har givit Fjärde Internationalen en ojämförlig politisk styrka, vad som gör att den fruktas av ledarna för stormakter som Sovjetunionen och Kina – ledare som har ett mycket klart medvetande om sina byråkratiska intressen och säkerligen inte roar sig med att jaga spöken – är att den utgör en enhet som, genom sina medlemmars handlande, förenar befrielserörelsernas och de revolterande böndernas kämpar i Latinamerika, de svarta i Förenta Staterna, kämpar i Sydafrika, folken i det svarta Afrika och Nordafrika, de revolutionära militanterna i Mellersta Östern, militanterna i flera länder i Asien, avantgarden i Östeuropas arbetarstater och i Sovjetunionen, arbetarna och de unga avantgardena i Västeuropa, etc. I de borgerliga och stalinistiska kontrarevolutionära kampanjer som förts mot Fjärde Internationalen, tillmäts denna ofta en roll som den inte har, eller ett större inflytande än den faktiskt utövar, men det finns inte och har inte funnits några stora strider i vilka militanter från Fjärde Internationalen inte deltagit. De lärdomar som dessa militanter drar i dessa strider integreras i den internationella rörelsens politiska och teoretiska utarbetande. Eftersom det inte kan finnas någon verkligt giltig kunskap som är oberoende av handlandet, är Fjärde Internationalen idag den enda revolutionära organisation som integrerar och förenar lärdomarna från klasskampen på alla kontinenterna. Det är därför dess analyser, dess ståndpunktstaganden i internationell skala – utan några anspråk på ofelbarhet – oftast har varit överlägsna de som individer eller grupper har utarbetat, hur intelligenta de än varit eller hur goda avsikter ifråga om revolutionen och socialismen de än har haft.

Ett slående exempel, i samband med detta, på vad en begränsad internationalism leder till, utgör den kubanska ledningen. Den utmärker sig gentemot alla de andra ledningarna för arbetarstaterna i det att den verkligen visat sig vara internationalistisk, genom sina försök att hjälpa till att organisera kampen för socialismen i latinamerikansk skala. Likväl gjorde den under 1968 flera av sina vänner och försvarare mycket besvikna, på grund av sin tystnad om maj 68 i Frankrike och dess ståndpunktstagande till invasionen i Tjeckoslovakien. Varför uppvisar den kubanska ledningen dessa politiska brister, samtidigt som den mycket väl förstått den koloniala revolutionens problem? Det beror på att dess horisont är begränsad till Latinamerika och de koloniala länderna; de problem som rör de europeiska arbetarrörelserna och Östeuropas arbetarstater missar den kubanska ledningen, eftersom den inte är internationellt förbunden med organisationer som skulle kunna utvidga dess horisont och ge den en fördjupad och global förståelse för dessa problem.

Ett argument som flera gånger förts fram sedan 1933 är att man, innan man skapar Fjärde Internationalen, måste börja med att bygga revolutionära masspartier i nationell skala, och att grundandet av Internationalen bara kan utgöra kulmen på en sådan process. Denna fråga ställs

med andra ord på samma sätt som när det gäller att bygga ett hus: det är först nödvändigt att resa väggarna (de nationella partierna) innan man lägger på taket (Internationalen). Att tänka på detta är att ge prov på en total missuppfattning om relationerna mellan en International och nationella sektioner i världen på nittonhundratalet. Låt oss komma ihåg att ingen specifikt nationell organisation fram till denna dag har lyckats utarbeta ett program som på ett verkligt fullständigt sätt svarar mot de revolutionära kraven i vår tid, däri inbegripet i nationell skala. Eftersom det inte finns någon ”socialismen i ett land”, eller några ”nationella vägar” kan världsrevolutionens instrument bara vara ett världsparti. Dess uppbyggande kan inte vara likadant i alla länder på grund av den ojämna utvecklingen av revolutionen i världen. Skapandet av en revolutionär massinternational och skapandet av revolutionära partier i varje land utgör inte två uppgifter som är skilda åt i tiden; det är en enhetlig process som äger rum under ständig ömsesidig påverkan mellan Internationalen och dess nationella organisationer. För att förstå betydelsen av denna fråga skadar det inte att se hur mycket bourgeoisin genom tiderna fruktat just existensen av en International.

Frågan om Internationalen fördunklades under de år då världsrevolutionen nästan uteslutande begränsade sig till den koloniala revolutionen, en tid som i Väst- och Österuropa i huvudsak hade en reformistisk karaktär. Den stora omsvängningen år 1968 kom mycket snart att föra fram nödvändigheten av internationell samordning, i form av en revolutionärt marxistisk avantgarde-organisation, i första rummet. Det var i Europa som idén om Internationalen för mer än hundra år sedan föddes och sedan upprepade gånger förverkligades. Några decennier av stalinismen har inte förstört denna tradition. Dessutom är Europa den del av världen där man finner den största anhopningen av produktivkrafter. Dessa kläms här mer än på andra håll i världen av nationalstaternas snörliv. Det var motsättningen mellan produktivkrafternas utveckling och de överåriga nationalstaterna i Europa som låg till grund för två världskrig. I frånvaron av segrar för den socialistiska revolutionen, som skulle skapat en socialistisk federation av de europeiska nationerna, står vi istället sedan mer än tjugo år tillbaka inför anblicken av ett Europa som socialt och geografiskt är uppdelat i två hälfter genom delningen av Tyskland – en uppdelning som åtföljts av upprättandet av två karikatyrer av ”enande”, EEC å ena sidan, Komekon å den andra. Det revolutionära uppsvinget i Europa kommer med säkerhet att sätta Europas socialistiska återförening på dagordningen och därför även proletariatets revolutionära International.

Kommer morgondagens internationella revolutionära organisation att helt enkelt vara en utvidgning av den kaderorganisation som Fjärde Internationalen utgör idag, eller kommer man att nå fram till den på någon annan väg? Att ställa frågan på detta sätt är, vare sig man vill det eller inte, att undvika problemet sådant som det existerar idag. Ingen kan påstå att revolutionärt marxistiska massorganisationer kommer att uppstå i ett slag som Athena ur Zeus huvud, och som genom ett trollslag skapa en revolutionär massinternational. Organisationerna är som de är idag och det är nödvändigt att kämpa med utgångspunkt från dagens förhållanden för att kunna omvandla situationen.

Vi är de allra första att beklaga Fjärde Internationalens oförmåga under så många år att mobilisera och leda massrörelser; vi vill inte förneka att misstag har begåtts, men vi tror inte att dessa har någon betydelse när det gäller de väsentliga problemen; även om vi undvikit dem skulle detta inte ha medfört förändringar av kvalitativt slag i förhållandet mellan Fjärde Internationalen och massan inom arbetarrörelsen. Om de objektiva möjligheterna hade varit för handen, är det svårt att föreställa sig att det under fyrtio år, bland alla de mycket talrika försök som gjordes, inte skulle kommit fram någon grupp som lyckats lösa problemet med den revolutionärt marxistiska ledningen för massorna. Ingen av alla dessa som har kritiserat Fjärde Internationalen har visat hur man skulle kunna göra det bättre och har heller inte gjort det bättre. Tvärtom, vid det tillfälle då den socialistiska revolutionen går emot ett nytt

uppsving i Europas länder, är det Fjärde Internationalen som återfinns i första ledet i striderna, och det är dess militanter som har börjat inspirera massrörelser i flera av dessa länder.

Fjärde Internationalen är inte en sekt bland andra sekter, dess historia är det revolutionära marxistiska partiets historia under en av den socialistiska revolutionens svåraste tider. Arbetarrörelsens expansion utöver organisationer som kämpar inom ramen för det kapitalistiska samhället, en expansion som tagit sig uttryck i uppkomsten av stater som avskaffat det kapitalistiska systemet, har gett upphov till en utomordentligt kombinerad utveckling. Denna expansion har i själva verket under flera år kombinerats med en avsevärd tillbakagång för det revolutionärt marxistiska avantgardet på organisationsplanet, vilket lett till att man har tvingats retirera även på det politiska handlingsplanet. Men aldrig har Fjärde Internationalen retirerat en tum på det teoretiska planet. Inte nog med det, den har givit ett rikt teoretiskt och politiskt bidrag i många frågor, vilket den unga generationen förfogar över: arbetarbyråkratier och arbetarstatsbyråkratier, stalinismen, den politiska revolutionen, den koloniala revolutionens permanenta utveckling, teorierna om fascismen och den starka bonapartistiska staten, etc. Den Fjärde Internationalens historia är en historia som dess deltagare har all rätt att vara stolta över. Fjärde Internationalens teoretiska och politiska erövringar som avantgardistisk kaderorganisation kommer att göra det möjligt för den att övervinna det stadium som den så länge tvingats genomgå. Att idag ansluta sig till Fjärde Internationalen är, i det långa loppet, att ansluta sig till de strider som pågår i flera länder på alla kontinenter, för att med andra militanter i Fjärde Internationalen utarbeta en global strategi mot kapitalismen och tillämpa den överallt där så är möjligt; och det är att genom decennierna återfinna Oktober, bolsjevismen, den Kommunistiska Internationalen och bära dess fana i dagens strider för att föra den till seger.

9. De som dött för att Internationalen skall leva

I detta arbete har vi med avsikt framför allt ägnat oss åt den trotskistiska rörelsens utveckling på teorins, politikens och organisationens område i samband med de stora händelser som ägt rum under snart ett halvt sekel och de problem som dessa ställt vid uppbyggandet av en internationell revolutionär marxistisk ledning och av revolutionära marxistiska partier i varje land. Vi har sett vilka svårigheter som möter när man skall gå vidare på det politiska och teoretiska planet, att detta är möjligt bara till priset av ständiga inre omprövningar. Men idéerna, programmen och organisationerna skapas av människor och levs av människor. Vi har bara vid vissa tillfällen nämnt namnen på den trotskistiska rörelsens militanter. Men hur mycket skulle man inte kunna skriva om detta ämne! Villkoren har varit mycket svårare för trotskisterna än för varje annan riktning inom arbetarrörelsen. Den borgerliga repressionen har i allmänhet utgjort en sporre, medan den repression som utövats inom deras egen klass – ofta av uppriktigt revolutionära arbetare, som vilseletts av byråkrater vilka bakom sig haft stödet från en mäktig arbetarstat – tvingat många värdefulla människor in i situationer där de inte kunnat ge sitt bästa.

Trotskijs namn, med vilket Natalias, hans livskamrats, är oupplösligt knutet, och som reser sig högt över alla de militanter som anslutit sig till den rörelse han skapade, börjar att återvinna den glans det hade under de stora revolutionsdagarna. Men hur många andra är det inte förutom honom vars namn smutsats i arbetarnas ögon av det stalinistiska förtalet, och som än i dag är misskända av de nya generationerna. Den trotskistiska rörelsen har själv i allmänhet varit mycket tystlåten om de människor som kämpat för att dess program skall segra. Historien kommer i allt högre grad, både internationellt och i varje land, att ge dem återupprättelse.

Stalinismens obönhörliga förföljelse av trotskisterna fick också till följd att många under lång tid vilseleddes eller skrämdes och att den krets av vänskap och sympati, som avantgarde-rörelserna har behov av kraftigt reducerades. Därför kan vi inte underlåta att ge vår hyllning till dem som var våra vänner under dessa stora svårigheter, liksom till de revolutionära ledare – härstammande från den Kommunistiska Internationalen och dess partier – som, även om de inte följde oss hela vägen eller hade meningsskiljaktigheter med oss, ända till slutet förblev trogna världsrevolutionens sak. Låt oss däribland nämna: *Alfred* och *Marguerite Rosmer* hos vilka Fjärde Internationalens grundningskongress hölls; *Maurice Spector*, grundare av den trotskistiska rörelsen i Kanada; *H. Stockfisch (Hersch Mendel)*, som kämpade i de ryska revolutionerna 1905 och 1917 och skapade den polska trotskistiska organisationen, för vilken han vann Isaac Deutscher; *Andres Nin*, som mördades av GPU under den spanska revolutionen; de gamla ledarna för det tyska kommunistpartiet *Paul Fröhlich*, *Arkadi Maslow, Hugo Urbahns; Andre Marty*, som inledde vänskapliga förbindelser med oss efter sin uteslutning ur PCF; *John Baird*, som var parlamentsledamot för Labourpartiet och alltid stod på vår sida; den framstående ukrainske marxisten *Roman Rosdolsky*; *Louis Polk*, som var medlem av det belgiska kommunistpartiets centralkommitté, deltog i bildandet av Oppositionen i Belgien, deporterades och dog i lägret Neuengamme; *Tan Malakka*, som 1914 tillsammans med Sneevliet var en av grundarna av den revolutionära socialistiska rörelsen i Indonesien, och som försvann under gerillastriderna strax efter kriget.

Låt oss nu ge en mycket ofullständig lista över de som lyft trotskismens fana högt och som dött i striden:

Nicola di Bartolomeo (Fosco) (1901-1946), italiensk kommunistisk arbetare, i exil i Frankrike under fascismen, deltog i spanska inbördeskriget; överlämnades efter sin återkomst till Frankrike till de italienska myndigheterna, som spärrade in honom i ett läger. Sedan han

befriats vid krigsslutet återuppbyggde han den trotskistiska organisationen i Italien. Han dog 1946 i en ålder av 44 år.

Angel Amado Bengochea (1926-1964), ledare för en av de första studentrevolterna på fyrtiotalet i Argentina, ledare för Socialistisk Ungdom; studerade vid den juridiska fakulteten i La Plata; organiserade en marxistisk opposition inom Socialistpartiet och anslöt sig till den trotskistiska rörelsen 1946; arbetade under femtitalet på fabrik och blev en av ledarna för de peronistinfluerade fackföreningarna; satt fängslad under sex månader 1957. I förening med kampen i andra latinamerikanska länder bildade han 1963 en politisk-militär grupp och dödades i samband med en explosion.

Fernando Bravo, ledare för de bolivianska lärarna, representant för det bolivianska Revolutionära Arbetarpartiet (POR) på Internationalens kongresser; död under sin verksamhet.

Tomás Chambi (-1971), medlem av POR:s (den bolivianska sektionen av Fjärde Internationalen) centralkommitté, fängslades under Barientos-Ovandos diktatur, befriades vid dennes fall. Stupade i striden då han ledde en kolonn av fattiga bönder i Paz-regionen mot Banzers statskupp september 1971. I hans fickor fann man en anteckning, skriven för hand (ett sorts testamente av denne militant, vars enda ägodel var hans revolutionära övertygelse): ”Jag är en militant i det Revolutionära Arbetarpartiet, som har lärt mig att vara modig och att slåss för en rättvis sak. För den nationella befrielsen, framåt mot den slutliga segern!”

Emile Decoux (1910-1970), belgisk gruvarbetare med 37 år av exemplarisk kamp bakom sig. Anslöt sig till *Jeune Garde Socialiste* 1934, därefter till den belgiska sektionen av Fjärde Internationalen. Uppehöll viktiga funktioner under den underjordiska tiden.

Vincent Raymond Dunne (1889-1970), anslöt sig vid 17 års ålder till Industrial Workers of the World (IWW); deltog 1919 i grundandet av Förenta Staternas Kommunistiska Parti, 1928 i grundandet av den trotskistiska rörelsen i detta land. Stod i spetsen för lastbilschaufförernas stora strejk i Minneapolis 1934, vilken beredde vägen för de följande årens fackliga uppsving. 1938 deltog han i de förberedande diskussionerna med Trotskij inför Fjärde Internationalens grundningskongress. Fängslades 1941 för 16 månader.

Josef Frey (1882-1957), före 1914 medarbetare i *Die Arbeiterzeitung* i Wien, ordförande i Wiens Soldatråd under revolutionen 1918, bröt med Otto Bauer och Fritz Adler för att ansluta sig till kommunistpartiet; uteslöts ur detta 1927 såsom trotskist.

José Aguirre Gainsborg (1909-1938), boliviansk revolutionär i exil, ledande medlem av det chilenska kommunistpartiet; grundade 1934 det bolivianska Revolutionära Arbetarpartiet, som han beväpnade teoretiskt. Levde flera år i exil och i fängelse; död vid 34 års ålder.

Peter Graham (1945-1971), ung irländsk revolutionär, tillhörde i början Connolly-ungdomen, utvecklades snabbt mot trotskismen, blev medlem av Irish Workers Group, deltog därefter i grundandet av *The Leage for a Worker’s Republic* och *The Young Socialists* i Dublin. Efter att ha kommit till London anslöt han sig till IMG (den engelska sektionen av Fjärde Internationalen) och deltog i redaktionen för *The Red Mole*. Han hade knappt hunnit återvända till Dublin för att skapa en irländsk sektion då han mördades under omständigheter som ännu inte är klarlagda. IRA och alla de militanta organisationerna inom den irländska socialistiska rörelsen har hyllat hans minne.

Jules Henin (1882-1964), gruvarbetare, medlem av det Belgiska Arbetarpartiet (*Parti Ouvrier Belge*) från 1905, blev 1919 en av de första belgiska kommunisterna, grundade en trotskistisk organisation 1927, var en av ledarna för gruvstrejken i Charleroi (1932) efter

vilken han fängslades; kämpade underjordiskt under kriget; medlem av Fjärde Internationalens kontrollkommission under flera år.

Marcel Hic, anslöt sig 1933 vid 18 års ålder till den franska trotskistiska rörelsen (POI och *Jeunesse Léninistes*); återuppbyggde den franska organisationen och utgav *La Vérité* från augusti 1940; han var den franska sektionens sekreterare under ockupationen och deltog i skapandet av Fjärde Internationalens Europeiska Sekretariat; arresterades 1943 och uppvisade en modig hållning i koncentrationslägret Dora, dit han förts och där han även gick under.

Joseph Jakobovic (1915-1943), ledare för den österrikiska gruppen ”Gegen den Strom” under Hitlers ockupation, dömdes i oktober 1943 till döden för högförräderi och upplösande propaganda bland de väpnade styrkorna och avrättades.

Zavis Kalandra (1902-1950), kommunistisk historiker, fördömde 1936 ”Moskvaprocesserna”; var sekreterare för den Fjärde Internationalens Tjeckoslovakiska Sektion och arresterades och avrättades 1950 av stalinisterna som ”spion”; rehabiliterades under ”Pragvåren”.

Rose Karstner-Cannon (1890-1968), anslöt sig vid arton års ålder till Socialistpartiet i USA; blev 1919 sekreterare för tidskriften The Masses; deltog i grundningskongressen för Förenta Staternas Kommunistiska Parti 1921, ägnade en stor del av sin verksamhet åt att försvara och hjälpa offren för repressionen (i synnerhet i Sacco-Vanzetti-affären); deltog 1928 i skapandet av den trotskistiska organisationen i Förenta Staterna, vilken hon helt ägnade sig åt till slutet av sitt liv.

Franz Kascha (1909-1943), ledare för den österrikiska gruppen ”Gegen den Strom” under Hitlers ockupation, ställdes i oktober 1943 inför rätta anklagad för högförräderi och upplösande propaganda bland de väpnade styrkorna, dömdes till döden och avrättades.

Rudolf Klement (1908-1938), ung tysk trotskist, Trotskijs sekreterare, mördad av GPU i Frankrike 1938 kort före avhållandet av Fjärde Internationalens grundningskongress, som han ägnat sig åt att förbereda.

Abraham Leon (1918-1944), född i Warszawa, bröt med sionismen och skrev ”Marxismen och judefrågan”, anslöt sig i början av kriget till den belgiska trotskistiska organisationen, vars viktigaste organisatör han blev; deltog i bildandet av det Europeiska Sekretariatet; arresterades i juni 1944 och dog i Auschwitz i september 1944.

Léon Lesoil (1892-1942), var soldat i den belgiska expeditionskåren i Ryssland under första världskriget, uttalade sig för Oktoberrevolutionen; en av grundarna av det belgiska kommunistpartiet, vars centralkommitté han blev medlem av 1923; åtalades vid denna tid för ”sammansvärjning mot statens säkerhet”; grundare av den belgiska trotskistiska organisationen 1927; ledare för gruvstrejken i Charleroi 1932; delegat vid Fjärde Internationalens grundningskongress; arresterades 1941, dog i lägret Neuengamme 1942.

César Lora (-1965), ledare för arbetarna i den bolivianska gruvan Siglo XX; mördad den 19:e juli 1965 av Barrientos soldatesk.

B. Mallikarjun Rao, deltog i den revolutionära rörelsen som student först i Andhra och sedan i Bombay, engagerade sig i facklig aktivitet; var 1941 en av grundarna av det indiska Mazdoor Trotskist Party; deltog 1942 i resningen mot den brittiska imperialismen, gick under jorden, arresterades 1944 och dömdes till två års fängelse; deltog 1947-48 i gerillarörelsen mot nizamen av Hyderhabad ända tills detta furstendöme integrerades med den indiska unionen. Han valdes 1954 till fackliga förtroendeuppdrag; arresterades 1959 på nytt för sin roll i tjänstemannastrejken i Andhra Pradesh; blev 1965 medlem av SWP:s (den indiska sektionen

av Fjärde Internationalen) organisationskommitté; dog 1966 efter mer än trettio år av aktiv kamp.

Sherry Mangan (Patrice) (1904-1961), amerikansk författare och journalist; trotskist sedan 1934; deltog i den franska trotskistiska organisationens verksamhet under ockupationen, fördrevs från Frankrike av Pétain; säkerställde talrika hemliga förbindelser under kriget; råkade i svåra personliga förhållanden genom maccarthyismen; deltog i Frankrike i det hemliga arbetet för hjälp åt den algeriska revolutionen; under flera år medlem av Internationalens ledning; dog 1961 i en ålder av 57 år.

Charles Marie (1915-1971), järnvägsman, anslöt sig till den trotskistiska rörelsen kort efter krigsslutet. Han var en lidelsefull och oförtröttlig militant och under lång tid i praktiken den ende att försvara trotskismen i Rouen. Det var under Algerietkriget som han genom den legala och den illegala aktiviteten började lägga grunden till rörelsens uppsving; han rekryterade ungdomar, som, efter maj 68, gjorde denna stad till *La Ligue Communiste*s viktigaste provinsorganisation. En järnvägsmannacell i Rouen bär hans namn. *La Ligue Communiste*'s andra nationella kongress, som hölls 1971 i Rouen, ägde rum med honom som hedersordförande.

Jean Meichler, en av grundarna av *La Vérité* 1929, utgivare av *Unser Wort*, organ för de tyska trotskisterna i emigration; arresterades härför som gisslan vid tiden för ockupationen av Frankrike; var en av de första bland gisslan som avrättades; var vid sin död 45 år gammal.

Luiz Eduardo Merlino (Nicolau) (1947-1971), brasiliansk journalist mördad i juli 1971 av de repressiva krafterna i sitt hemland. Började sin militanta aktivitet i Santos studentorganisationer, därefter i Sao Paulos journalistkretsar, spelade alltid rollen av inspiratör och ledare. 1968 anslöt han sig till Kommunistiska Arbetarpartiet (POC) där han snabbt kom att bli en ledande kraft. Hans erfarenhet ledde honom till att anta Fjärde Internationalens ståndpunkter; han samlade en opposition för vilken han författade teser om de nationella och internationella frågorna. Det var efter några månaders vistelse i Frankrike, kort efter hans hemliga återkomst till Sao Paulo, som han arresterades, torterades och mördades.

Henri Molinier (Marc Laurent) (1898-1944), ingenjör, deltog i grundandet av *La Vérité*; genomförde med stor omsorgsfullhet talrika uppdrag; militäransvarig i PCI under kriget; dödad av en granat under striderna vid befrielsen av Paris.

Georg Moltved (1881-1971), dansk läkare, tillhörde vid början av seklet ett småborgerligt parti, utvecklades sedan mot marxismen, medarbetade i intellektuella tidskrifter, hjälpte efter 1933 de tyska antifascister som flytt till hans land. 1943, under ockupationen, blev han en av det illegala kommunistpartiets främsta ledare för Köpenhamns norra region. Efter kriget opponerade han sig mot regeringsdeltagandet och den reformistiska politiken, vilket ledde till hans uteslutning 1950. Anslöt sig till Fjärde Internationalen 1955. Översatte "Den förrådda revolutionen" till danska, skrev en biografi över Lenin och en biografi över Trotskij, utlade ofta de trotskistiska ståndpunkterna i radio. Erkänd i sitt land som en mycket framstående personlighet. Moltved var en man av mycket stor intellektuell kapacitet.

Moulin, tysk trotskist, mördad under spanska inbördeskriget av GPU.

Pantelis Pouliopoulos, förföljd för sin verksamhet i den grekiska armén 1922, översättare av Kapitalet till grekiska, delegat för det grekiska kommunistpartiet på Kommunistiska Internationalens femte kongress, kommunistpartiets sekreterare 1925, utesluten som trotskist 1927, sekreterare för den grekiska trotskistiska organisationen. Han tvingades gå under jorden efter Metaxas statskupp (1936); arresterades 1939, sköts som gisslan av italienarna; höll tal vid exekutionsstolpen till de italienska soldaterna; död 1943 i en ålder av 43 år.

Art Preiss (1911-1964), amerikansk trotskist; under sin studietid vid Ohio's statsuniversitet grundade han tidningen *Free Voice*, som senare förbjöds; 1933 organiserade han de arbetslösa och därefter arbetarna i staden Toledo (Ohio) i fackföreningar och blev medlem i CIO:s råd för staden Toledo; från 1940 var han redaktör för *The Militants* arbetarsidor; författare till boken *Labor's Giant Step (twenty years of the CIO),* den amerikanska fackföreningsrörelsens historia från 1929 till 1955.

Luis Pujals (1942-1971), ung argentinsk revolutionär, anslöt sig 1961 till gruppen Palabra Obrera, som 1964 gick med i grundandet av PRT. Valdes vid detta partis andra kongress till medlem av centralkommittén och senare till exekutivkommittén. Politisk och militär ansvarig för Buenos Aires-regionen. Arresterades den 17:e september, sändes av myndigheterna till Rosario och återfördes den 22:e till Buenos Aires, samtidigt som myndigheterna förnekade att han hölls fängslad. Med all sannolikhet dog han under tortyr.

Ignace Reiss (Ludwig) (1899-1937), polsk kommunist, hjälte i inbördeskriget under den ryska revolutionen; en av de viktigaste ledarna för Sovjetunionens specialstyrkor; 1936, efter den första "Moskvaprocessen", bröt han med stalinismen, sände tillbaka sina medaljer och deklarerade: "Jag ansluter mig till Trotskij och Fjärde Internationalen"; mördades några veckor senare i trakten av Lausanne av GPU.

Wolfgang Salus (1909-1953), ung kommunist från Tjeckoslovakien; 1929, då han var 18 år, deltog han i grundandet av den trotskistiska rörelsen i detta land, dog i emigration efter att ha bidragit till rörelsens reorganisering i sitt hemland efter kriget.

Lev Sedov (1905-1938), Trotskijs son, utesluten ur SUKP 1927, ägnade sedan dess sitt liv åt att hjälpa Trotskij i hans arbete; anklagades vid sidan av Trotskij i alla "Moskvaprocesserna", där han dömdes till döden; dog på ett mystiskt sätt i Paris, otvivelaktigt mördad av GPU.

Henri Sneevliet (1883-1942), holländsk arbetarledare, grundare av socialistiska rörelsen i Indonesien 1914, därefter av det indonesiska kommunistpartiet 1920; detta partis delegat vid den Kommunistiska Internationalens andra kongress; Internationalens representant hos det kinesiska KP; bröt med stalinismen; ledare för den holländska fackliga centralen NAS; grundare av RSAP; arresterad under kriget; skjuten av tyskarna den 13 april 1942; genom sin heroiska död har han blivit en förebild i sitt hemland.

Chen Tu-hsiu (1879-1942), lärare vid Pekinguniversitetet, en av ledarna för 1911 års demokratiska revolution, grundare av det kinesiska kommunistpartiet, vars sekreterare han var från 1920 till 1927; anslöt sig till den trotskistiska oppositionen; fängslad av Kuomintang 1932 och dömd till tretton års fängelse, befriad men ställd under övervakning 1937, död 1942. Hans minne förtalas än idag av ledningen för det kinesiska kommunistpartiet.

Tha-Thu-Thau (1906-1946), grundare av den vietnamesiska trotskistiska rörelsen, ledare för Saigonarbetarna under åren före kriget, fängslad under kriget. Befriad 1946, försvann mystiskt kort efter, förmodligen mördad av stalinisterna.

Pierre Tresso (Blasco) (1893-1943), medlem av det italienska kommunistpartiets centralkommitté och politbyrå från 1925, delegat för detta parti på Kommunistiska Internationalens kongresser; utesluten 1930 som trotskist, kämpade i exil i Frankrike; deltog i ledningen för *La Ligue Communiste*, i Köpenhamnskonferensen (1932) och i Fjärde Internationalens grundningskongress; under kriget dömdes han till tio års tvångsarbete av Marseilles militärdomstol; spärrades in i Puy-fängelset och befriades av maquisarderna samtidigt med alla de andra fångarna; liksom andra trotskister försvann han kort tid därefter i befrielserörelsen, med all sannolikhet mördad av stalinisterna.

Joseph Wanzler (John G. Wright) (1903-1956), kemistudent vid Harvarduniversitetet, anslöt sig till den amerikanska trotskistiska organisationen 1929, översatte många av Trotskijs arbeten, död 1956 i en ålder av 52 år.

Paul Wentley (Widelin), tysk trotskist, gav under ockupationen av Frankrike ut tidningen *Arbeiter und Soldat* som uppmanade till fraternisering, arresterades av tyskarna och sköts.

Libero Villone (1913-1970), inledde den militanta delen av sitt liv i det italienska kommunistpartiet sedan det blivit olagligförklarat av den fascistiska regimen; utesluten ur kommunistpartiet 1938 för att ha kritiserat ”Moskvaprocesserna”. Han arresterades 1943 och befriades vid Mussolinis fall. Vann återinträde i kommunistpartiet, men blev snabbt utesluten för sin kritik av klassamarbetspolitiken. Anslöt sig till den trotskistiska rörelsen 1945. Han var lärare och uppehöll funktioner i lärarnas fackförbund. Redaktör för ”Bandiera Rossa” under flera år.

Erwin Wolff (N. Braun) (1902-1937), trotskist av tjeckoslovakiskt ursprung, Trotskijs sekreterare i Norge, mördad under spanska inbördeskriget av GPU.

När vi här slutar denna mycket ofullständiga lista, med iakttagelsen att trotskisternas förluster förmodligen varit mycket större i förhållande till deras antal än alla de andra riktningarnas inom arbetarrörelsen, så låt oss åter dra oss till minnes den lysande skara av revolutionärer som utgjorde rörelsens första kämpar, de sovjetiska trotskisterna, som motstod alla förföljelser ända till den dag då Stalin beslöt om deras fullständiga utplåning. Redogörelsen för deras kamp i Vorkuta, bland annat den stora hungerstrejk som mer än tusen fängslade genomförde under 132 dagar (från oktober 1936 till mars 1937) och under vilken flera bland dem gick under, har nått oss genom iakttagare som återvänt från lägren.[1] Alexander Solzjenitsyn har i ”Den första kretsen” givit deras heroiska slut en plats i den stora världslitteraturen.

Till deras minne och till minnet av alla de som dött i kampen för Fjärde Internationalen tillägnar vi denna lilla bok.

---

[1] Se *Ouatrième Internationale*, nr 17 dec. 1962 och I. Deutscher ”The Prophet Outcast”, s. 415 ff. [Den förvisade profeten.]

Bilagor

I. Återföreningens teoretiska och politiska grunder

Nedanstående text utgör grundtexten till återföreningen 1963. Den presenterar sålunda i kortfattad form Fjärde Internationalens grundläggande principer.

1) Den nuvarande krisen för samhället i dödskamp återspeglar i grunden en utdragen kris för den revolutionära ledningen. Produktivkrafternas utveckling i global skala har gjort världen mognare för socialismen. Endast en planerad socialistisk världsekonomi är i stånd att snabbt övervinna de koloniala och halvkoloniala ländernas ekonomiska underutveckling, att befria mänskligheten från hotet om nukleär förintelse och tillförsäkra ett världssamhälle varaktig fred, obegränsat överflöd, oändlig utveckling av kulturen, och förverkligandet av fullständig frihet för alla. Utan socialismens världsomspännande seger kommer den ruttnande kapitalismen att fortsätta förslösa enorma resurser, att hålla kvar två tredjedelar av världens befolkning i en oerhörd misär, att vidmakthålla social och rasmässig ojämlikhet och att understödja diktatoriska regimer. För att fullständiga denna mörka bild av hunger, osäkerhet och förtryck, erbjuder kapitalismen det ständiga hotet av nukleär förintelse.

2) Den socialistiska revolutionens försening i förhållande till vad som förutsetts av alla tidigare stora marxister, beror huvudsakligen på oförmågan hos arbetarrörelsens traditionella ledningar, och på deras cyniska agerande som kapitalistklassens eller Kremlbyråkratins hantlangare inom arbetarklassen. De är ansvariga för misslyckandena i de viktigaste revolutionära kriserna under efterkrigstiden, krisen 1918-1923 och 1943-1947, liksom den mindre utpräglade krisen 1932-1937, för att ha hindrat dessa att sluta som de borde ha gjort, nämligen med proletariatets maktövertagande i de avancerade kapitalistiska länderna.

3) Bara genom uppbyggandet av nya revolutionärt marxistiska masspartier, med förmåga att leda arbetarklassen och den arbetande bondebefolkningen till makten, kan man framgångsrikt lösa världskrisen och undvika ett tredje världskrig. Att bygga sådana partier är den trotskistiska världsrörelsens mål och syfte. Ett program av paroller och åtgärder av övergångskaraktär spelar en nyckelroll i byggandet av partiet, eftersom det huvudsakliga problemet i samband med att övervinna krisen för ledningen ligger i överbryggandet av den klyfta, som existerar mellan massornas nuvarande medvetande, som är inriktat på omedelbara bekymmer och problem, och den medvetandenivå som krävs av den objektiva nödvändigheten att störta kapitalismen och bygga arbetarstater baserade på arbetarråd som väljs och fungerar demokratiskt. De leninistiska metoderna bör tillämpas i byggandet av revolutionära socialistiska partier. De innebär en tålmodig, ihärdig rekrytering av arbetare till de redan existerande kärnorna av revolutionära socialistiska partier, men även – där så är nödvändigt eller möjligt – ett smidigt närmande till de tendenser inom massorganisationerna som eventuellt kan vinnas för den revolutionära marxismens program. Den individuella rekryteringen och de stora taktiska rörelserna är medel som komplementerar varandra i byggandet av partiet, och var och en av dem medför sina egna problem och särskilda faror. Å ena sidan kan en tendens till sekterism uppstå ur omvandlingen till följd av en påtvingad isolering; å den andra kan anpassningen till en reformistisk omgivning leda till högeropportunism. I samband med den taktik som är känd under namnet entrism, där utomordentligt komplexa och svåra situationer kan uppträda, bör de som tillämpar den normalt vidmakthålla en oberoende offentlig arbetssektor, däri inbegripet en egen trotskistisk press. Avvikelser från denna norm bör medvetet vägas mot den betydande risk som de medför.

4) Fjärde Internationalen – i egenskap av internationell organisation – och dess sektioner – i egenskap av nationella partier – bör hålla fast vid den demokratiska centralismens principer.

Teorin och den historiska erfarenheten har gemensamt bevisat riktigheten av dessa principer. Den demokratiska centralismen svarar mot nödvändigheten av snabbt och disciplinerat handlande för att genomföra revolutionära uppgifter, och garanterar på samma gång friheten till diskussion och rätten att forma tendenser, utan vilken ett verkligt politiskt liv förnekas basen. Genom sin hängivenhet för den inre demokratin, är den trotskistiska rörelsen rakt motsatt de kvävande regimer som påtvingats de arbetarorganisationer som kontrolleras av byråkrater med fostran i stalinismens, socialdemokratins eller den reformistiska fackföreningsrörelsens skolor.

5) De reformistiska eller stalinistiska byråkratiska apparaterna fungerar inte som arbetarklassens organiserade kraft för att, där så är möjligt, störta kapitalismen. De är i första hand intresserade av sina egna privilegier och sin egen makt, och inte av proletariatets historiska intressen. På grund av sin tröghet, sina antisocialistiska åsikter, eller sin medvetenhet om vad en resning skulle medföra för dem, genomför de strider i proletariatets intresse bara med största motstånd, motvilligt och av tvång. Samtidigt som trotskisterna fördömer reformismen och stalinismen som två sidor av samma onda ting och motsätter sig dessa, så vägrar de att likställa de verkligt socialistiska eller kommunistiska arbetarna inom dessa organisationer med deras förrädiska ledningar. Den trotskistiska rörelsen är medveten om att huvuduppgiften inte är att enbart föra en kamp i skrift mot reformismen och stalinismen, utan att verkligen vinna dessa socialistiska och kommunistiska arbetare för den revolutionära marxismens program och organisation.

Under trycket från långa år av välstånd i de utvecklade kapitalistiska länderna och i reaktion mot stalinismens brott, har småborgerliga intellektuella inlett en bred attack mot marxismens grundläggande principer. Det är nödvändigt att föra en kraftfull ideologisk kamp mot denna revisionistiska strömning.

6) Sovjetunionen utgör fortfarande en arbetarstat, trots att en privilegierad byråkrati tillvällt sig makten. Det produktionssätt som uppstått genom störtandet av kapitalismen i den socialistiska Oktoberrevolutionen är icke-kapitalistiskt och, vilka dess fel, brister och även dess brott än må vara, så är det progressivt i förhållande till kapitalismen. Den oerhörda expansionen av de sovjetiska produktivkrafterna har, genom en kolossal industriell och kulturell revolution, omvandlat ett efterblivet jordbruksland till världens andra industrimakt, som verkligen utmanar imperialismens försprång på flera tekniska områden. Detta nya betydelsefulla faktum i världshistorien vittnar om den inneboende styrkan i en planerad ekonomi och rättfärdigar trotskisternas ståndpunkt om ovillkorligt försvar av den degenererade arbetarstaten mot imperialismen.

7) I andra världskrigets kölvatten har den sovjetiska byråkratin lyckats utvidga sin makt och sin parasitism till Östeuropas ”folkdemokratier” och till Nordkorea. Men för att kunna vidmakthålla sina privilegierade positioner har den måst avskaffa kapitalismen i dessa länder med byråkratiskt-militära medel. Dessa medels framgång berodde på onormala omständligheter, det temporära sammanstörtandet av de lokala kapitalisternas och godsägarnas makt, kombinerat med en extrem svaghet hos arbetarklassen till följd av krigets blodbad och ockupationen. På så vis uppstod deformerade arbetarstater. Den trotskistiska rörelsen försvarar dem mot de imperialistiska försöken att återinföra kapitalismen.

8) I de arbetarstater där stalinismen har krossat den proletära demokratin, såväl som i de där den, till följd av stalinismens inflytande, aldrig existerat, är det nödvändigt att kämpa för att återupprätta eller bygga upp den, i syfte att uppnå en demokratisk administrering av staten och ekonomin genom de arbetande massorna. Stalin förstörde den proletära demokratin från Lenins och Trotskijs tid genom en politisk kontrarevolution. De leninistiska krafterna står alltså inför uppgiften att organisera revolutionärt marxistiska partier, för att ge ledning åt

arbetarklassen när den utövar sin rätt att störta den byråkratiska kastens diktatur och ersätta den med den proletära demokratins former. Detta innebär en politisk revolution. Med den proletära demokratins återuppståndelse på en högre nivå, kommer arbetarstaterna, i första hand Sovjetunionen, att återvinna sin attraktionskraft från tiden före Stalin, något som kommer att ge ny glöd åt kampen för socialismen i de utvecklade kapitalistiska länderna.

9) Uppkomsten av en arbetarstat på Kuba – vars form ännu inte är definitiv – har ett alldeles särskilt intresse, eftersom revolutionen där genomfördes under en ledning som var fullkomligt oberoende av den stalinistiska skolan. 26:e julirörelsens utveckling mot den revolutionära marxismen erbjuder en modell som nu tjänar som exempel för en rad andra länder.

10) Som resultat av det nya uppsvinget för världsrevolutionen, framför allt av den fantastiska segern i Kina, vilken har förändrat styrkeförhållandena mellan klasserna i internationell skala, har det sovjetiska proletariatet – som genom sin seger över den tyska imperialismen i andra världskriget, och av de avsevärda ekonomiska, tekniska och kulturella framstegen i Sovjetunionen redan hade stärkts och fått ökat självförtroende – kommit att utöva ett allt starkare tryck på den byråkratiska diktaturen, i synnerhet efter Stalins död. I hopp om att kunna lätta på detta tryck har den byråkratiska kasten gjort avsevärda eftergifter genom att avskaffa de extrema formerna av polisdiktatur (upplösning av tvångsarbetslägren, och förändring av Stalins brutala arbetslagar), genom att avskaffa Stalinkulten, rehabilitera talrika offer för Stalins utrensningar, och genom att märkbart höja folkets levnadsstandard och till och med lätta på vissa restriktioner på tanke- och diskussionsfriheten på olika områden. Chrusjtjovs regim har inte för avsikt att bit för bit rasera den byråkratiska diktaturen; dess målsättning är inte någon ”självreform” utan att vidmakthålla kastens makt inför det stigande trycket från folket. Men massorna accepterar dessa eftergifter som en avbetalning på det som de har rätt att kräva och söker omvandla dessa vinster till nya stödpunkter för att uppnå sitt yttersta mål, nämligen återställandet av en proletär demokratisk kontroll över den statliga ekonomin. Detta långsamma men säkra förstärkande av proletariatets ställning i de europeiska arbetarstaterna är en av de grundläggande orsakerna till stalinismens världsomfattande kris.

11) De motsättningar som slutligen brutit ner stalinismens monolitiska struktur utbröt på ett spektakulärt sätt med den ideologiska och politiska konflikten mellan ledningarna för Jugoslaviens och Sovjetunionens kommunistpartier. De ungerska arbetarnas försök till politisk revolution förvärrade denna konflikt. Den kubanska revolutionen har ytterligare fördjupat krisen. Med den sino-sovjetiska konflikten har denna kris blivit ett av de viktigaste problemen i världspolitiken. Samtidigt som den på ett omedelbart sätt uttrycker intressemotsättningarna mellan de olika nationella byråkratierna, och mellan den sovjetiska byråkratin och arbetarklassen i de länder där denna byråkrati har inflytande, uttrycker krisen den grundläggande oförenligheten mellan stalinismen och de ledande segerrika revolutionerna, där militanternas avantgarde söker återvända till Lenins lärdomar. Denna kris företer därför en mycket progressiv karaktär, den betecknar en viktig etapp i återuppbyggandet av en revolutionärt marxistisk massrörelse i världsformat.

12) I kombination med stalinismens världsomspännande kris spelar den koloniala revolutionen för närvarande en nyckelroll i den världsrevolutionära processen. På lite mer än tio år har den tvingat imperialismen att nästan fullständigt överge det direkta koloniala herraväldet, och ersätta det med ett indirekt herravälde, dvs. att upprätta en ny ”förbindelse” med den koloniala bourgeoisin, även om denna bourgeoisi på sina ställen bara är embryonal. Men detta försök att hindra de länder som väckts av den koloniala revolutionen att slippa ur det kapitalistiska världssystemet stöter emot ett oöverstigligt hinder: det är i dessa länder omöjligt att lösa de historiska problemen med befrielsen och den sociala, ekonomiska och kulturella utvecklingen, utan att kasta kapitalismen överbord och utan att också krossa imperialismens grepp. Den koloniala revolutionen har följaktligen tendens att utveckla sig som en permanent

revolution, som inleds med en radikal jordreform, går vidare mot en expropriering av de imperialistiska trusterna och den ”nationella” kapitalistiska egendomen och upprättar en arbetarstat med en planerad ekonomi.

13) Genom en revolution som börjar med enkla demokratiska krav och slutar med att förstöra de kapitalistiska egendomsförhållandena, kan en gerillaorganisation, bestående av jordlösa bönder och halvproletära krafter, under en ledning som är besluten att fullfölja revolutionen ända till slutet, spela en avgörande roll för att underminera den koloniala eller halvkoloniala makten och påskynda dess fall. Detta är en av de viktigaste lärdomar som kan dras från efterkrigstidens erfarenhet. Denna lärdom bör medvetet inordnas i strategin för att bygga revolutionärt marxistiska partier i de koloniala länderna.

14) Kapitalismen har lyckats att temporärt stabilisera sig i Västeuropa efter andra världskriget. Detta bakslag för arbetarklassen berodde huvudsakligen på förräderiet från de stalinistiska och socialdemokratiska ledningarna, som hindrade massorna att gå in på den socialistiska revolutionens väg under efterkrigstidens stora revolutionära kris. Emellertid har denna temporära stabilisering av kapitalismen och den tillväxt av produktivkrafterna som följt på den, lösgjort viktigare och, i sista hand, mer explosiva motsättningar. Dessa berör även de andra imperialistiska makterna och i synnerhet Förenta Staterna och Japan. De innebär en växande konkurrens på en världsmarknad som krymper geografiskt, en växande oförenlighet mellan behovet att bekämpa inflationen och behovet att omvandla de potentiellt stora ekonomiska kriserna till begränsade recessioner, ett fördjupande av motsättningen mellan fördelen av att vidmakthålla den ”sociala freden” och nödvändigheten av att angripa arbetarnas levnadsstandard, arbetsförhållanden och anställningsmöjligheter, för att förbättra sin ställning i konkurrensen. Dessa motsättningar tenderar att skärpa klasstriderna, vilka med en riktig ledning skulle kunna lyftas från det ekonomiska planet till ett politiskt, resa arbetarrörelsen till en ny offensiv i de imperialistiska länderna och utmana kapitalismen i dess sista fästen.

15) En socialistisk seger i de avancerade kapitalistiska länderna utgör den enda garantin för varaktig fred. Sedan andra världskrigets slut har imperialismen metodiskt förberett sig för en ny konflikt, som skulle få hela den kapitalistiska världen att anfalla arbetarstaterna, med Sovjetunionen som det främsta målet. Återupprustningen har blivit den viktigaste permanenta stöttepelaren i den nuvarande kapitalistiska ekonomin, en ekonomisk nödvändighet, som sammanfaller med de politiska syftena hos den amerikanska kapitalistklassen, som leder kapitalismens världsallians. Den amerikanska imperialismen har installerat omfattande kontrarevolutionära styrkor runt Kina och Sovjetunionen. Dess första reaktion inför varje ny befrielsekamp är att försöka kväva den i blod. Dess väpnade interventioner har blivit allt farligare. I den kris som uppstod i samband med Kubas försök att förstärka sitt militära försvar, visade de miljardärfamiljer som styr Amerika att de var beredda att genomföra en kärnvapenattack mot Sovjetunionen och till och med riskera mänsklighetens och civilisationens existens. Denna ofattbara destruktiva kraft kan ryckas ur de ursinniga Wall Streetgalningarnas händer bara av den amerikanska arbetarklassen. Den europeiska socialistiska revolutionen kommer att spela en avgörande roll för att lyfta det amerikanska proletariatet i nivå med dess stora historiska uppgift: ansvaret för världssocialismens avgörande och slutgiltiga seger.

16) Samtidigt som den trotskistiska världsrörelsen helhjärtat deltager i alla folkliga massrörelser för unilateral kärnvapennedrustning, samtidigt som den kämpar för omedelbart slut på alla utgifter som går till kärnvapen, understryker den överallt med skärpa de grundläggande alternativ som mänskligheten står inför: världssocialism eller nukleär förintelse. En klar förståelse av detta dilemma demoraliserar inte massorna. Tvärtom utgör denna förståelse den mäktigaste stimulansen för att nedkämpa kapitalismen och bygga socialismen. Det är en dödsbringande illusion att tro att det är möjligt att garantera freden genom ”fredlig sam-

existens” utan att göra slut på kapitalismen, framför allt kapitalismen i Amerika. Det bästa sättet att kämpa mot hotet av ett kärnvapenkrig är att kämpa för socialismen genom klasskampens medel.

Med tanke på enigheten kring dessa grundläggande ståndpunkter står den världstrotskistiska rörelsen inför plikten att kämpa för en återförening. Det är principlöst att bevara splittringen. Återföreningen har också blivit en trängande praktisk fråga. Överallt öppnar sig möjligheter för en tillväxt av den revolutionära rörelsen. Den kubanska revolutionen har tilldelat stalinismens klassamarbetspolitik i Latin-Amerika och andra koloniala länder ett förödande slag. Nya tendenser som utvecklats under inflytande av segern på Kuba, orienterar sig mot den revolutionära socialismen och söker tillämpa lärdomarna från den koloniala revolutionen på sin egen situation. Den algeriska revolutionen har haft en liknande effekt på den afrikanska revolutionära nationalistiska rörelsens avantgarde. Att tillmötesgå dessa tendenser mot vänster, att samarbeta med dem, ja t.o.m. att gå samman med dem utan att ge upp de egna principerna har blivit en tvingande nödvändighet. En återförening kan underlätta framgången i detta arbete genom att stärka våra egna styrkor och ställa trotskismens attraktion i ett skarpt organisatoriskt fokus. De omedelbara följdsatserna kommer att bli större effektivitet i vårt försvar av de koloniala revolutionerna inom de imperialistiska länderna och den större tyngd som trotskismens principiella program kommer att vinna bland alla seriösa revolutionärer som strävar efter en grundläggande ekonomisk, social, och politisk omvandling av sina länder. Å andra sidan är det uppenbart att en fortsatt uppdelning av den världstrotskistiska rörelsen i fraktioner som grälar med varandra om dunkla frågor kommer att fördärva dess möjlighet att attrahera nya styrkor i större skala.

Samtidigt har stalinismens kris, som lett till den stora differentieringen i den kinesisk-sovjetiska konflikten, lösgjort enorma styrkor inom de kommunistiska partierna över hela världen. Samtidigt som de attraheras av vårt leninistiske program och våra leninistiska traditioner, av det rättfärdiga i vår decennielånga kamp mot stalinismen och av vår betoning av den interna demokratin, förbryllas många militanter av vår bristande enhet och de stöts bort av vår tydliga oförmåga att mobilisera våra styrkor i en enda Sammanhängande organisation. En återförening av den världstrotskistiska rörelsen skulle i stor grad bidra till att omskola de kommunistiska militanterna i leninismens genuina anda, dess verkliga traditioner av internationell solidaritet och proletär demokrati. Uppenbarligen skulle en enad världstrotskistisk rörelse visa sia vara mycket mer attraktiv för de styrkor inom den världskommunistiska rörelsen som blivit alltmer kritiska mot stalinismen och dess utskott, och vilka är redo att undersöka de ståndpunkter som intas av en rörelse som framstår som seriös inte bara när det gäller teorin utan även i sin organisatoriska förmåga.

Slutligen måste vi med yttersta noggrannhet betänka frågan om att appellera till den ungdom, både arbetare och studenter, som spelar en alltmer avgörande roll i upplopp, demonstrationer och de revolutionära omvälvningarnas ledarskap. Den kubanska revolutionen genomfördes huvudsakligen av ungdomar. Likaså störtade ungdomar korrupta diktaturer som Menderes i Turkiet och Syngman Rhees i Sydkorea. I kampen för de svartas jämlikhet i USA, för solidariteten med den algeriska revolutionen i Frankrike, mot upprustningen i Japan och Västtyskland och mot arbetslösheten i Storbritannien, utgörs chocktrupperna av ungdomar. Ungdomar står i täten i kampen för att fördjupa och utsträcka avstaliniseringen i Sovjetunionen och de östeuropeiska arbetarstaterna. Över hela världen är de fanbärarna i kampen för unilateral kärnvapennedrustning. Vi kan attrahera de bästa skikten av denna nya generation av rebeller genom vårt djärva program, vår kampanda och militanta aktivitet; vi kan endast stöta bort dem genom att vägra gå samman på grund av gamla dispyter som är av föga intresse för unga revolutionärer, vilka fr.a. är intresserade av de stora politiska problemen och dagens brännande frågor.

En snar återförening har kort och gott blivit en nödvändighet för den världstrotskistiska rörelsen. Naturligtvis kommer svåra problem att finnas kvar i olika länder där friktionsstriden har varit lång och bitter. Men också dessa frågor kan lösas bäst under en allmän internationell återförning, vilket möjliggör för ledarna på båda sidor att arbeta för att upprätta en ny kamratlig atmosfär och skuffa undan bekymmer som inte har en verklig bas i den situation som råder för den världstrotskistiska rörelsen idag. Efter en period av gemensam kamratlig aktivitet i ett allt större antal områden, är vi övertygade om att vad som i början tycktes vara oöverstigliga lokala problem kan lösas av kamraterna själva genom demokratiska medel.

Vi tror att det också bodde vara möjligt för en enad organisation att föra fram rekommendationer för beaktande och som kan antas och som utan att bryta den centralistiska sidan i den demokratiska centralismen ta bort varje tvekan som fortfarande finns kvar om garanti för de demokratiska rättigheter som tillförsäkras i stadgarna.

Vår rörelse står inför ett ansvar som är lika stort och allvarligt som vid Fjärde Internationalens grundande 1938. Vi uppmanar båda sidor att vid sina internationella möten under de närmaste månaderna besluta att tiden är inne för att återförena den världstrotskistiska rörelsen och att de kommer att göra detta vid en Återföreningskongress som bör hållas så snart som möjligt efter dessa möten.

1 mars 1963

II. Världsrevolutionens aktuella dialektik (utdrag)

... Det är viktigt att inse att världsrevolutionens tre huvudkrafter – den koloniala revolutionen, den politiska revolutionen i de degenererade eller deformerade arbetarstaterna, och den proletära revolutionen i de imperialistiska länderna – utgör en dialektisk enhet. Var och en av dessa krafter påverkar de andra och mattar i sin tur mäktiga impulser eller bromsas i sin egen utveckling. Den proletära revolutionens försening i de imperialistiska länderna har, i allmänhet, utan tvekan hindrat den koloniala revolutionen att följa den socialistiska vägen lika snabbt och medvetet som skulle ha varit möjligt under inflytande av ett mäktigt revolutionärt uppsving eller en seger för proletariatet i ett utvecklat land. Just denna försening uppskjuter även den politiska revolutionens mognad i Sovjetunionen, fr.a. eftersom de sovjetiska arbetarna inte får något övertygande exempel på en alternativ väg att bygga socialismen. Likväl bidrar uppsvinget till de koloniala och politiska revolutionerna, som hindras av den proletära revolutionens försening i Väst, till att hjälpa proletariatet i de imperialistiska länderna att övervinna denna försening.

Den koloniala revolutionen

. . . I grunden utgör den koloniala revolutionen den oemotståndliga tendensen hos dessa två milliarder människor att äntligen bli herrar över sin egen framtid. Det faktum att detta är socialt möjligt bara genom en arbetarstat utgör den objektiva basen för den koloniala revolutionens tendens att gå den permanenta revolutionens väg.

I den världsrevolutionära processen har den koloniala revolutionen – först och främst den kinesiska revolutionen, därefter hela kedjan av uppror – förhindrat en temporär stabilisering av det imperialistiska systemet i världsskala, så som skedde efter 1921. Den har kastat om det internationella styrkeförhållandet till kapitalismens nackdel, tvingat imperialismen att utkämpa och, i flertalet fall, förlora en rad strider och defensiva krig, som den utlöst i sin strävan att förhindra revolutionens frammarsch i den koloniala världen. Den har på så vis gett en mäktig impuls till de antikapitalistiska krafterna runt om i världen. Den har gett Sovjet-unionen och de andra arbetarstaterna den nödvändiga respiten för att överbrygga det

kvalitativa försprång som imperialismen ägde på det militära området, när det andra världskriget nådde sin höjdpunkt.

Den koloniala revolutionen kunde inte av egna krafter åstadkomma imperialismens fall. Paradoxalt nog var den inte ens i stånd att undergräva den relativa ekonomiska stabiliteten i de imperialistiska länderna ...

Bland de många orsakerna till denna uppenbara paradox, är en särskilt viktig. Så länge som de nya oberoende stater, som uppstått i den koloniala revolutionen, av borgerliga eller småborgerliga ledningar hålls kvar inom det kapitalistiska produktionssättets och den kapitalistiska marknadens gränser, har imperialismens reella makt inte brutits ner i dessa länder. *Dess herravälde övergår helt enkelt från en direkt till en indirekt form.*

... Eftersom den koloniala revolutionen fram till idag i allmänhet stannat inom ramen för den kapitalistiska världsmarknaden, har den inte tillfogat den kapitalistiska världsekonomin i dess helhet några ekonomiska slag, eller utlöst några större ekonomiska kriser i de imperialistiska länder som förlorat sina gamla imperier.

. . . Under de senaste tio åren har motviljan från det privata kapitalet i de imperialistiska länderna – där det upplevt en relativt snabb expansion – att exportera sitt mervärde till de underutvecklade länder som gripits av den koloniala revolutionens process, utgjort ett väsentligt problem. Investeringsgarantier och säkerheter från regeringarnas sida kan minska, men inte överbrygga, detta hinder.

Så länge som den stora majoriteten av de nya oberoende länderna stannar inom ramen för den kapitalistiska världsmarknaden, kommer dessa svårigheter ur världskapitalismens synpunkt att utgöra ett ”mindre ont” som i större eller mindre utsträckning kan behandlas inom systemet, åtminstone för tillfället. *Det är endast om de viktigaste halvkoloniala länderna lösgör sig från det världskapitalistiska systemet genom att bli arbetarstater, som den koloniala revolutionen skulle kunna utdela ekonomiska slag av sådan omfattning att den snabbt skulle framkalla mycket allvarliga ekonomiska och sociala kriser i de imperialistiska centra.*

. . . De objektiva förutsättningarna för den permanenta revolutionens process i de koloniala länderna ligger i grunden i de borgerliga och småborgerliga nationalistiska ledningarnas oförmåga att inom ramen för det kapitalistiska produktionssättet lösa de grundläggande problem som den ekonomiska och kulturella utvecklingen ställer. Detta tar sitt starkaste uttryck i kapitalismens oförmåga att genomföra en radikal jordreform. De subjektiva förutsättningarna bestäms av det faktum att de koloniala massorna i allmänhet inte gör skillnad mellan erövringen av det nationella oberoendet och erövringen av en höjd materiell och kulturell levnadsstandard.

... Det troligaste perspektivet för merparten av de underutvecklade länderna är en följd av utdragna revolutionära sociala kriser, som de borgerliga eller småborgerliga nationalistiska ledningarna förtvivlat kommer att försöka hålla tillbaka eller kanalisera men som, trots oundvikliga bakslag, periodvis kommer att överskrida dessa gränser. Denna utdragna period av instabilitet och sociala kriser innebär inte någon automatisk seger för de proletära krafterna eller för de revolutionära bondekrafterna under marxistisk ledning, dvs. inte något *automatisk*t upprättande av arbetarstater. Precis som i det fall då den koloniala revolutionens början (under borgerlig eller småborgerlig nationalistisk ledning) jämställes med dess *segerrika slutförande* under en proletär ledning, så leder alla idéer om att denna process kommer att ske automatiskt och oundvikligt inom en given tidsram, till en förvriden uppfattning av det reella styrkeförhållandet och ersätter den vetenskapliga analysen med illusioner och förhoppningar.

... På grund av den speciella sociologiska strukturen i dessa länder återfinns proletariatets huvudstyrka inte bland industriarbetarna som, bortsett från Argentina, bara utgör en minoritet av de avlönade och en liten del av den aktivt arbetande befolkningen i dessa länder. Det koloniala proletariatet bör uppfattas som summan av alla dem som helt eller till största delen lever av att sälja sin arbetskraft, dvs.: industriarbetare, arbetare i offentlig tjänst, tjänstefolk, gruvarbetare, plantagearbetare, jordbruksarbetare, arbetare på landsbygd och stad som bara finner partiell eller tillfällig anställning. Bönderna har, i form av växande gerillarörelser, otvivelaktigt kommit att spela en mycket radikalare och mer avgörande roll i den koloniala revolutionen än som förutsetts i den marxistiska teorin. Den har gett prov på en social natur som skiljer sig ganska mycket från den traditionella bondeklassen i de utvecklade länderna.

. . . För att bestämma den koloniala revolutionens nuvarande plats i världsrevolutionens allmänna process räcker det inte med att bara ta i beaktande dess konsekvenser på det politiskt-militära planet, där den har tillfogat imperialismen svåra slag, eller på det ekonomiska området där den ännu inte allvarligt har undergrävt imperialismens världsekonomi. Man måste också undersöka den koloniala revolutionens effekter på styrkeförhållandet mellan klasserna i de imperialistiska länderna, i synnerhet på arbetarrörelsen och på de sociala och politiska oppositionskrafterna i de byråkratiskt deformerade eller degenererade arbetarstaterna.

Den politiska revolutionen i arbetarstaterna

... Efter den avgörande omsvängningen av styrkeförhållandena i världen genom den kinesiska revolutionens seger, kom alla de faktorer som gynnat den politiska apatin bland de sovjetiska massorna att starkt undermineras; omständigheterna gynnade ett ökat intresse och massornas politiska kampberedskap mognade. Den första arbetarstatens isolering hade brutits inte bara i Europa, utan också i Asien och i världen i dess helhet. Den snabba höjningen av massornas levnadsstandard efter Stalins död, som var ett resultat av växande masstryck på byråkratin i samband med tekniska framsteg och ekonomisk tillväxt, har gjort det möjligt för folket att ägna en del av sina krafter åt kulturella och politiska målsättningar. Sovjetunionens uppkomst som den andra industriella stormakten i världen, en makt som till och med är ledande på flera teknologiska områden, gjorde den relativt låga levnadsstandarden desto orimligare och tjänade som stimulans för ökade ekonomiska krav. Hotet om en imperialistisk attack kvarstår, och byråkratin utnyttjar helt medvetet detta hot för att periodvis tvinga oppositionens röster till tystnad. Likväl kan massorna inte undgå att bli medvetna om Sovjetunionens nya makt och ställning inom världspolitiken under robotkrigets epok, när de byråkratiska ledarna själva ständigt skryter med sin förmåga att tillfoga anstiftarna av ett imperialistiskt krig ett förkrossande nederlag.

... Det är nödvändigt att klart skilja mellan ett allmänt masstryck, början till massaktioner (vilka oföränderligt är av reformistisk karaktär) och inledningen på den verkliga politiska revolutionen. Denna skillnad är inte alltid lätt att göra i kampens hetta ty den avser successiva etapper av en och samma process där var och en är förbunden med den följande utan klara avgränsningar.

... I analysen av interaktionen mellan världsrevolutionens tre huvudkrafter – den koloniala revolutionen, den politiska revolutionen (i synnerhet i Sovjetunionen) och den proletära revolutionen i de imperialistiska länderna – är tidsfaktorn av avgörande betydelse. Även utan upprättandet av en proletär demokrati, utövar Sovjetunionen en enorm dragningskraft på massorna i de koloniala länderna, om också bara därför att Sovjetunionen utgör ett bevis på vad som på mindre än ett halvt sekel kan uträttas för att omvandla ett underutvecklat land till ett avancerat industriland vad gäller den ekonomiska utvecklingen och förbättringen av levnadsstandarden. Om en revolutionär socialistisk ledning tar makten i Sovjetunionen inom

en inte alltför avlägsen framtid, med upprättande av socialistisk demokrati inåt och revolutionär solidaritet utåt som följd, skulle den koloniala revolutionens samgående med arbetarstaterna enormt påskyndas.

… En nära förestående seger för den politiska revolutionen i Sovjetunionen skulle även påskynda den proletära revolutionens process i de imperialistiska länderna på ett till och med ännu mer avgörande sätt. Återupprättandet av sovjetdemokratin i Sovjetunionen på en högre nivå – något som, för första gången sedan början av tjugotalet, skulle innebära en regim av verklig demokrati och intellektuell frihet, kvalitativt överlägsen de mest demokratiska borgerliga staterna – skulle i ett slag göra slut på den huvudinvändning som de klassmedvetna arbetarna i de imperialistiska länderna riktar mot kommunismen.

... För de revolutionära marxisterna skulle det uppenbarligen vara ett misstag att satsa allt på ett kort och under tiden negligera de reella möjligheterna att bryta igenom i de koloniala eller imperialistiska länderna, innan den politiska revolutionen i Sovjetunionen segrar.

... Föreställningen att de tekniska och ekonomiska framstegen i arbetarstaterna i sig själva på ett avgörande sätt skulle kunna förändra styrkeförhållandet mellan klasserna i de imperialistiska länderna eller bidraga till störtandet av kapitalismen i dessa länder bör förkastas som felaktig.

Den proletära revolutionen i de imperialistiska länderna

. . . Efter efterkrigstidens revolutionära uppsving i Västeuropa och efterkrigstidens strejkvåg i Förenta Staterna, inträffade stora förändringar i arbetarrörelsen och i de objektiva förhållanden som den står inför i de imperialistiska länderna. I motsats till de förutsägelser som gjorts av både marxistiska och icke-marxistiska ekonomer, upplevde den kapitalistiska ekonomin i de avancerade industriländerna, inklusive Japan, en expansion vars make inte skådats sedan första världskriget, dvs. på nära ett halvsekel. Samspelet mellan denna ekonomiska tillväxt och den förrädiska opportunistiska politik som fördes av de traditionella arbetarledningarna i Västeuropa och fackföreningsbyråkratin i Förenta Staterna möjliggjorde, i frånvaron av en alternativ revolutionär ledning, en temporär relativ stabilisering av kapitalismen i Europa. Till följd härav förflyttades den revolutionära rörelsens huvudsakliga centrum för en tid till de koloniala länderna.

... På det teoretiska planet bör det stå fullkomligt klart att arbetarnas attityd bestäms av ett flertal krafter, bland vilka levnadsstandardens *absoluta nivå* bara är en bestämmande faktor bland andra. Det är en oerhörd skillnad mellan en höjd levnadsstandard som är ett resultat av arbetarnas kamp, och som, följaktligen, framträder som en rad erövringar som man måste försvara, och en levnadsstandard som framträder som en ”gåva” från en grupp ”välvilliga” herrar. I det första fallet kan en höjd levnadsstandard ha en demoraliserande effekt, genom att ge näring åt de illusioner om klassamarbetet som odlas av bourgeoisins språkrör och ideologerna på arbetarrörelsens högerflygel.

... Två generationer av revolutionärer i Väst har uppfostrats i övertygelsen att de revolutionära situationerna i de imperialistiska länderna sammanfaller med stora kriser eller fullständigt sammanstörtande av de kapitalistiska staterna och ekonomierna, såsom inträffar under krig eller vid militära nederlag (Tyskland och Centraleuropa efter första världskriget; Grekland, Frankrike och Italien efter andra världskriget). Men teorin och historien bevisar än en gång att detta bara är en av de möjliga vägarna mot en revolutionär kris i ett högt utvecklat industriland.

... Även om några av de fina egenskaperna hos gårdagens undernärda proletariat verkar ha försvunnit hos arbetarna i Väst, har nya goda egenskaper framträtt, just som resultat av den

högre levnadsstandard och kultur som uppnåtts av proletariatet i Väst. Kunskapsklyftan mellan den kvalificerade arbetaren och den borgerliga teknikern har så gott som försvunnit eller i stor utsträckning överbryggats. Tekniskt sett är arbetaren i Väst idag betydligt mer kapabel att garantera ett socialistiskt självstyre än hans far eller hans farfar var, och han känner mycket starkare nödvändigheten av att spela en ledande, medveten roll i produktionsprocessen.

Det är också mycket lättare för dagens arbetare att uppnå en förståelse för helheten av de ekonomiska faktorernas samverkan, för de ekonomiska problemens sammanflätning, och den socialistiska planeringens krav och praktiska målsättningar. Den ökade fritiden i flera länder innebär också att han har möjlighet att i masskala delta i den politiska administrationen, något som inte var fallet tidigare. Det anstår inte marxister att förneka den grundläggande marxistiska sanningen att kapitalismen är arbetarnas stora uppfostrare i socialism, åtminstone på det ekonomiska planet.

Den fjärde internationalen

. . . Året 1963 markeras av att det förflutit tjugofem år sedan Fjärde Internationalen bildades, och att det är snart fyrtio år sedan beteckningen trotskism började tillämpas på den revolutionära socialismen. Inom idéernas område har vår rörelse varit mycket produktiv, och har mer än väl rättfärdigat sin existens bara genom detta. I sina programmatiska deklarationer och genom sitt deltagande i klasskampen i internationell skala har den visat sig vara den legitima arvtagaren och vidareföraren av den stora marxistiskt revolutionära traditionen. Händelserna har givit den rätt på så många punkter, att till och med dess motståndare tvingats låna ur dess arsenal, även om det bara varit delvis, på ett ensidigt och deformerat sätt ...

Om vi övergår från *idéernas* område till *organisationens*, förefaller den trotskistiska världsrörelsen ha varit mindre framgångsrik.

... Den trotskistiska rörelsen har inga intressen som är distinkta och åtskilda från världsproletariatets långsiktiga intressen. Den är inte intresserad av att skapa en organisation ”i sig” eller som enkel påtryckningsgrupp. Den organisation som den söker att bygga är ett bestämt medel för ett bestämt mål, proletariatets seger i världsskala. Detta kräver den högsta möjliga medvetenhet, och följaktligen en fullständig hederlighet och integritet, hur bittra de omedelbara konsekvenserna av detta än må vara. Dessa kvaliteter står ofta i motsättning till ett snabbt uppbygge av en organisation. Den Fjärde Internationalen har inget annat val än att följa denna svåra väg, eftersom den socialistiska världsrevolutionens intresse kräver detta. Då den representerar den teoretiska och politiska medvetenheten om denna mäktiga process, kan dess eget slutgiltiga öde inte skiljas från denna.

... Om man ser till det program som den trotskistiska världsrörelsen kämpar för är det helt ytligt att anklaga den för organisatorisk stagnation. Den är idag många gånger starkare än när den började under vänsteroppositionens dagar i Sovjetunionen, eller vid tillfället för mordet på dess grundare.

... Vi måste understryka två signifikativa utvecklingslinjer. För det första har den trotskistiska rörelsen under senare år vuxit märkbart, och mer eller mindre följt den revolutionära utvecklingens allmänna frammarsch i världsskala. Bara detta faktum bevisar att den trotskistiska rörelsen svarar mot världsproletariatets objektiva krav och inte bara är ett övergående fenomen, som är speciellt för vissa länder under en kort period. Det är i synnerhet nyttigt att lägga märke till dess framgång gentemot andra oppositionella tendenser inom den kommunistiska rörelsen som ursprungligen började med en mycket större styrka.

. För det andra har trotskismen vid flera tillfällen visat sin attraktionskraft hos den revolutionärt sinnade ungdomen, vare sig denna kommer från kommunistiska eller socialdemokratiska partier, eller från så skilda länder som Förenta Staterna och Belgien, Frankrike och Japan, Indonesien och Italien, Grekland och England.

... I sista hand är den trotskistiska rörelsens öde förbundet med det inre dialektiska förhållandet mellan världsrevolutionens tre sektorer. Detta är den nödvändiga basen för varje reell förståelse av den trotskistiska rörelsens skiftande organisatoriska öden, däri inbegripet lösningarna på dess svåraste organisationsproblem.

... I och med klasskampens omsvängning i världsskala vid slutet av andra världskriget, skulle man ha kunnat räkna med att den trotskistiska rörelsen skulle ha varit den första att dra fördel av det nya uppsvinget. Dess förhållanden till världsrevolutionens konkreta process har visat sig vara mycket mer komplicerade. Den trotskistiska rörelsen skulle bara gynnas av detta på lång sikt och i sista hand.

För att förstå detta är det nödvändigt att återvända till den viktigaste enskilda händelsen under andra världskriget, nämligen Sovjetunionens seger. Denna seger utlöste en kedjereaktion på vilken man ännu inte kan se slutet. De förtryckta folken vände sig på nytt, såsom de gjort tidigare, till den första arbetarstaten för att få inspiration och ledning. Men regeringsmakten i Sovjetunionen var i den stalinistiska byråkratins händer. Till följd härav var det denna byråkrati och inte trotskismen som temporärt förstärktes.

Uppbygget av en alternativ ledning för klasskampen, dvs. av nya revolutionära masspartier, förblir den centrala uppgiften under vår epok. Problemet ligger inte i att ständigt repetera denna elementära sanning, utan i att konkret förklara hur det kan genomföras. I själva verket kombineras i uppbygget av revolutionära masspartier tre konkreta processer: det ständiga försvaret och berikandet av det marxistiskt revolutionära programmet; skolandet, fostrandet och härdandet av revolutionärt marxistiska kadrer; erövringen, genom dessa kadrer, av ett massinflytande. Dessa tre processer är dialektiskt förenade med varandra. Skilda från massrörelsen blir kadrerna en sekt. Skilda från den revolutionära marxismens program, dukar kadrer som sammansmält med massrörelsen slutligen under för opportunismen. Och skild från den praktiska erfarenheten från kadrer som kämpar som ett massparti, förstelnas och degenererar också det revolutionära programmet till en steril inkarnation av dogmatiska formler.

... Syftet med ”entrismen” är inte, som vissa kritiker påstått, att skapa en ”påtryckningsgrupp”, utan att bygga ett revolutionärt marxistiskt parti under de reella villkor som man tvingas möta i ett visst antal länder. Denna taktik är full av faror och svårigheter, och den kan inte genomföras framgångsrikt om man inte ständigt har dessa i minnet. Men under en viss period existerar det ingen annan praktisk möjlighet. På grund av nationella säregenheter har denna taktik talrika varianter. Den bör tillämpas med stor smidighet och utan någon form av dogmatism. Regeln för dem som tillämpar den är att upprätthålla en oberoende offentlig arbetssektor, däri inbegripet ett eget trotskistiskt organ.

Vilken specifik situation som en trotskistisk organisation än befinner sig i så kan den inte, så länge den väsentligen förblir en liten propagandistisk grupp, spela en ledande roll bland massorna. Emellertid kan den verkligen bidraga till att hjälpa massorna att lära av den erfarenhet som de gör, genom aktiva och ihärdiga försök att överbrygga klyftan mellan deras medvetenhetsnivå och den objektiva situationen. I sin allmännaste innebörd är detta också den väg som bör följas för att ett massparti ska bildas. Den är sammanfattad i Övergångsprogrammet som skrevs av Trotskij 1938. Detta program bör ständigt hållas aktuellt genom studier av förändringarna i massornas medvetenhet och en ständig strävan att förena sig med dem.

. . . Byggandet av nya revolutionära masspartier förblir den centrala strategiska uppgiften. För att samordna detta arbete bör de existerande kärnorna till dessa partier förenas i en internationell organisation. Det avgörande sanningsbeviset är, som marxisterna mycket väl vet, det mänskliga handlandet. Utan att prövas i handling blir varje teori torr och steril. En korrekt analys av världssituationen är mer komplex än någonsin tidigare. Ett enda faktum räcker för att ge en kraftfull illustration av detta: för första gången i historien är folken i mer än hundra länder ständigt indragna i världshändelserna, ibland på ett ytterst explosivt sätt. Bara en analys av världssituationen som ständigt omprövas i ljuset av den praktiska verksamheten, kan göra det möjligt för en världsrörelses alla sektorer att ta pulsen på historien i dess gång. Bara en International baserad på den demokratiska centralismen, som tillåter skilda tendenser att mötas demokratiskt, samtidigt som de är förenade i handling, kan göra det möjligt för erfarenheter från världens alla hörn att riktigt vägas och översättas till revolutionära uppgifter i världsskala. Det är hädanefter inte möjligt att i nationell skala nå fram till en korrekt analys eller ett korrekt handlande utan en allmän förståelse av den internationella utvecklingen. Aldrig har länderna och arbetarklassens nationella sektorer varit så beroende av varandra som de är idag. Föreställningen att revolutionära rörelser kan byggas i ”nationell” skala eller i en ”regional” isolering har aldrig varit så värdelös som i de interkontinentala robotarnas och rymdresornas tidevarv.

Det är fråga om att bygga något kvalitativt annorlunda än bara en summa av nationella organisationer. Genom att förena de nationella erfarenheterna och åsikterna i enlighet med den demokratiska centralismens regler, är det möjligt att bygga en internationell ledning som är betydligt överlägsen allt som står i en enda sektions förmåga. Den grundläggande uppfattningen är inte att samla ett lag av intellektuella, hur värdefullt och nödvändigt detta än må vara, utan att i internationell skala kombinera ledningar som är grundligt rotade i sin egen nationella jord och på ett levande sätt förenade med massorna i sitt eget land. En internationell ledning av detta slag är förmögen att genomföra den svåra uppgiften att hålla teorin aktuell och samtidigt utarbeta en livskraftig politik för det revolutionära ingripandet i de stora dagliga problemen ...